

ΛΙΓΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΚΔΟΤΗ

Με τό τεύχος αυτό, γιορτάζουμε και τά πρώτα γενέθλια του περιοδικού μας συμπληρώνοντας τέσσερα τρίμηνα.

Είναι μιά συγκινητική ώρα για όλους όσους στήριξαν την έκδοσή μας και πίστεψαν πραγματικά από την πρώτη στιγμή, ότι μπορούσαν «**ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ**» νά γίνουν ή κειτώδες του σύγχρονου αλλά και του παλαιότερου Κυθηραϊκού πνεύματος.

Και είναι ακόμη σημαντικώτερο τό γεγονός, ότι σε κάθε έκδοσή μας, προστίθενται και καινούργιοι συνεργάτες, που έχουν κάτι νά δώσουν και κάτι νά πούν για τό Νησί μας, ή ακόμη από τίς προσωπικές τους εμπειρίες γύρω από την ζωή και τόν άνθρωπο.

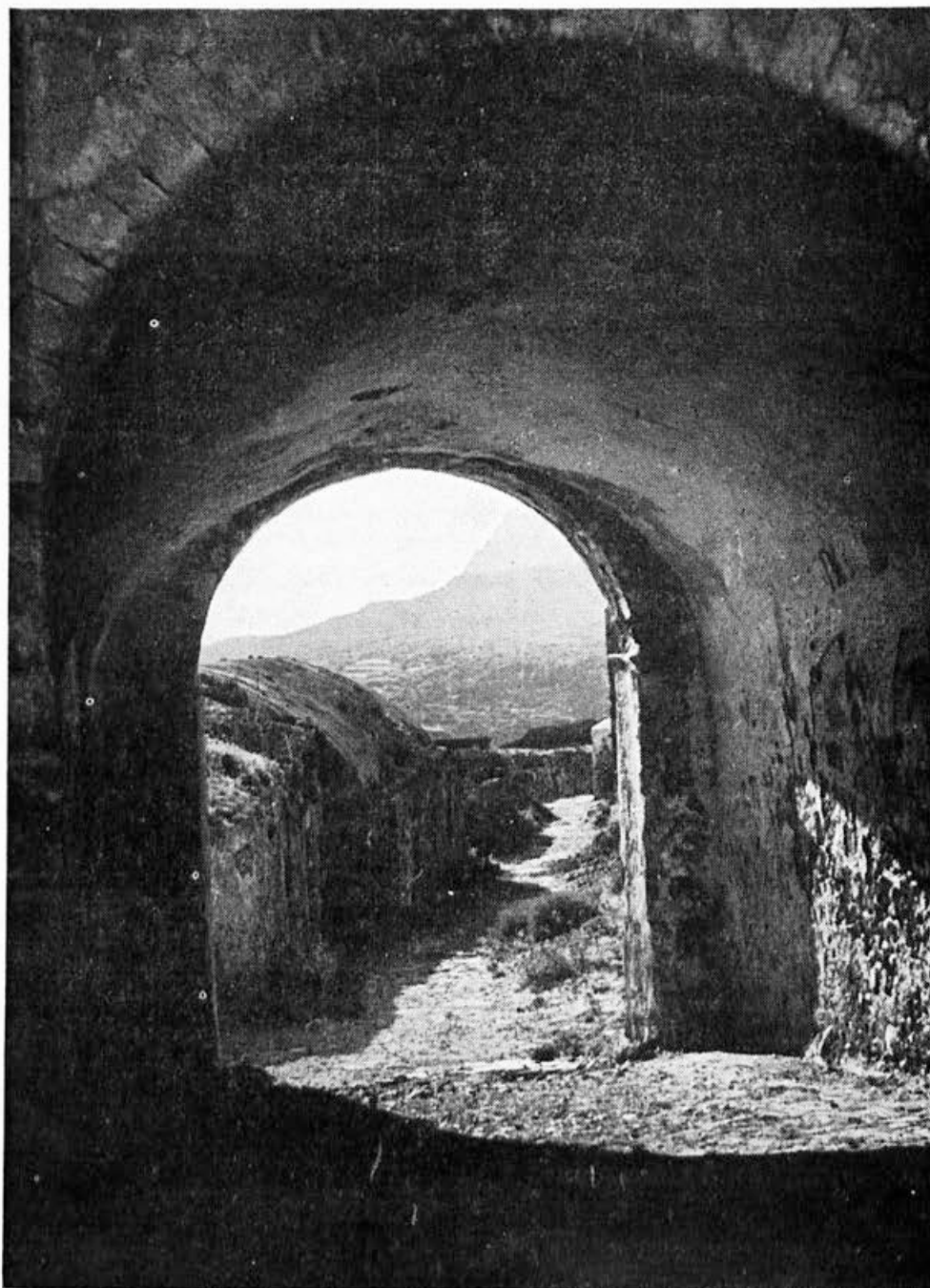
Είναι θέβαια πολύ νωρίς ακόμη για νά πούμε, ότι τό περιοδικό μας εξασφάλισε την επιβίωσή του και άπερισπαστο συνεχίζει τόν προορισμό του. "Όμως είμαστε θέβαιοι ότι σύντομα θά έρθη ή στιγμή νά του εξασφαλίσουν την άπαραίτητη σε τέτοιες προσπάθειες, μακροδιούτητα, πού σε τελευταία ανάλυση, τιμά τούς ίδιους και τούς τοποθετεί σε μιά άλλη διάσταση στον πνευματικό χώρο τής Πατρίδας μας.

Με την ευκαιρία αυτήν, θά θέλαμε νά επαναλάβουμε, ότι τό περιοδικό μας είναι τελείως «άπολιτικό» και οι στήλες του είναι άνοιχτές σε κάθε άποχρώσεως συμπatriώτη μας ή ξένο πού θά θέλει κάτι νά γράψη για τό Νησί μας.

Τελειώνοντας, θέλουμε νά ευχαριστήσουμε θερμά, όλους όσους έτίμησαν την προσπάθειά μας αυτήν και πίστεψαν στην πρόσκλησή μας. Τους διαβεβαιώνουμε ότι θά συνεχίσουμε, έστω κι' αν ό δρόμος είναι τραχύς και δύσβατος.

"Αρης Η. Τσιτσιλιεας

Φωτογραφικά παιχνίδια

ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΟΥΡΕΜΠΑΝΑ

«ΤΣΙΡΙΓΩΤΙΚΟΙ ΙΣΚΟΙ»

Ίωάννης Βάλφγκανγκ φόν Γκαίτε

(Έπί τῆ συμπληρώσει ἑκατόν πενήντα ἐτῶν ἀπό τοῦ θανάτου του.)

Τό μεγάλο αὐτό τέκνον τῆς ἀθροπότητος, τό τιτάνειον αὐτό πνεῦμα, ὁ ποιητής, φιλόσοφος, συγγραφεὺς καί φυσικοδίφης Γκαίτε ἐγεννήθη εἰς τὴν Φραγκφούρτην τῆς Γερμανίας τὴν 28ην Αὐγούστου 1749 καί ἀπέθανε εἰς τὴν Βαϊμάρην τὴν 22αν Μαρτίου 1832.

Ἡ οικογένειά του ἦτο εὐπικρος καί ὁ πατήρ του διάσημος νομικός καί σύμβουλος τῆς τοπικῆς κυβερνήσεως.

Ὁ Γκαίτε ἐκινδύνευσε κατά τὴν γέννησίν του ἀπὸ λάθους τῆς μαϊκῆς. Ἐζήτησεν ὁμῶς ὑγιεστάτος ἐπὶ 83 ἔτη.

Τὸ 1765 ἐγγράφεται εἰς τὸ περίφημον Πανεπιστήμιον τῆς Λειψίας διὰ νὰ σπουδάσῃ Νομικά. Τὸ Πανεπιστήμιον αὐτὸ ἦτο ἓνα ἀπὸ τὰ παλαιότερα καί σημαντικώτερα Γερμανικὰ πνευματικὰ κέντρα. Ἰδρύθηκε τὸ 1409.

Τὸ 1768 ὁ Γκαίτε ἀσθενεῖ σοβαρῶς καί ἐπιστρέφει εἰς τὴν Φραγκφούρτην. Μετὰ τὴν ἀνάρρωσίν του συνεχίζει τὰς ναμικὰς σπουδὰς του εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Στρασβούργου. Ἐκεῖ συνδέεται μετὰ τὸν Γκλότφριδ Χέρντερ, ὁ ἑποῖος διέκρινε τὴν μεγαλοφυΐαν του καί τοῦ ὑπέδειξε τὰς πηγὰς τοῦ πνεύματος. Ὁ σύνδεσμος τοῦ Γκαίτε μετὰ τὸν φιλόσοφον καί στοχαστὴν Χέρντερ ἐπέδρασεν ἀποφασιστικὰ καί εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς προσωπικότητός του.

Σημειωτέον ὅτι ὁ Γκαίτε ἦτο μόνον πτυχιούχος τοῦ Δακταίου καί δὲν ἔλαβε διδακτορικὸν δίπλωμα, ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος.

Ἐπιστρέφας λοιπὸν εἰς τὴν Φραγκφούρτην μετὰ τὸ πτυχίον μόνον τῆς Νομικῆς, ζητεῖ τὴν 28ην Αὐγούστου 1771, ἀπὸ τὸν Δήμαρχον τῆς πόλεως, τὴν ἄδειαν νὰ δικηγορήσῃ, ἣ ὅποια καί τοῦ ἐδόθη. Ὁμῶς ἐντὸς τεσσάρων ἐτῶν ὑπερήσπισεν ὁ Γκαίτε μόνον 28 ὑποθέσεις! Αἱ σχετικαὶ προτάσεις αἰῶζονται εἰς τὴν οἰκίαν του εἰς Φραγκφούρτην.

Εἰς μίαν ἐπιστολὴν του ἀναφέρει ὁ Γκαίτε ὅτι «ἀπὸ ὅλα μου τὰ ταλέντα τὸ δικηγορικὸν εἶναι ἀπὸ τὰ πλέον ἀσήμαντα». Πρὸς ἄλλας κατευθύνσεις ἐστρέφето προφανῶς τὸ φωτεινὸν πνεῦμα του.

Τὸ 1774 ὁ στενὸς του φίλος Κάρολος Φόν Κνέμπελ συνιστᾷ τὸν Γκαίτε εἰς τὸν δούκα τῆς Βαϊμάρης Κάρολον Αὐγούστον. Ἡ γνωριμία αὐτὴ ὑπῆρ-

ξεν ἀποφασιστικὴ δι' ὅλην τὴν ζωὴν τοῦ Γκαίτε. Προξενεῖ τόσην ἐντύπωσιν εἰς τὸν δούκα, ὥστε τὸν καλεῖ εἰς Βαϊμάρην. Ὁ Γκαίτε δέχεται καί ἀνέρχεται ἐκεῖ ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς ἱεραρχίας (μυστικοσύμβουλος, ὑπουργός, πρωθυπουργός). Εἰς τὴν Βαϊμάρην παρέμενε μέχρι τοῦ θανάτου του.

Τὸ ἔργον τοῦ Γκαίτε εἶναι τεράστιον καί πολυπλευρον. Ὑπῆρξε ποιητής, φιλόσοφος, συγγραφεὺς, πολιτικός ἀλλὰ καί φυσικοδίφης ἀσχοληθεὶς μετὰ τὴν μελέτην τῆς φύσεως.

Ἀσφαλῶς δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ θεώρησις καί ἀνάλυσις τοῦ πλήθους τῶν πνευματικῶν δημιουργημάτων τοῦ Γκαίτε εἰς τὰ πλαίσια ἐνός ἄρθρου. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ἀναφέρω δύο ἀπὸ τὰ ἔργα του τὰ ὅποια ἀποτελοῦν, κατὰ τὴν γνώμην μου, τὴν τελεστέραν πνευματικὴν ἐκδήλωσιν καί ἀποδίδουν πλήρως τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον τοῦ γίγαντος αὐτοῦ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πνεύματος.

Τὰ δύο αὐτὰ περίφημα ἔργα τοῦ Γκαίτε εἶναι:

- 1) Ἔτη μαθητείας τοῦ Γουλιέλμου Μάϊστερ
 - 2) Ἔτη περιουσίας τοῦ Γουλιέλμου Μάϊστερ
- 2) Φάουστ (FAUST) ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ποιητικὰ ἀριστουργήματα τῶν αἰῶνων καί ἀπὸ τὰ λαμπρότερα μνημεῖα τοῦ ἀθροπίνου πνεύματος.

Διὰ τὰ δύο μέρη τοῦ Γουλιέλμου Μάϊστερ εἰργάσθη ὁ Γκαίτε ἀπὸ τοῦ 1777 μέχρι τοῦ 1829. Εἰς τὰ «Ἔτη μαθητείας» (1796) περιέχονται ὑποδείξεις διὰ τὴν διακαταδραγώγησιν καί τὸν σχηματισμὸν τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ἰδεώδες τῆς ἀγωγῆς εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ εἶναι ἀτομικὸν καί ἀφορᾷ εἰς τὴν ψυχικὴν ἀνέλιξιν καί ἐσωτερικὴν τελείωσιν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἠθικὴν διάπλασιν αὐτοῦ, καί τὴν ἀνάπτυξιν τῶν εὐγενῶν ἀνθρωπίνων ἰδιοτήτων.

Ἀφ' ἑτέρου εἰς τὰ «Ἔτη περιουσίας» τοῦ Γουλιέλμου Μάϊστερ πρόκειται περὶ γενικωτέρων κοινωνικῶν ἰδεῶν πού πρέπει νὰ πραγματοποιηθοῦν δὲ τῆς καλλιέργειας τῶν ἀνθρώπων. «Πρέπει» λέγει ὁ Γκαίτε «νὰ συλλάβωμεν τὴν ἔννοιαν τῆς ἐμπιστοσύνης ὅλου τοῦ κόσμου. Πρέπει τὰ τίμα καί χρηστὰ ἀνθρώπινα αἰσθηματὰ μας νὰ τὰ ἀναπτύξωμε ἐν τῇ πράξει: εὐρύτερα καί νὰ μὴ ἐκτείνεται ἡ ἐξυπηρέτησις καί ἡ ἐσθήθειά μας μόνον πρὸς τὸν πλησίον μας ἀλλὰ πρὸς ὅλοκληρον τὴν ἀνθρωπότητα».

Ἐχομεν λοιπὸν εἰς μὲν τὰ «Ἔτη μαθητείας» ἀτομικὴν ἀνέλιξιν καί τελείωσιν, εἰς δὲ τὰ «Ἔτη πε-

ριοδείας» ομαδικότητα, καθολικήν αγωγήν πρὸς ἐξυπηρέτησιν ὅλης τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, πρὸς σχηματισμὸν τῆς «Παγκοσμίου ἐνώσεως». Ἡ ἔνωσις αὐτὴ ὡς καὶ ἡ ἀποστολὴ τῆς ἀποτελοῦν τὸ κύριον περιεχόμενον τοῦ ἔργου τοῦτου.

Λέγει ὁ Γκαίτε: «Ἡ ἀνθρωπότης ἡ ἡνωμένη εἶναι τὸ πρῶτον. Ὁ ἀληθὴς ἀνθρώπος τότε μόνον θὰ κατορθώσῃ νὰ εἶναι εὐχαριστημένος καὶ εὐτυχὴς ὅταν θὰ ἔχη τὸ θάρρος νὰ αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸν του ὡς μέρος τοῦ συνόλου». Εἶναι ἡ ἔνωσις τοῦ Ἐγὼ μὲ τὸ Πᾶν ἢ «καθολικὴ συνείδησις».

Τὸ μεγαλειώδες ἔργον «Φάουστ» ἤρχισε νὰ συγγράφῃ ὁ Γκαίτε τὸ 1772. Ἀπὸ τοῦ 1771 συνέλαβε τὸ περιεχόμενον του. Τὸ πρῶτον μέρος του ἐτελείωσε τὸ 1805. Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ «Φάουστ» συμπλήρωσεν ὁ Γκαίτε ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του. Τὸ ἐτελείωσε τὴν 2αν Φεβρουαρίου 1832 καὶ ἀπέθανε μετὰ δύο περίπου μῆνας τὴν 22αν Μαρτίου 1832.

Ἐξήντα χρόνια τῆς ζωῆς του ἐργάζεται ὁ Γκαίτε εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ «Φάουστ». Τὴν ἤρχισεν ὅταν ἦτο 23 ἐτῶν καὶ τὴν ἐτελείωσεν εἰς ἡλικίαν 83 ἐτῶν. Ὁ Φάουστ εἶναι ὁ τραγικὸς ἀνθρώπος μὲ τὸν ἔντονον προβληματισμὸν ποὺ τὸν κατατρέχει ὁ πόνος καὶ ἡ ἀγωνία τοῦ ἀγνώστου. Εἶναι τὸ πνευματικὸν ὄν ποὺ ἐπιζητεῖ περισσότερον φῶς, τὴν γνῶσιν τῶν μυστικῶν τῆς φύσεως, τὴν εὐρεσίαν τοῦ ἀληθινοῦ νόηματος τῆς ζωῆς καὶ τῆς ὑψίστης ἀξίας τοῦ κόσμου. Τεῖνει πρὸς τὸ αἰώνιον πρὸς τὸ ἀπειρον. Κατανοεῖ ὅτι εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένος μὲ τὸ Πᾶν καὶ θέλει νὰ προσαρμωθῇ μὲ τὴν φύσιν, μὲ τὸν Παγκόσμιον ρυθμὸν, διὰ νὰ δυνήθῃ τελικὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἀρχικὴν Μονάδα ὡς «καθολικὴ συνείδησις» πλέον. Εἶναι ὁ ἀνθρώπος ποὺ ποθεῖ νὰ προσεγγίσῃ τὸ θεῖον, νὰ ἐνωθῇ μὲ αὐτό. Καὶ ἀρχίζει τὸν δρόμον αὐτὸν ὁ Φάουστ μὲ τὴν σπουδὴν τῶν διαφορῶν ἐπιστημῶν. Ἀποκτᾷ ἔτσι πολλὰς γνώσεις, ἀλλὰ τοῦ λέγει ἡ μία καὶ ἀληθινὴ Γνῶσις. Ἡ Γνῶσις τῆς Ἀπολύτου, τῆς Μεγάλης Ἀληθείας. Καὶ τότε, γέροντος σοφοῦ, κατὰ τὴν συνήθη ἔννοιαν, μονολογεῖ τὰ ἀθάνατα αὐτὰ λόγια ποὺ θέτει ὁ Γκαίτε εἰς τὸ στόμα του: «Ἐσοῦδασα φιλοσοφία, ἀλλοίμονον, καὶ νομικά καὶ λατρικὴν κατὰ βάθος μὲ ζῆλον καὶ ὑπομονήν. Καὶ ἔβου ἔγὼ στέκομαι πάλιν ἐδῶ, ἕνας πτωχὸς τρελλός, καὶ εἶμαι τόσο σοφὸς ὅσον ἤμουν καὶ πρῶτα. Μὲ τιτλοφοροῦν δόκτορα καὶ δέκα χρόνια τώρα κοροϊδεῶ τοὺς μαθητάς μου. Καὶ τώρα ἐγνωῶ πολὺ καλά ὅτι δὲν γνωρίζομεν τίποτε. Καὶ αὐτὸ μού κἀλει τὸ αἶμα».

Τὸ «Ἐν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα» ἐνὸς ἄλλου ὑπερόχου πνεύματος τῆς ἀρχαιότητος: τοῦ Σωκράτους.

Ἀφοῦ δὲν ἐπέτυχεν μὲ τὴν σπουδὴν τῶν ἐπιστημῶν νὰ ἀνεύρῃ τὴν πραγματικὴν Γνῶσιν, ζητεῖ τὴν βοήθειαν τοῦ Μεφιστοφελῆ, τοῦ πνεύματος τῆς ἀρνήσεως καὶ τῆς ἀπιστίας. Καὶ εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ὑπηρεσιῶν ποὺ θὰ τοῦ προσφέρῃ ὁ Μεφιστοφελῆς, τῆς βοήθειάς του διὰ νὰ γνωρίσῃ τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς, τὴν Αἰωνίαν Ἀλήθειαν, ἀρνεῖται τὴν μέχρι

τότε ζωὴν του καὶ πωλεῖ εἰς τὸν Μεφιστοφελῆ — Δάβολον ὅτι πολυτιμώτερον ἔχει ἕνασ θητόσ: τὴν ψυχὴν του!

Ζητεῖ τὴν Γνῶσιν ποὺ δὲν περιέχεται εἰς τὰ διβλία τῶν σοφῶν, ἀλλ' εἶναι ἡ κατανόησις τοῦ Παντός — τῆς ζωῆς. Ὁ Μεφιστοφελῆς συμβολίζει τὴν τάσιν πρὸς τὸ πεπερασμένον. Εἶναι τὸ κατώτερον ὑλικὸν πνεῦμα τῆς ἀρνήσεως καὶ τῆς ἀπιστίας, εἶνα: ἡ ὑπεροψία τοῦ ἐγωισμοῦ καὶ τῆς δῆθεν πολυμαθείας.

Καὶ ὁ Φάουστ λοιπὸν ἀναζητεῖ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Μεφιστοφελῆ τὴν ἀληθινὴν Γνῶσιν. Καὶ ἀρχίζει μαζί του τὴν περιπλάνησιν εἰς τὰ ἀνθρώπινα καὶ τὰ ὑπερανθρώπινα, εἰς τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανόν.

Ἀναζητεῖ! Καὶ πρῶτον θῆμα τῆς ἀναζητήσεως αὐτῆς εἶναι ἡ ρομαντικὴ, παρθενικὴ μορφή τῆς Μαργαρίτας μὲ τὴν ὁποῖαν συνδέεται. Χάνει τὸν ἀδελφόν της, τὴν μητέρα της, τὸ νόθο παιδί της μὲ τὸν Φάουστ καὶ καταδικάζεται καὶ αὐτὴ εἰς θάνατον. Ὑπαίτιος δι' ὅλα αὐτὰ εἶναι ὁ Φάουστ ποὺ δραπετεύει ἐγκαταλείπων τὴν Μαργαρίτα καὶ φαίνεται ὡς ἡθ κῶς ἀνάξιον πρόσωπον.

Ἡ Μαργαρίτα εἶναι τὸ συναισθηματικὸν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖον ὅμως μολύνεται καὶ φονεύεται ἀπὸ τὸν θάνατον ὅταν αὐτὴ ὀδηγεῖται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἀρνήσεως.

Ὅμως ὁ Μεφιστοφελῆς, τὸ πνεῦμα τοῦ Κακοῦ, δὲν κατορθώνει νὰ καταπνίξῃ μέσα εἰς τὸν Φάουστ κάθε ὑψηλὸν καὶ εὐγενικόν, ὅπως θὰ ἐπεθύμει. Ὁ Φάουστ συνευθητοποιεῖ τὴν ἐνοχλήν του διὰ τὴν συντριβὴν τῆς Μαργαρίτας. Βλέπει ὅτι παρεσύρθη ἀπὸ τὸ πάθος του. Ἡ αὐτοσυνείδησις του δὲν ἔχει καταστραφῆ ἀπὸ τὸν Μεφιστοφελῆ καὶ ποιεῖ θαύματα διὰ τὴν Μαργαρίτα, ἔχων θαυτοτέραν ἐπίγνωσιν τοῦ ἀθροισμοῦ του. Ὁ Μεφιστοφελῆς ἔννοεῖ ὅτι χάνει τὸ παιχνίδι, ὅτι δὲν ἔχει ἀκόμη κατορθώσει νὰ κυριεύσῃ τελείως τὸν Φάουστ καὶ νὰ πνίξῃ μέσα του κάθε εὐγενικὸ αἶσθημα. Ἐλπίζει ὅτι θὰ τὸ ἐπιτύχει μὲ ἄλλα μέσα καὶ τὸν καλεῖ νὰ φύγῃ. Ἡ κακὴ πλευρὰ τῆς ψυχῆς τοῦ Φάουστ (δηλ. ὁ Μεφιστοφελῆς) ἐπιτυγχάνει καὶ ὁ Φάουστ δραπετεύει ἐγκαταλείπων τὴν Μαργαρίτα. Ὅπως τὸν Φάουστ ὀδηγεῖ ὁ Μεφιστοφελῆς, ἔτσι προσπαθεῖ νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν Μαργαρίτα ἢ Μάρθα. Ὁ Μεφιστοφελῆς καὶ ἡ Μάρθα συμβεβλίζουσιν τὴν χυδαιότητα τῆς ζωῆς, τὸ Κακόν. Ἀφ' ἑτέρου ὁ Φάουστ καὶ ἡ Μαργαρίτα ἐνώνοντα: διὰ τῆς ἀγάπης εἰς ἀπειρον εὐτυχίαν. Συμβεβλίζουσιν τὸ Καλόν. Ἐν τοῦτοις ἡ ἔνωσις τῶν καταλήγει εἰς συμφορὰν. Ὁ Μεφιστοφελῆς καὶ ἡ Μάρθα τὰ πνεύματα τοῦ Κακοῦ προσπαθοῦν νὰ συντριψοῦν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐτυχίαν. Εἶναι ἡ πάλη τοῦ Καλοῦ μὲ τὸ Κακόν, τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ Σατανικόν.

Ὁ Φάουστ — ἀνθρώπος ἀναζητῶν ἀκόμη τὴν Γνῶσιν, τὴν Ἀλήθειαν, δ'έρχεται ἀπὸ πολλὰς περιουδείας. Παρίστατα: εἰς τὰ ἔργα τῆς Βαλπουργίας νυκτός, βλέπει ἐκεῖ τοὺς ἀσέμνους χοροὺς τῶν κατωτέρων ἰδιοτήτων του τῶν αἰχμαλωτισμένων ἀπὸ τὸ κράτος τῆς ὕλης.

Μόνον όταν περάσει αλώβητος από όλας τὰς δοκιμασίας θά ἀκούσῃ, εἰς τὸ δεύτερον πλέον μέρος τοῦ Φάουστ, διὰ τὰς «Μητέρας — Ἰδέας» τὰς ἀποκρύφους δημιουργικὰς δυνάμεις τῆς Φύσεως. Διὰ μέσου αὐτῶν θά δυνηθῆ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν κόσμον τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Ὁραίου.

Καὶ μετὰ τὸν δραματισμὸν τῶν «Μητέρων — Ἰδεῶν» πρὸς τὰς ὁποίας διέβη ἡ διάνοιά του ἀπὸ τὸ δεῶν τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἀρνήσεως, φθάνει ὁ Φάουστ εἰς τὴν Ἐλένην τῆς Τροίας, πού συμβολίζει οὖς εἰς τὴν Ἐλένην τὴν ἀγάπην, τὴν ὠραιότητα καὶ τὴν ἁρμονίαν. Ἀρτίζει μία νέα πνευματικὴ ζωὴ. Ὁ μολυσμένος Νοῦς ἔχει καθαρθῆ καὶ συνδέεται μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ Καλοῦ. Ἐκ τοῦ μυστικοῦ αὐτοῦ συνδέσμου γεννᾶται ὁ Εὐφορίων — πνευματικὸν δημιούργημα. Ἡ Ἐλένη λέγει: «Ὁ ἔρωσ ἐνώνει δύο πρόσωπα διὰ νὰ τὰ καταστήσῃ εὐτυχῆ. Διὰ νὰ τελειωθῆ ἕμως ἡ εὐτυχία των πρέπει νὰ συμπληρωθῆ τὸ ἀφάστον Ἔριον». Καὶ ἔρχεται ἡ κάθαρσις, τὸ τέλος τοῦ δράματος. Ἡ πνεῦμα τοῦ Φάουστ ἀνταλλαγέν ἀπὸ τὸν Μεφιστοφελῆ διέρχεται ἀπὸ οὐρανίους τόπους, ὅπου κατοικοῦν τὰ «τέχνα» τοῦ μεσουκινήτου οἱ νέοι ἄγγελοι. Ἐκεῖ, εἰς τὴν ἀνωτέραν οὐράνιον περιοχὴν, παραδίδεται εἰς τρεῖς γυνακείας συμβολικὰς μορφάς — τὴν Μαγδαληνήν, τὴν Σαμαρειτίδα καὶ τὴν Μαρίαν τὴν Αἰγυπτίαν (ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία ὀνομάζετο ἄλλοτε εἰς τὴν γῆν Μαργαρίτα) πρὸς ἐξαγιισμόν.

Τέλος διηγεῖται εἰς τὴν κυριαρχοῦσαν τῶν οὐρανῶν «Ἐνδοξὸν Μητέρα» (MATER GLORIOSA). Εἶναι ἡ θέωσις τοῦ τελείου ἀνθρώπου, ἡ μετὰ τὸ Θείου ἔνωσις του. Καὶ τότε, ἡ μορφή ἐκείνη πού ὀνομάζετο εἰς τὴν γῆν Μαργαρίτα λέγει εἰς τὴν «Ἐνδοξὸν Μητέρα»:

«Ὁ νεοελθὼν, περιβαλλόμενος ἀπὸ τὸν εὐγενῆ χορὸν τῶν πνευμάτων, μὲν ἀναγορεύει τὸν εαυτὸν του. Ἐλαβε μίαν ἀμυδρὰν ἰδέαν τῆς νέας του ζωῆς καὶ εἶναι ἤδη ὅμοιος πρὸς τὴν ἁγίαν στρατιάν. Κύτταξε πῶς ἀπολυτρώνεται ἀπὸ κάθε γήϊνον δεσμὸν! Κύτταξε πῶς ἀπορρίπτει τὰ παλαιὰ του ῥάκη! Καὶ πῶς ἀπὸ τὸ νέον αἰθέριον ἔνδυμα ἀναπηδᾷ ἡ πρώτη ἀλκὴ τῆς νεότητος! Ἐπίτρεψέ μου νὰ τὸν ὀδηγήσω καὶ νὰ τὸν διδάξω, διότι ἡ νέα ἡμέρα τὸν θαμδώνει ἀκόμη».

Καὶ ἡ «Ἐνδοξὸς Μητέρα» ἀπαντᾷ: «Ἐλα, ὑψώ-

σου εἰς τὰς ἀνωτάτας σφαίρας. Μόλις αἰσθανθῆ τὴν παρουσίαν σου θά σὲ ἀκολουθήσῃ!»

Ἔτσι ἐπέρχεται ἡ κάθαρσις τοῦ δράματος τοῦ Φάουστ — Ἀνθρώπου. Ἐτελειώθη, ἐπανεῦρε τὴν εἰς τὸν Διάβολον πωληθεῖσαν ψυχὴν του, τὴν Μαργαρίτα τῆς γῆς τότε, τῶν οὐρανίων χώρων τώρα. Ἡ ἀτομικὴ του συνείδησις ἔγινε τώρα «καθολικὴ συνείδησις». Ἐνοῦσα μὲ τὸ Ἔν — Πᾶν εἰς τὴν ἀρχὴν πηγῆν τοῦ Φωτός, ὅπου ἔφθασε. Δὲν ζητεῖ περισσότερο Φῶς. Ἐγὼ νὲ Φῶς ὁ ἴδιος.

Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἑκατὸν πενήντα χρόνων ἀπὸ τοῦ θανάτου του, ἄς στρέψωμεν εὐλαδικὰ τὴν σκέψιν εἰς τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου αὐτοῦ Πνεύματος τοῦ Ἰωάννου Βόλφγκανγκ Φόν Γκαίτε, καὶ ἄς ἀναφωνήσωμεν ὅπως ὁ Εὐφορίων του:

«Νοιώθω κάποια φτερά νὰ ξεδιπλώνονται. Ἐκεῖ ἐκεῖ ψηλά θέλω νὰ πετάξω!»

Καὶ πραγματικὰ εἶναι εὐτυχῆς ἐκεῖνος πού θά κατορθώσῃ νὰ πετάξῃ ἐκεῖ ψηλά μὲ τὰ αἰώνια, τὰ ἀθάνατα πτερά τοῦ Πνεύματος!

ΜΗΝΑΣ Θ. ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ

Μερικὰ ἀπὸ τὰ κυριώτερα ἔργα τοῦ Γκαίτε:

Γκέτσ φόν Μπερλίχινγκεν.

Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις.

Ἐγκμιοντ

Βέρθερος

Χέρμανν καὶ Δωροθέα

Ἀνατολικὸ καὶ Δυτικὸ Διδάχ

Ἐκλεκτικὰ συγγένεια

Ἔτη μαθητείας καὶ περιουσίας τοῦ Βίλχελμ

Μάιστερ.

Ποίησις καὶ Ἀλήθεια (Αὐτοβιογραφία του).

Τορκουάτο Τάσο

Φάουστ

Ένα Λυρικό γράμμα από την Αυστραλία

(Στόν ποιητή ΔΙΟΝΥΣΗ ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΥ)

.. Τώρα πού άξ ώθηκες ναρθεις και πάλι: στ' ά-
γαπημένα μέρη, στ' ά μέρη πού σε λόχεψαν, πού σ'
άντριωσαν, ξέχασε για λίγο τ' ά χιλιομυριοπατημένα
πισσόστρατα τής Πολιτείας...

Κάθησε κάποιος άπομεσήμερο
άποσκερά στην «Τρύπια Πέτρα»
και τ' ά γλυκά χαιδελογήματα
του μυρωδάτου μπάττη μέτρα!

Κάμε γαλιάντρες με μυριόσπορα,
με κουμαριές πλέξε στεφάνι,
κι άπόθεσε τα εκεί, στη Χάρη Της,
δ' ά κάθε πόνος σου νά γ' άνει...

Μιά νύχτα με φεγγάρι δλόγιομο
στο γλυκοκίματο άκρογιάλι
στη θερμοφόρα άμμο ξάπλωσε
και με τ' ά φύκια προσκεφάλι.

Ρίξε τό βλέμμα σου στού πέλαγου
τ' ά κύματα με τ' άσπρα κρόσια.
Ίσως φανούν οι μαυρισπάντι'εροι
Σαρακινοί του Μπαρμπάρσσα!

Ίσως και πάλι άχολογήσουνε
τ' ά πυροβόλα 'πό τ' ά τείχη
είτε σ' άνειροπερηγήσουνε
κάποιοι: παληροί, αιθέριοι 'γχοι.

Τίς ώρες τώρα κάμε μέρες σου,
τίς μέρες πάλι κάμε χρόνια,
μή σε κιστέψει τής έρήμωσης
ή πονεμένη καταφρόνια.

Κι αν στ' άκρογιάλι τής Παλιόπολης
βρεθείς τής γλυκοκιματούσας,
μπορεί νά δεις άρχαία ποδάχναρα
στην άμμοαυδιά τής Περφυρούσας.

Τότε ξεκούρασε τ' ά μάτια σου,
στη σιγαλιά της συγκεντρώσου,
κι εκεί σε κάποιος άγριολοούλουδο
θα βρεις τόν ίδιο τό Θεό σου!

ΧΑΡΗΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ
GILGANDRA — N.S.W.

Κρύα χέρια

Η σκοτεινιά που είχε σκεπάσει τό τοπίο ήταν τόση, που νόμιζες πως ο άσαρκος καθαλλάρης από στιγμή σε στιγμή θά 'παίρνε στα καπούλια τ' άλλου του, όποιον έδλεπε ξεμυτισμένο απ' την πόρτα του.

Ήταν ένωρίς κι' ή ρόδινη κοπέλλα του Προάστου γυρνούσε μόνη ανάμεσα στους λούφισκους τής έξοχης. Μιά υπόκωφη βοή σερνόταν απ' τους κεραυνούς που ξεσπούσαν από τά μολυβένα σύννεφα και σε λίγο ή δυνατή βροχή έπεφτε όλόγυρά της σχηματίζοντας άπέραστα ποταμάκια.

Τό κορίτσι μόλις πρόφθασε να σταθεί στο ύπόστεγο ενός έρημικου σπιτιού κι' αναγκάζονταν τώρα να μείνει ώρες πολλές ως ότου του δοθεί ο καιρός να γυρίσει σπίτι του.

Τά νερά τής βροχής έκόπασαν όμως σιγά - σιγά και τό τοπίο άπλωσε ένα θειάφινο χρώμα για να παραδοθεί στην κατάμαυρη νύχτα...

Τό κορίτσι άρχισε να τρέχει. Τό βήμα του κέρδιζε τά εμπόδια... Πατούσε γουβίτσες γεμάτες νερό, βυθίζονταν, κολούσε σε λάσπες...

Μιά μάχη με τή φύση. Μαχθούσε να τήν νικήσει. Μά ή απόσταση φύλαγε τό μάκρος κι' ή νύχτα ύπομονετικά έκλωθε τά εμπόδιά της...

Στιγμές δύσκολες περνούσαν σ' αναζητήσεις για πέρασμα, πηδήματα κι' αμφιβολίες... Άλλ' επιτέλους κοντά της βρέθηκε ένας άκμα.

Τί παράξενος!... Αυτός ήταν σταθερός, τή βοηθούσε σε κάθε δύσκολη στιγμή και τής έσπασε τους δισταγμούς για τ' αδιέξοδο... Τά χέρια του είχαν μ'α περίεργη αφή... Μόλις τήν άγγιζαν μ'α κρυάδα άπλωνόταν στο κορμί της. Οι κουβέντες του τόσο λίγες, όσες έχει ή νύχτα σε αναλογία με τήν μέρα. Τό βήμα του όμως ήταν άλαφρό, λές και τού έλειπε κάθε βάρος, άκμα κι' εκείνο τής σκιάς...

Σάν σ' άστραπή είχαν νικηθή τά εμπόδια που πρόβαλλαν εμπρός τους, τό κορίτσι έφτασε στο προάστιο κι' ο ξένος εξακολούθησε τό δρόμο του.

Η περιπέτεια αυτή στη σκέψη τής ρόδινης κοπέλλας έμεινε με τό έρωτηματικό του άγνωστου συνοδού της.

Μ'α πεποίθηση για τήν εξαιρετική αξία του ξένου της μ'α κι' ένα άκατρίχιασμα σάν σκεπτόταν τήν κρυάδα των χεριών του...

Πολλές φορές μού τόν θυμίζε στους λόφους που τριγυρίζαμε. Άς μ'ην τό κρύψω ε'γω λιγωθεί από τήν αγάπη της, τόν ζήλευα... Τά μέρη μού φαινόταν ένδοξοί τόποι που τούς διέσχίζε ή άθέατη πανοπλία ενός καθαλλάρη, που άπάνω της θραυονταν

όλα τά έρωτικά μου βέλη...

Ενοιωθα να με νο ώθει προσπεσμένο κοντά της, σάν προσωινά... Μ' έπηρέαζε τόσο, που δέν ήξερα να τής χρωματίσω τίς ώραιες στιγμές μας κι' ο έρωτάς μας μού φαινόταν σάν άιθος χωρίς μασκοβολιά...

Άλλ' ή αγάπη της περίσσευε μέσα μου. Και με πιότερη έπιμονή ήθελα να πολεμήσω τή σιωπηλή μεταξύ μας παρουσία του ξένου...

Στους ίδιους λόφους γυρίζαμε λοιπόν έν απόγευμα, που οι άνεμοί είχαν ξεχυθεί απ' τους άσκούς τους... Τό τοπίο άλλαζε έψη, ή ατμόσφαιρα ύγραίνονταν κι' ή βροχή κρεμοταν...

Κάναμε διαστικά τά βήματά μας για να κερδίσουμε τήν απόσταση τής έξοχης.

Οι άλαπνοές μας ήταν γρήγορες και τά χέρια μας ζεστά.

Στά ζεστά χέρια στήριζα τίς έλπίδες μου. Σημάδεμα μ' ασφάλεια τήν Άχιλλείο Πτέρνα του αντιπάλου, που μ' έδασάνιζε κι' ήθελα σε μιά κα νούργια μάχη να σωριάσω τή θύμηση τής παλιάς...

Η μπόρα φοβερή τρυπούσε τά κόκκαλα. Κάτι τό πρωτοφανέρωτο άρχισε να γίνεται τώρα και τά νερά σάν δρόμοι τής κόλασης ξεχύνονταν γύρω μας.

Τήν κρατούσα και βοηθίμαστε να συγκρατηθούμε εκεί, που ώρμούσαν άφροί και τίποτε δέν θα μπορούσε να βασταχτεί...

Οι παφλασμοί, τά υγρό φίδια του νερού γλυστρούσαν ανάμεσά μας. Τό ποτάμι αΐξαινε όλοένα και ξαφνικά ακολουθούσαμε τό ρέμα του... Τήν κρατούσα σφίγγοντάς τήν στο στήθος μου, μ'α σε κάποιο χαντάκι που γλύστηρα τά νερά τήν άρπαξαν και στροβίλισαν μακρυνά μου...

Η ρόδινη κοπέλλα του Προάστου είναι πνιγμένη από κείνη τή νύχτα...

Η όμορφιά της είναι τό νύχτιο καντήλι των ματιών μου. Μόνο αυτή συλλογίζομαι...

Ο Έένος, ο παράξενος ξένος μού μένει ακόμα ένας Έφ'άλτης... Δέν εξηγώ τά κρύα χέρια του! Τό βουδδ πέρασμά του απ' τή ζωή μας...

Κι' όταν τά τοπία στίς ώρες τής αναστάτωσης του καιρού παίρνουν τίς λιγόθυμες έψεις απ' τά παράξενα χρώματα και θυμάμαι τόν άσαρκο κουρσάρο που διαφεντεύει τήν τύχη όσωνε βρίσκονται στίς έρημιές, ή άγανακτισμένη πεποίθηση με δάξει με τή δύναμη τής φωνής μου να σαλπίσω:

«Φθονερέ άντεραστή!...».

MIX. K. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ

Σκίτσα από μνήμες τῆς παιδικῆς μας ζωῆς

Ὁ Λάκκος

Ἦταν ἕνας λάκκος γεμάτος νερό, ἀπὸ τὶς βροχὲς τοῦ χειμῶνα. Ἐμενε ἀπὸ χρόνια ἐστὶ ἀνοιχτός, καὶ εἶχε πάρει τὴ μορφὴ τῆς λίμνης μὲ τὶς ὄχθες τῆς γεμάτες ἀπὸ πράσινα ἀνθισμένα ἀγριοχόρτα, ψαθιά, καὶ τσουκνίδες. Τὸ Μάιο μῆνα, ἦταν χαρὰ Θεοῦ νὰ βλέπεις νὰ καθρεφτίζονται τὰ γύρω δένδρα, τὰ πέντε κυπαρίσσια στὴ σειρά καὶ τὸ γαλάζιο τ' οὐρανοῦ μὲ τ' ἄσπρα του σύννεφα, στὰ ἡσυχά νερά της.

Κάποιοι προνομιούχος δάτραχος χαιρόταν τὴν ὁμορφιά της, καὶ ἦταν ὁ μόνος, ποῦ θόλωνε μὲ κυματάκια τὸν καθρέφτη της. Ἡ ἐπιφάνειά της θάταν ὡς τριάντα τετραγωνικά, ὄχι περισσότερο, καὶ τὸ βάθος ἀπὸ ἐνάμισυ δύο, κι' αὐτὸ καταμεσῆς της.

Μιά παρεούλα ἀπὸ παιδιὰ πέντε ὡς ὀχτῶ χρόνων, ᾄδαν νοιχτὴ τὴν πόρτα τοῦ σύμπορου, μπήκανε μέσα, ἐγὼ πῆγα νὰ διαμαρτυρηθῶ — ἦταν δικό μας τὸ χωράφι — μὰ, ὁ Βαρβάκης μούκλεισε τὸ στόμα.

— Σκάσε σὺ γδύσου καὶ πέσε!

Αὐτὸς στὸ μεταξὺ, πέταξε ποικάμισο καὶ βρακί, καί... μπλούμ μὲς σπῆ λίμνη. Τὸν ἀκολούθησαν ἀμέσως ἄλλα τέσσερα παιδιὰ, ποῦ μὲ κοροϊδεύανε.

— Ἄστον αὐτόνε, φοβάται μὴν τὸν κάνει νταντὰ ἢ μαμά του!

Δὲ μού εἶχε ποτὲ περάσει ἡ ἰδέα, πὼς μπορούσα νὰ κολυμπήσω σ' αὐτὰ τὰ βρωμόνερα μὲ τὰ βατράχια. Τὸ ὅτι ὅμως μὲ κοροϊδεύανε... τὸ ὅτι ἦταν δικός μας ὁ λάκκος... τὸ ὅτι κάνανε ξένα παιδιὰ τὸ μπάνια τους στὸ λάκκο μας... (ὡς κι ὁ Κώστας, μικρότερός μου μὲ κοροϊδεύε) μὲ ἀναστάτωσε· γιατί νὰ μὴν κάνω κι ἐγὼ; Γδύνομαι, καί... μπλούμ στὸ νερό.

Ἄρχισαν οἱ ἀλλαλαγοί, τὰ γέλια τὰ παιχνίδια ποιοῦς νὰ περιλοῦσει τὸν ἄλλον.

Μὰς πήρε εἰδηση ἡ γειτονιά. Δὲ προφτάσαμε νὰ χαροῦμε τὸ παιχνίδι μας. Βγαίνει ἀπὸ πάνω ἡ Φιορέντζα στὸ παράθυρο, βλέπει τὸ κακὸ ποῦ γινότανε... δάξει τὶς φωνές. Ἀνασπατώθηκε ἡ γειτονιά.

Καταφτάνει ἡ μάνα μου, οἱ ἀδελφές μου. Οἱ γειτονοπούλες.

— Μωρὲ τ' εἶν' αὐτὰ;... εἶσαι καὶ σὺ μέσα;... Βγές γρήγορα,... χάθηκες!...

Ἐρχεται ἡ θεία ἡ Ζωΐτσα. Μ' ἕνα μακρὺ καλάμι, κυνηγοῦσε τὸ γιό της τὸν Κωστή. Ἐκεῖνος, κολυμπώντας καὶ τρέχοντας, ἔφτανε στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς λίμνης. Πῆγαινε ἀπὸ κεί ἡ μάνα του, ἐρχότανε ἀπὸ δῶ ὁ Κώστας, δὲν τὸν ἔφτανε τὸ καλάμι! Φωνές, ὄδυρμός,

γέλια καὶ καμώματα, κυνηγητὸ μὲ βέργες μὲ καλάμισα, φοβέρες κακὸ.

— Βγῆτε καὶ τὰ λέμε! Θὰ ἰδεῖτε τί θὰ πάθετε!

Ἀπολασπώσανε τὰ νερά... κι αὐτὸ, ἦτανε τὸ ἕνα κακὸ. Τὸ ἄλλο ὅμως, ἦτανε τὸ χειρότερο, ποῦ μὰς πήραν τὰ ρούχα μας. — Αὐτὸ μὰς ἐκαίγε. — Μὰς κοροϊδεύανε οἱ γειτονοπούλες... — Οὐ,... δὲν ντρεπόσατε. Πὼς θὰ βγῆτε τώρα;... Χά... χά... χά!!

Πετιέται πρῶτος ἐξω ὁ Βαρβάκης... παραπατάει... πέφτει σ' ἕνα λόγγο ἀπὸ τσουκνίδες. Σηκώνεται μὲ κόπο...

— Ἀχ!... ἀτιμες!... Τὰ ρούχα μου μωρέ... ποῦνε τὰ ρούχα μου; Ἀσααχ... τὸ σταυρὸ σας, τὰ ρούχα μου... Ἐκλαίγε, ξυνότανε, στὸ λασπωμένο κορμί του, κάνανε γρομμῆδες τὰ δάχτυλά του. Τὸ τσουξίμο κι' ὁ πόνος τὸν κάνανε ἀξιολύπητο· μ' ὅλα τὰ χάχανα καὶ τὶς κοροϊδίες, τοῦ δώσανε τὰ ρούχα του.

Ἐπυφελήθηκα μὲ τὴ σφοδρὰ τοῦ Βαρβάκη ἐγὼ, κι' ὁ Κώστας, καὶ βγαίνομε ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά. Ὁ λόγυμνος κατηφορήσαμε τρέχοντας στὰ σπίτια μας, δυὸ δῆματα πιὸ κάτω. Τρυπῶνα στὸ ὑπόγειο, ἐφαχνά ἀλαφισίμοι ποῦ νὰ κρυφτῶ. Ἀνοίγω μιά μεγάλη σπεντζομακρὴ κασέλλα νὰ μπῶ, ἦτανε γεμάτη στᾶρι. Τρέχω ἀπὸ δῶ, πᾶ ὡ ἀπὸ κεί, κατεβαίνανε στὸ μεταξὺ, μάνα ἀδελφές, γειτονοπούλες. Τρυπῶνα νὰ σωθῶ ἀπὸ τὸ ξύλο καὶ τὸ ρεζιλίκι, στὸ δωμάτιο ποῦ κοιμώτανε ὁ πατέρας μου. Ἦταν ἀπομεσήμερο. Νὰ τοῦ ζητήσω βοήθεια;... Καὶ μὲ τί μούτρα. Στὴν ἀπελπίσιμά μου κρύβομαι πίσω ἀπὸ τὴ μισάνοιχτη πόρτα. Μπαίνει ἡ μάνα μου.

— Τὸν εἶδες αὐτόνε;

— Ὅχι· λέει ὁ πατέρας.

Βγαίνει, ἐφαχνε στὸ σπίτι. Ἐκεῖνος ἔκανε πὼς κοίμωτανε. Μὲ εἶδε λασπωμένο ὀλόγυμνο νὰ τουρτουρίζω ἀπ' τὸ φόβο τὸ κρῦο καὶ τὴν ντροπῆ... Ἴσως νὰ μὲ λυπήθηκε... παρηγορήθηκε. Σκέφτηκε... Νὰ πέσω στὴν ἀγκαλιά του, νὰ τοῦ ζητήσω προστασία... συγχώρησή;... Ὅμως δὲν τόκανα. Θὰ τὸν λέρωνα κι ὅλας. Καὶ πὼς νὰ τούλεγα ὅτι ἔκανα μπάνιο στὸ λάκκο... καὶ μάλιστα μὲ τὸ Βαρβάκη!... Ποτὲ δὲν μὲ εἶχε δεῖρει. Τώρα ὅμως δὲ θὰ τὴ γλύτωνα.

Καταφθάνουν οἱ ἀδελφές μου, μὲ συλλαμβάνουν. Μὲ καθίζουν καταμεσῆς στὸ μπότζιο, καὶ μὲ κουβάδες νερό, σφουγγάρια καὶ σαποῦνια, μὲ πλένανε. Γύρω μου εἰς γειτονοπούλες νὰ χασκογελάνε πονηρά, νὰ βοηθᾶνε στὸ πλούσιμό μου, καὶ νὰ μού πετᾶνε μισόλογα. Ἐγὼ

ολόγυμνος, νά προσπαθώ,... νά κρύψω τὰ ἀπόκρυφα!
Μεγάλο τὸ δράμα μου.

— Πιάστο καλά θά πετάξει τὸ πουλί. Μοῦ λέει ἡ μεγαλύτερή τους ἡ Γληγόρα σκασμένη στὰ γέλια. Ἐφτασε στὸ κατακόρυφο ἢ ντροπή μου, ἡ ἀπελπισία μου, καί, μέσα στὴν ἀπόγνωσή μου, καί στὸ κλάμα μου, — Ἄντε μωρή βυζαροῦ, πού κοντεύεις νά γενήσεις, τῆς φωνάζω!

— Τί εἶπες μωρέ; Μὲ ζυγώνει ἀποσβολωμένη ἡ μάνα μου.

— Τί εἶπες; ποιὸς στάμαθε αὐτά; Καί μοῦ δίνει δυὸ μπουφλες. Ποιὸς σοῦ τὰ λέει, πὲς μου γρήγορα τώρα ἀμέσως. Κι' ἐτοιμαζότανε μοῦ φάνηκε γιὰ πολὺ ξύλο.

— Ὁ Θόδωρος τῆς Ὀλγας.

— Ποιὸς ἄλλος, λέγε...

— Καί ὁ Νικόλας ὁ Βαρβάκης.

Ἦχ νά τὰ μάθει ὁ πατέρας σου...

Μὲς στὴν ὥρα φτάνει ἡ θεία ἡ Ζωΐτσα.

— Ἀφήστε τὸ παιδί, φωνάζει. Φύγετε ἀπὸ δῶ ἐσεῖς Πανούκλες, τί δουλειά ἔχετε... Ὅριστε μας! Εἶδε τὸν καταπρεγμὸ μου, μὲ λυπήθηκε. Γλυκομίλητη γελαστή, γονατίζει κοντὰ μου, παίρνει τὸ ζαλισμένο καφλαάκι μου στὴν ποδιά της, μὲ χαίδεψε, δόνησε τὴ μάνα μου νά μὲ ντυσοῦν,... ἤσυχασα κολλημένο στὴν ποδιά της.

— Ἄστα! Μοῦ λέει, πού νά σπὰ λέω. Ἐκεῖνος ὁ φίλος σου ὁ Κώστας, μὲ λαχτάρει! Ψάχνω ἀπὸ δῶ, ψάχνω ἀπὸ κει νά τὸν βρῶ, πουθενά. Σκύβω στὸν ἀποκρέβατο, πάω στὸ κατώι, πουθενά! Πού εἶσαι μωρὲ Κώστα, φωνάζω καί ξαναφωνάζω,... μιλιὰ!... Μωρὲ συμφρά μου,... μπάς κι' ἔπεσε στὴ στέρνα; — Ὅλο στὸ κακὸ πάει ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου. — Ἡ στέρνα σκεπασμένη. Πάω στὴ δοκολεά, καί τὸν εὐρίσκω,... πού λές; Μέσα στὸ μεγάλο βαρέλι, πού τόχουμε πάντα μὲ νερό, γιὰ νά ποιίζουμε τὴ ζούλα. Εἶχε χαμηλώσει καί δὲ φαινότανε καθόλου. Ὅταν κατάλαβε πὼς ἐζύγωνα μὲ τὴ δέργα,... προβαίνει τὸ κεφάλι του.

— Μάνα μοῦ λέει. Πέταξε τὴ δέργα, γιατί θά χαμηλώσω καί θά πιγῶ!

— Μωρὲ Κώστα μου τί καμῶματα εἶν' ἐτούτα; Καί ζύγωνα. Ἐκεῖνος χωνώτανε στὸ βαρέλι, ξεχειλίζε τὸ νερό, τρώμαξα! Ἐβγαζε καί μπουρμπουλίθρες! Πουπὸν τρομάρα μου, τώρα θά πιγεί. Ξαναπρόβαλε τὸ κεφάλι του.

— Μπήκα γιὰ νά πλυθῶ. Νά σὲ βγάλω ἀπ' τὸν κόπο μωρὲ μάνα, μόνο φέρε μου τὰ ρούχα μου, πρὶν φτάσουν αὐτές,... καί... καί σοῦ ὀρκίζομαι νά, δὲν τὸ ξανακάνω... Καί φίλησε σταυρό!

Γελάσανε καί ἡ μάνα μου καί ἡ θεία ἡ Ζωΐτσα. Ἐ-

γὼ πού ἄκουγα, εἶχα ἀρχίσει ἀπὸ πρὶν, νά γελᾶω, μὲ χωμένα τὰ μούτρα μου στὴν ποδιά της, εἶχανε φύγει κι' αὐτές... οἱ πανούκλες, κι' ἐβλεπα μόνο τὸν Κώστα μὲς στὸ βαρέλι νά βγάξει μπουρμπουλίθρες καί νά τρομάζει τὴ μάνα του πὼς θά πιγεί. Νάχα κι' ἐγώ, ἓνα βαρέλι!

Σηκώθηκα, κι' ἔτρεξα νά βρῶ τὸ φίλο μου.

— Παιδιάστικα καμῶματα, κι' ἐμεῖς τὰ ξεσυνορίζησατε. Λέει στὴ μάνα μου. Παρασύρεται δλέπεις τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο. Μά ἐκεῖνος ὁ ἀνεγνώριμος ὁ Νικόλας τὰ παρασέρνει. Καί τὸν ἀκούνε ὅλα τους μωρὲ μάτια μου. Ὅλα ἀπὸ πίσω του τρέχουνε.

— Μά... τὸν ἀκουσες τὸ δικό μου τί εἶπε τῆς Γληγόρας;

— Τὸν ἀκουσα τὸν ἀκουσα. Σήμερα τὰ παιδιά τὸν πεντέξιχρονῶνε,... Ἄκου νά ἴδεις. Χτές ρωτοῦσα τὸν Κώστα:

— Μωρὲ, ὅταν καθόσαστε στὸν ἴσκιο τοῦ μεγάλου πεύκου, πίσω ἀπὸ τὸ ἱερό, ἤθελα νάξερνα τί λέτε.

— Νά, μοῦ λέει. Ἱστορίες λέμε.

— Σάν τί ἱστορίες,... γιὰ πὲς μου μιά...

— Νά... διάφορες.

— Γιὰ πὲς μου,... τί σὰς ἔλεγε ὁ Βαρβάκης...

— Μὰς... ἔλεγε,... μὰς... ἔλεγε, νά,... ἱστορίες. Κοντοστεκότανε, δὲν ἤθελε νά πεί.

— Αὐτὸς εἶναι μεγαλύτερός σας, θά ξέρει πολλές.

— Οὐ... οὐ... ξέρει...

— Σάν τί σὰς ἔλεγε δηλαδὴ,... ἐπέμενα γελαστή, γιὰ νά τοῦ δώσω θάρρος, μπάς καί λύσει τὴ γλώσσα του...

— Νά,... πὼς γεννάνε τὰ παιδιά οἱ γυναῖκες, νά κάτι τέτοια,... καί γιὰ ξωπάρματα λέμε.

— Ἐ, λοιπόν, πὼς τὰ γεννάνε.

— Ἀφοῦ ξέρεις,... δὲν ξέρεις τώρα πὼς μὲ γέννησες; Ἐγὼ θέλεις νά ξέρω; Νά σὲ μάθω λοιπόν; Πρώτα φουσκώνουνε τὰ τέτοια τους — καί μούκανε καί τὸ σχῆμα μὲ τὸ χέρι — ὕστερα ἡ κοιλιά τους, καί ὕστερα γεννάνε. Σταμάτησα κειδὰ νά σοῦ πῶ, γιατί φοβήθηκα μὴ μοῦ πεί τά... περισσότερα.

Ἄστα τώρα νά συνέλθουνε. Κοφοχολιαστήκανε τὰ κοῦμποῖρα. Τὸ βράδυ, ἄς τ ἀνακρίνουνε οἱ πατεράδες τους, ἓνα ὁμῶς μπερντάχι ξύλο, τοὺς χρειάζεταιαι.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωτὶ. Πίσω ἀπὸ τὴ μισάνοιχτη πόρτα οἱ δυὸ μανάδες — ἀγαπημένες γειτόνισσες — κοιτάζανε κατὰ τὸ χωράφι.

— Νάτια! Τά βλέπεις τά βλαστάρια μας; Στή μεγάλη άμυγδαλέα κοντά στο λάκκο τίς λιοκαρίζουνε!

— Έμεις έβλέπουμε τό λάκκο πού έγινε καί πάλι μιά ώραία λίμνη. Κλαψουρίζουμε στήν άρχή.

— 'Ο πατέρας μου, λέει ο Κώστας, έχει κάτι χερούκλες, σά σέσουλες. Μού άστράφτει μιά, πέφτω σέ κάτι σακκιά έκανα τόν ψόφιο... γούρλωσα τά μάτια, άνοιξα τό στόμα, φοβήθηκε ή μάνα μου. — 'Αλλη μιά νά του δώσεις τό σκότωσε τό παιδί. 'Ηρθε κοντά νά με σμινφέρει. 'Εγώ, τόν ξερό!

— Πές πώς δέ θα τό ξανακάνεις... 'Εγώ, πού νά μιλήσω... άφού ήμουνα ξερός! Ομηθήκε φαίνεται ή μάνα μου καί τίς μπουρμπουλίθρες.

— Κώστα μου, μού λέει, έσύ δέν είσαι κακό παιδί, πρσιπσύρθηκες. 'Ο πατέρας μου στο μεταξύ, έβγαίνε πρσιπσιμένος... «Αύτός ο θεατρίνος, όλους μάς κοροϊδεύει» μουρμουρίζε. Μέ πολύ κόπο στήλωσα στα πόδια μου — ήταν κοντά ο πατέρας μου ακόμα —. 'Ηρθα στο χώραφι. 'Εσύ; Πόσες έφαγες...

— 'Εγώ, χείδενα τ' αúτι μου. 'Ακόμα μέ πονούσε.

— Πρώτη φορά πού μ' έδειρε ο πατέρας μου. Μού άστραψε δυό - τρία χασπούκια, καί κόντευε νά μού ξεριζώσει τ' αúτι.

Ομηθήκαμε τό Βαρβάκη... μέσ στις τσουκνίδες όλόγυμνο. 'Α-χίσαμε τά γέλια. Μουρβανει όλα στο νού. μού διώξανε τό παράπονο γιά τό ξύλο, δέ μού φάνηκε τώρα τόσο μεγάλο τό ριζιλίκι όταν μέ πλένανε γδυτό στο μπότζιο οί κοπέλες. 'Ηρθανε στο μυαλό μου, ο Βαρβάκης στις τσουκνίδες, ο Κώστας στο βαρέλι νά δγαζήι μπουρμπουλίθρες, καί τό γέλιο, μέ συνεπήρε άκράτητο.

Μαζευτήκανε στο μεταξύ κι' οί κοπέλες πού δέν τίς χωνεύαμε γιατί μάς λέγανε βρωμόπαιδα καί βατράχια, πήραν θάρρος από τά γέλια μας, ζυγώσανε.

— Καλώς τίς πανούκλες. Τίς χαιρέτησε ο Κώστας.

— 'Ελα βρέ Κώστα, κάνε μας τόν Τρουπή νά γελάσουμε, έλα βρέ Κώστα νά γελάσουμε κι' έμεις.

Μέ τά πολλά παρακάλια άλλο πού δέν ήθελε κι' ο Κώστας, του δάλανε ένα σγόμπο ψηλά στήν πλάτη, κι' άλλον ένα μπριστά στο θώρακα μέ ρούχα πού χώσανε κάτω από τό σακάκι του. — Σήκω χόρεψε, άντε Κωστή... σηκώνεται· κάνει πρόβα τήν πρώτη δόλτα, κόλησε τά νάναπια, κόντινε τό ένα πόδι, σοδάρεψε τά μούτρα του, κι' άρχισε νά χορεύει κουτσαίνοντας.

Οί δυό μονάδες παρακολουθούσανε από τή μισάνοιχτη πόρτα.

— Μωρέ, άν τονε δεί ο Τρουπής ο κακομοίρης; Κειδά από πάνω είναι τό παράθυρό του. Λέει άνήσυχη ή μάνα μου.

— Μά δέν τάμαθες; 'Απορεί ή θεία Ζωίτσα, δέν έ-

γινε τίς προάλλες χαλασμός, στού Καραδήμου τό μαγαζί; Για νά γελάσουμε μαθές, δάλανε τόν Κωστή νά κάνει τόν Τρουπή. Χόρευε ο δικός μου ο άχαιρευτος, χάλαγε ο κόσμος από γέλια παλαμάκια καί μπράβο! Δόστου Κωστή μπράβο Κωστή, όπου μέσ στήν ώρα μωρέ μάτια μου, νά καί ο Τρουπής στήν πόρτα... Σταμοπήσανε τά γέλια, ο κόσμος φοβήθηκε παρεξήγηση. 'Εκείνος, φωνάζει στο δικό του:

— Μπράβο μωρέ Κώστα... μέ κάνεις ίδιο καί... καλύτερο! Βγάζει τό μαντήλι του, τό δένει στο δικό μου, καί μπαίνει πρώτος στο χορό. 'Υστερα από δυό δόλτες, φέρνει τόν Κωστή μπροστά. 'Αίντε Κώστα... δός του Κώστα πίσω περήφανο τό κεφάλι σου, τήν άριστερή σου παλάμη στο σβέρκο. Μή γελάς Κωστή· σοβαρός Κωστή, ο χορός είναι προσευχή! 'Εκείνο τό άφιλάτιμο, σοβαρό - σοβαρό νά κάνει ό,τι του λέει (Θαρω πώς δέν έχει άδικο ο πατέρας του... ο Θός νά μάς λυπηθεί). Νά σιέται τό μαγαζί, ν' ανάψουνε τά βιολιά καί τά λαγούτα, τά ποδοκροτήματα καί τά παλαμάκια στο σκοπό του μπουρδάρη, τ όπάτωμα νά ηγαίνει πέρα - δώθε. — Μωρέ θα δουλιάζουμε, φωνάζει κάποιος.

— Μή φοδόσατε, βεβαιώνει ο Καραδήμος. Τόχω μπουτελιάρει.

Τραιβητήκανε μέσα οί δυό μονάδες, κάτσανε στον καναπέ.

— 'Εχω μεγάλο καημό Σταιμπούλα μου συνεχίζει ή Ζωίτσα. Λές νά μού βγει θεατρίνος; 'Ο πατέρας του τόχει σίγουρο. Κάνει μωρέ μάτια μου τόν πετεινό, καί λαλούν όλοι οί κοκινόροι, ως πέρα στα Μαυρογιωργάνικα. Γκαρίζε, καί οί γαιδάροι του άπαντάνε. Κάνει τό Φουρτούνα, (πού τίς ηύρε κείνες τίς μουστάκες;) κάνει τόν Κουταλιανό πώς ψέλνει, (όξω φωνή). Τό Σιγανούλη. Τό Φλέσουρα. Ποιός του τάμαθες;

— Καθένα, — τή διακόπτει ή μάνα μου — διασκεδάζει μέ τόν τρόπο του. Δέν έχουνε βλέπεις μέρος νά παίξουνε όλα μαζί, νά ξεθυμαίνουνε. Αύτά, θέλουμε νά τρέξουνε νά πηδήσουνε νά φωνάξουνε, νά παλαίψουνε. 'Ο δικός σου, — πανέξυπνο πειραχτήρι, — έχει τό χάρησιμα νά κάνει τους άλλους νά γελάνε. 'Ανακαλύψανε τό λάκκο χτές, τόν κάνανε μεγάλο πανηγύρι. 'Εμείς στα δειράμε. 'Ητανε σωστό; Στα Καφενεία οί γέροι, τίς μικροπαρεούλες, τών παιδιών, τίς βαφτίσανε σιμμορίες. Βρήκανε λέει, προχτές, τή Ζαφειρούλα στον 'Αμηνγιάλη. Τή δάλανε τήν κακομοίρα τή φτωχή στή μέση, πιάνονται από τά χέρια, κι' άρχισανε... «Γύρω - γύρω όλοι... στή μέση ο Μανώλης...», Ζαφειρούλα, είσαι αιχμάλωτη... Θα διαλέξεις έναν από μάς, γιά νά σε παιντρέψουμε επί τέλους! 'Ετσι λίγα λίγα, παίζουμε τά κακίμοιρα. Για νά μαζεψουνε όλα μαζί δέ θα τά χωράει ο τόπος. Στήν ηλικία τους, θάναι... μά... μπορεί... καί πενήντα.

— Καί... δάλε!... Μπά άν τά μετρήσεις, είναι πολύ περισσότερα συμπεραίνει ή θεία Ζωίτσα.

Ο Κώστας χόρευε ακόμα, αλόγουρα στη λίμνη. Οι κοπέλες του τραγουδούσαν, ένα κεφάλτο μπουρδάρη. Καί η λίμνη, λές από κέφι κι' αὐτή, ξεθόλωσε. Καθρεφτίζονταν καί πάλι στά νερά της, τὰ γύρω δένδρα τὰ πάντε κυπαρίσια, τὸ γαλάζιο τ' οὐρανοῦ.

Στὸ μαντρότοιχο τοῦ χωραφιοῦ, ἕνα περαστικό ζευγάρι ἀκούμπησε ἀγκαλιασμένο καί πρόσχαρο.

— 'Α, 'Α... νά ἡ λίμνη τοῦ Λαμαρτίνου! Ξεφώνησε ἐκεῖνος.

— 'Αααχ! Ναι. Συμφώνησε ἡ κοπέλα κι' ἀρχισε τὴν ἀπαγγελία: «Δίπλωσε χρόνε δίπλωσε τ'ἀκούραστα φτερά σου. Ὡρες γλυκιές μὴ φεύγετε σταθήτε μιά στιγμή...» καί συνέχισε τὸ δρόμο του τὸ περαστικό ἐρωτευμένο ζευγάρι.

Οἱ κοπέλες, τρέξανε στὸ μαντρότοιχο, ψήλωσαν στά

δάχτυλα, τὸ παρακολουθοῦσαν πού ἔφευγε, καί κρυφομιλοῦσαν.

— Ζηλεύετε ἐε... ζηλεύετε. Τὸς πέταξε τὴ κουθέντα ὁ Κωστής, καί φώναξε στὸ ζευγάρι: ι

— 'Εε... 'Εσεῖς. Εἶναι δική μας ἡ λίμνη... Τί μάς λέτε τώρα!...

Τὸ παρακολουθήσανε, ὡς πού χάθηκε στὴν ἀκρὴ τοῦ δρόμου, κι ὕστερα, ξαναρχίσανε τὸ τραγούδι, κι' ὁ Κώστας τὸ χαρὸ.

'Ενας βάτραχος ἀπὸ τὴν ὄχθη, κεφᾶτος ἀκούστηκε: «βρεκαίκαίξ, κουάξ κουάξ...». Πήδησε καταμεσῆς τῆς λίμνης, καί μὲ κυκλικά κυματάκια ζωντάνεψε τὸ γαλάζιο καθρέφτη της.

ΧΑΡ. Ε. ΚΡΙΘΑΡΗΣ

Ὕμνος στὰ Κύθηρα

Τσιρίγο, ὄμορφο νησί, νησί τῆς Ἀφροδίτης,
σὲ τραγουδήσαν πιὸ πολὺ κι ἀπ' τὸ νησί τῆς Κρήτης.

Στὰ χρόνια κείνα, τὰ παλιά, ἴπο μὲς' ἀπ' τοὺς ἀφροὺς σου,
γεννήθηκ' ὄμορφη θεὰ στοὺς κόλπους τοὺς δικούς σου.

Σὲ πάτησαν κατακτητῆς, σὲ ρήμαξαν, σὲ γδύσαν,
σὲ κάμαν σπάχτη οἱ πειρατῆς, τίς σάρκες σου ξεσκίσαν.

Τὸ Φραγκλοῖ, τρομερό, κι αὐτὸς ὁ Μπαρμπάρσσα,
σοῦ βάλαν βρόχο σπὸ λαιμό, δεινὰ νὰ πάθεις τόσα.

Τὴν πίστη σου δὲν ἔχασες, πάντα μὲ τὴν ἐλπίδα,
αἰῶνες ἐξί πέρασες μέσα στὴν καταιγίδα.

Γιὰ σένα, ἡ Μυρτιδιώτισσα, ἡ Παναγιά πού δρῆκαν,
ἐγίνε «Τσιριγώτισσα» κι ἐκκλησιά τῆς χτίσαν.

Κι ὅταν τὰ τέκνα σου, συχνά, μαζεύονται κοντὰ σου,
τὰ περιμένεις μὲ χαρὰ στὰ ἅγια χῶματὰ σου.

Καί μὲς' σπὸ νοῦ καί σπὴν καρδιά, σάν φευγουν γιὰ τὰ ξένα,
τὰ κάλλη σου τὰ θεϊκὰ ἔχουν βαθιά κρυμμένα!

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΑΣΙΑΚΟΣ

Από τόν κόσμο τής Τέχνης

Γεώργιος Τζάννες

Ένας όνειρικός ζωγράφος

Στίς 19 Σεπτεμβρίου στό Καλλιτεχνικό Πνευματικό Κέντρο «ΩΡΑ» έγκαιριάσθηκε μιιά έκθεση ζωγραφικής, μέ κύριο συντελεστή τόν Τσιριγώτη (έλληνοαμερικανό) ΓΙΩΡΓΟ ΤΖΑΝΝΕ καί πού είχαμε τήν ευκαιρία νά τόν γνωρίσουμε από κοντά καί νά σάς μεταφέρω αυτά πού είπαμε, γιά νά τόν γνωρίσετε καί σείς μέσα από τίς σελίδες του περιοδικού μας. 'Ο Γιώργος ό Τζάννες δέν ξέρει πολύ καλά 'Ελληνικά καί γι' αυτό όλες σχεδόν όι έρωτήσεις μου ήτανε στην 'Αγγλική, αλλά σάς τίς μεταφέρω προσωπικά εις τά 'Ελληνικά κατά δικιά του υπόδειξη.

— Γιώργο, γιά πέσμου πού γεννήθηκες;

— Γεννήθηκα στην Νέα 'Υόρκη τό 1946, από Τσιριγώτη πατέρα καί συγκεκριμένα από τό ωραίο χωριό τά Φράτσια.

— Νά σου πώ, σπούδασα Ζωγραφική καί Λιθογραφία στό PRATT GRAPHICS εις τό PRINTMAKING WORKSHOP καί στό ART STUDENTS LEAGUE (αυτά είναι δύσκολο νά μεταφερθούνε στην 'Ελληνική γιατί είναι όνόματα σχολείων).

— Μά κάτι άλλο έμαθα γιά τίς σπουδές σου.

— Ναι, πράγματι, ξεκίνησα νά σπουδάσω Μαθηματικά στό Πανεπιστήμιο NORTHEASTERN τής BOSTON, αλλά πήγα στη σχολή πού βγαίνουν δημοσιογράφοι καί δέν σου κρύβω ότι γιά ένα διάστημα ήμουνα στην BOSTON GLOBE, αλλά είχα καί έχω ένα μεγάλο πάθος μιιά μεγάλη αγάπη, τήν ζωγραφική πού τελικά μέ κέρδισε.

— Δηλαδή τήν έχεις γιά έπάγγελμα τήν ζωγραφική;

— 'Ω, όχι, αλλά κάποτε ένα όμορφο - καλό καιρό ξαναγύρισα στό LONG ISLAND, εκεί γεννήθηκα καί τότε νοίκιασα ένα κτήμα τό γέμισα μέ τά έργα μου καί τάδειχνα σέ υπαίθριες εκθέσεις τής περιοχής, κατάλαβες;

— 'Εχω τήν έντύπωση ότι έχεις βραβευθεί μ' έργα σου;

— Ναι!! Δυό φορές, μιιά ήτανε τό 1968 όπου έλαβα μέρος σέ μιιά όμαδική στό COCONUT GROVE ART FESTIVAL στό Μαϊάμι τής Φλώριδα μέ δεύτερο βραβείο καί πάλι στόν ίδιο χρόνο μέσα στη Νέα 'Υόρκη στό BROOKLYN HEIGHTS ART SHOW όπου πήρα τό πρώτο βραβείο Γραφικών Τεχνών.

— Συχαρητήρια Γιώργο.

— Εύχαριστώ, εύχαριστώ πολύ.

— Προηγούμενα σέ ρώτησα αν τήν ζωγραφική τήν έχεις γιά ένα έπάγγελμα νά σου φέρνει χρήματα.

— 'Αν καί έχω συστηματοποιήσει τίς σπουδές μου στη ζωγραφική, ή τέχνη γιά μένα, κατά τήν γνώμη μου, δέν είναι ένα άπλό βιοποριστικό έπάγγελμα, πιστεύω νά κατάλαβες. Προσπαθώ έδώ καί μερικά χρόνια νά βρω νά δημιουργήσω έναν δικό μου ανεξάρτητο καλλιτεχνικό τρόπο έκφρασης.

— Γιώργο, στό εύχομαι όλόψυχα, ό πατέρας σου πώς λεγότανε; Μήπως τόν θυμηθούν τίποτε γεροντάκια στό Τσιρίγο ή έδώ στην 'Αθήνα.

— Νά στό πώ, Γιάννης καί έφτασε σ'α 1915, δούλεψε σ' ένα ρέστωρα γιά λίγο διάστημα καί ξαναγύρισε στην πατρίδα γιά νά ύπηρετήσει στόν έλληνικό στρατό.

Πρός τό τέλος του Α' μεγάλου πολέμου βρέθηκε νά ταξιδεύει μ' ένα έλληνικό έμπορικό πλοίο, όπου κοντά στην 'Ισπανία βυθίστηκε, εκείνος ναυαγός σώθηκε, αλλά όι άρχές τόν πιάσανε καί τόν κλείσανε φυλακή γιατί είχε χάσει τά πάντα καί αυτό τό διαβατήριό του καί χάρη στην επέμβαση του τότε Προξένου τόν άφησαν έλεύθερο. Τότε παντρεύεται καί ξαναρχεται στην 'Αμερική, όνοίγοντας ένα δικό του, αυτή τή φορά, ρέστωρα καί πού τήν έποχή τής τότε μεγάλης κρίσης στό γνωστό Κράχ τής 'Αμερικής έκλεισε καί ή γυναίκα του από τήν μελαγχολία καί τήν στεναχώρια τής δέν άντεξε καί πέθανε.

'Η δεύτερη γυναίκα του πατέρα μου, ή μητέρα μου, ήταν από τήν 'Ιρλανδία καί βοήθησε τόν πατέρα μου πολύ, του έδινε κουράγιο νά ξαναβρή τήν έμπιστοσύνη στόν έαυτό του καί νά ξανακερδίσει χρήματα γιά νά έκπληρώσει τ' όνειρό του δηλ. νά σπουδάσει τήν άδελφή μου καί μένα πού γεννήθηκα τό 1946 όταν ήτανε 50 χρονών. Τήν μητέρα μου τήν αγαπώ, γιατί δέν ήτανε άνθρωπος τών χρημάτων αλλά γιατί βοήθησε ψυχικά τόν πατέρα μου καί ίσως γι' αυτό τής μοιάζω δηλ. ότι ή ζωγραφική καί ή τέχνη γενικά νά μήν είναι στόν άνθρωπο μέσον παραγωγής χρημάτων.

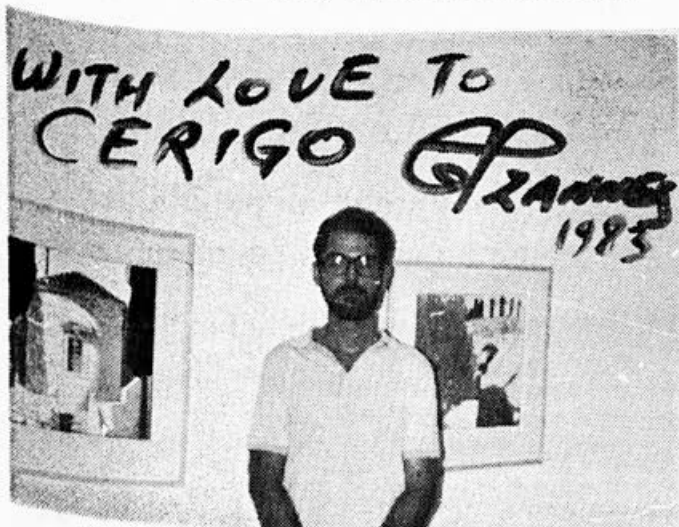
— Γιώργο, γιά πέσμου πώς ανακάλυψες, πώς βρήκες

αυτήν την τόσο όμορφη πατρίδα του πατέρα σου; Το Τσιρίγο μ' άλλα λόγια.

— Όραία ερώτηση και θά σου απαντήσω χωρίς φραγμούς. Πήγαινα για τις 'Ινδίες όπου και έμεινα 15 μήνες και σπούδασα ΓΙΟΓΚΑ με τον Γκουρού ('Ιεροδιδάσκαλο) JANARDAN PARAMAHANSA, όπου είχα έτσι την ευκαιρία να επισκεφθώ πολλούς ναούς και αρχαιολογικούς χώρους και να μελετήσω από κοντά την 'Ινδική αρχιτεκτονική και γλυπτική και έφτιαξα για λογαριασμό του 'Ινστιτούτου πουχει ιδρύσει αυτός ο Γκουρού μια μεγάλη τοιχογραφία.

— Σε ρώτησα για το Τσιρίγο, πώς το βρήκες και σύ μου είπες για το ταξίδι σου στις 'Ινδίες.

— Ώ, ναι, έχεις δίκιο, ήταν στα 1971 πήγαινα για τις 'Ινδίες και κάθησα 8 μήνες, και σου όμολογώ, όπως άλλ-

λοστε τόχω όμολογήσει σε όλες τις δημόσιες συναντήσεις μου, τις συνεντεύξεις μου, ότι αυτό που έψαχνα να βρω στις 'Ινδίες, το βρήκα στην πατρίδα του πατέρα μου, στο μικρό μας Τσιρίγο δηλ. την πνευματική σχέση του ανθρώπου με τη γη του.

Στά Κύθηρα, όπως ξέρεις υπάρχει ένα μοναστήρι· τό λένε ΜΥΡΤΙΔΙΩΤΙΣΣΑ και χτίστηκε στη τοποθεσία που έγινε ένα θαύμα. Πήρε τ' όνομά του από ένα θάμνο μυρτιάς, όπου ένας ανάπηρος εύρηκε μια εικόνα και την γιατριά του και είναι χαρακτηριστικό ότι τό μοναστήρι αυτό δέν πήρε ούτε τ' όνομα τής εικόνας μά και ούτε και αυτό τό όνομα του θαύματος. Τού έδωσαν τ' όνομα του ζωντανού θάμνου του φυτρωμένου πάνω σ' αυτό τό κομμάτι τής γής.

— Βλέπω ότι τά Μυρτίδια, είναι ένα από τά καλύτερα κομμάτια τής έκθεσής σου.

— Ναι, δέν υπάρχει άμφιβολία, τό είπανε και άνθρωποι που δέν ξέρουνε τό νησί μας έδώ και στή" Αμερική.

— Μια λίγο άδιάκριτη ερώτηση Γιώργο.

— Πέσμου την σ' άκούω και θά σου άπαντήσω 'Αντώνη

— Έχεις οικογένεια;

— Ναι, και ή γυναίκα μου λέγεται Ρόμπιν και έχουμε έναν γιό ήλικίας 2 χρονών περίπου τόν Τζών "Αρντεν τό

Τζών από τόν πατέρα μου και "Αρντεν από τόν πεθερό μου.

— Και έτσι συνεχίζεται τό οικογενειακό όνομα Τζάννες με τόν γιό σου.

— Βέβαια, άφού ο πατέρας μου ήτανε ένας καλός άνθρωπος θά ήτανε δλακεία και άχαριστία μου να μή του βγάλω τό όνομά του σ' ένα από τά παιδιά μου.

— Προτού κλείσω αυτήν την συνάντησή μας θέλω να σου κάνω και άλλες ερωτήσεις, πέσμου έτσι για να πληροφορήσω, για να ενημερώσω τούς αναγνώστες του περιοδικού μας ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ, έκτός τών δύο όμαδικών έκθέσεων του 1968, έχεις λάβει μέρος και σ' άλλες;

— Βέβαια. Στα 1977 στην 19TH ANNUAL EXHIBITION OF PRINTS AND DRAWINGS στην Όκλαχόμα στό OKLAHOMA ART CENTER, τό 1978 στην Νέα Υόρκη στή FINE PRINTS DREYFUS GALLERY τόν ίδιο χρόνο στην Β. Ντακότα στην 21ST PRINT AND DRAWING ANNUAL του Πανεπιστημίου, εις τό GRAND FORKS, τό 1979 στή Νέα Υόρκη στό Έλληνικό Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών με άτομική πρώτη έκθεση τό 1982 σε τρεις όμαδικές στην 11 TH NATIONAL PRINT AND DRAWING EXHIBITION, MINOT STATE COLLEGE, MINOT στην Β. Ντακότα, στην Νέα Υόρκη LANDSCAPE DRAWINGS, στή KILBEE GALLERY στην Νέα Υόρκη και πάλι στην COMMUNITY FOLK GALLERY, SYRACUSE, και στην BASSON MALL GALLERY, S.U.N.Y. στό DUFFALO και έκασο τόν ίδιο χρόνο μιάν άτομική στην Νέα Υόρκη εις την SIMON — MAIER.

Φέτος δηλ. τό 1983 έλαβα μέρος σε τρεις όμαδικές στην Νέα Υόρκη στό PRINTMAKING WORKSHOP ORGANIZATION OF INDEPENDENT ARTISTS, στό SPRING — FIELD — MA, στην NATIONAL GREEK ART EXHIBITION, στην KOUROS GALLERY, σε μιάν άτομική στή Φλώρινα στό FLORINDA JUNIOR COLLEGE στή JACKSONVILLE και τώρα από τής 19—9)7. 10.83 στό Καλλιτεχνικό Πνευματικό Κέντρο τής 'Αθήνας μας «ΩΡΑ» και έχει ο Θεός και ή Παναγία ή Μυρτιδιώτισσα που θά πάω μετά.

— Γιώργο, εύχαριστώ για την πληροφορηση τών έκθέσεων σου, τόσο τών άτομικών και άλλο τόσο τών όμαδικών.

— Ναι, μά κάτι ξεχασες φίλε 'Αντώνη.

— Τί; Γιώργο;

— Νά ότι έδώ αυτή ή έκθεσή μου είναι ή πρώτη μου επίσημη παρουσίαση στην Έλλάδα.

— Ναι, έχεις άπόλυτο δίκιο, με τής έκθέσεις και τά όνόματα αίθουσών μπερδεύτηκα λίγο.

— Δέν μου λές Γιώργο, πώς σου φαίνεται ή χώρα μας, ή Έλλάδα γενικά, τί έχεις να πεις σχετικά πάνω σ' αυτό;

— Να σου πώ και γράφτο.

— Και βέβαια θά τό γράψω.

— Λοιπόν ή ζωή μου στην Έλλαδίτσα μας ήτανε μια

πάρα πολύ συγκινητική έμπειρία. Ξυπνήσανε μέσα μου πρωτόγνωρα αισθήματα. Ένοιωσα μάλιστα την αλήθεια και την πίστη μου να γίνονται ένα με την γη, τό χώμα, τόν ουρανό, τήν θάλασσα, τό Έλληνικό φώς μου χάρισε ένα καινούργιο δράμα, έξ άλλου αυτό τό βλέπεις καθαρά και στο καθοριστικό ταξίδι μου στο Τσιρίγο πού τό αγάπησα και τό έκαμα κύριο θέμα τής δουλειάς μου. Κάτι πού δέν μπορώ νά τό εξηγήσω με λόγια, αλλά πού προσπαθώ νά εκφράσω μέσα από τήν τέχνη μου.

— Θέλεις νά μείνεις στην Έλλάδα;

— Φυσικά και γι' αυτό ακριβώς τόν λόγο, ήρθα στην Έλλάδα, αγόρασα ένα σπίτι στα Φράτσια τήν πατρίδα τού πατέρα μου, νά τό φτιάξω και νά μένω εκεί και νά παλεύω με τήν τέχνη μου, γιατί στο Τσιρίγο είναι ώραία, είναι ήσυχα και δέν σε ταλαιπωρούν πολύ οι άνθρωποι, όπως έδω στην Αθήνα.

— Τί εύχεσαι μέσα από τίς στήλες τού περιοδικού;

— Καλή αντίαμωση στο Τσιρίγο και σύντομα.

Αυτός ήτανε ο μικρός γίγας τής ζωγραφικής και συμπατριώτης μας ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΖΑΝΝΕΣ πού τιμά με τήν ύψηλή τέχνη του τήν Έλλάδα και ιδιαίτερα τό Τσιρίγο στην άχανή και μεγάλη ήπειρο πού λέγεται Αμερική. Από τίς στήλες αυτές τού εύχόμαστε όλοι μας κάθε επιτυχία και νά γυρίσει σύντομα στο Τσιρίγο πού τόσο υπεργαπά, άλλωστε είναι και ο μόνος πού τό δείχνει με λόγια και μ' έργα.

Βλέπετε ότι τά ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ σας φέρανε και πάλι κοντά μ' έναν ξηνητεμένο - καταξιωμένο καλλιτέχνη, ως τό άλλο τεύχος λίγη ύπομονή, κάποιον θα βρούμε, νά σας τόν φέρουμε γιά τούτο και ή συνδρομή σας ή πολύτιμη συνδρομή σας δέν πάει άδικα, γραφείτε και δέν θα τό μετανοιώσετε. Έχετε νά ώφεληθείτε πολλά από τούς συνεργάτες του, Τσιριιώτες και μή.

Άγαπήστε τα, κάνετε τα κτήμα σας. Αυτά είχα νά σας πώ, έγώ προσωπικά ο γράφων.

Α.Ν.Σ.

Κυθηραϊκές οικονομολογικές σειρές Συγκριτικό πλεονεκτήματα Κυθηραϊκών Κοινοτήτων

Από τον ΗΛΙΑ ΜΑΡΣΕΛΛΟ, Οικονομολόγο

Υπάρχουν μερικά σπουδαία πλεονεκτήματα στις επί μέρους Κυθηραϊκές Κοινότητες που ενώ τα περισσότερα τα έχουμε πλήρως συνεδητοποιήσει σ' άλλα δεν έχουμε ακόμη καταλάβει την σπουδαιότητά τους ή δεν τα έχουμε ακόμη ανακαλύψει (π.χ. μερικά χωριά έχουν άφθονο όρυκτο πλούτο).

Κάθε χωριό του νησιού μας και βέβαια κάθε Κοινότητα διακρίνεται για κάτι ιδιαιτερό που την ξεχωρίζει από τις άλλες, κάτι που την κάνει να χαρακτηρίζεται απ' αυτό. Αυτό το ιδιαίτερο στοιχείο που την διακρίνει μπορεί να είναι μια φυσική ομορφιά, ένα έργο κατασκευαστικής υποδομής, ένα χρήσιμο προϊόν, ένα αρχαιολογικό εύρημα ή μια ανακάλυψη ενός κοινωνικού αγαθού (νερό κλπ.).

Το Μυλοπόταμο π.χ. διακρίνεται για τα νερά του, τη φυσική ομορφιά του, την Άγία Σοφία του, τα Μητάτα - Βράδια για τις ρευματίες τους, τη Βρύση και το πράσινο, ή Χώρα — Καψάλι για την πανοραμική θέα της, και για τις υπηρεσίες που προσφέρει: σάν πρωτεύουσα. Οι ανατολικές κοινότητες για τις παρθένες ακρογιαλιές τους, για το αεροδρόμιο, για το υποψήφιο λιμάνι. Ο Καραβάς για την συντόμευση με την απέναντι μεγάλη στεριά, τα Λογοθετιάνικα για την παροχή του νερού, ο Ποταμός για τις κοινωνικές υπηρεσίες του σέ Γηροκομείο και Νοσοκομείο. Τα Φράτσια με τους ανοιχτούς χώρους τους, το άφθονο εργατικό δυναμικό και την κτηνοτροφική παραγωγή τους. Το Λιβάδι με την συνεταιριστική ιδέα στο αποκορύφωμά της, οι Καρβουνάδες και τα Κοντολιάνικα για τις Έμπορικές υπηρεσίες τους κλπ.

Αυτού του είδους τις παροχές προς το Κοινωνικό σύνολο που όμως δεν βρίσκονται σε άφθονια στον Κυθηραϊκό χώρο αλλά μερικές κοινότητες τις έχουν και τις προσφέρουν στις άλλες ενώ αυτές προσφέρουν κάτι άλλο από την πλευρά τους, τις λέμε ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ των Κοινοτήτων μας.

Ένα Συγκριτικό πλεονέκτημα στο νησί μας δημιουργείται από τη στιγμή που μια περιοχή απο-

κτήσει ένα κοινωνικό αγαθό (εύρεση νερού στην περιφέρεια Παλιόκαστρου), από τη στιγμή που μια περιοχή δημιουργήσει μια θέση πύο επίκαιρη (Φριλιγκιάνικα λόγω του νέου λιμανιού — Διακόφτι και του αεροδρομίου), από τη στιγμή που ανοίχτει ένας δρόμος (Μυλοπόταμο προς Λιμνιώνα), από τη στιγμή που καθιερωθεί μια αγροτοκτηνοτροφική εκδήλωση (Φράτσια), ή Πολιτιστική εκδήλωση (Μυλοπόταμο, Μητάτα) κλπ.

Πώς μπορεί να αξιοποιηθεί το πλεονέκτημα και συνάμα να γίνει εκμεταλλεύσιμο για το κλώ του κοινωνικού συνόλου και βέβαια ολόκληρου του Κυθηραϊκού Λαού; Το πλεονέκτημα αυτό αξιοποιείται σχεδόν αυτόματα από τη στιγμή που κάθε Κοινότητα έχει κάτι που το έχει ανάγκη όλο το υπόλοιπο Τσιρίγο και όλες μαζί προσφέρουν κάτι από τα σημαντικά τους πλεονεκτήματα. Αυτή ή εδυσνεϊδητη και άσυνείδητη ανταλλαγή υπηρεσιών, αγαθών, και προτεραιοτήτων ανάμεσα στις Κυθηραϊκές Κοινότητες δημιουργεί ένα «Κλειστό Κύκλωμα» μιας εσωτερικά ανοιχτής Οικονομίας, με άλλα λόγια μιας μικρής οικονομικής κοινωνίας των συναλλασσομένων που εξελίσσεται σταδιακά δυναμικά.

Αυτό το κλειστό κύκλωμα βρίσκεται μέσα σε πλαίσια που ανοίγουν τότε - τότε για να δεχτεί μάλλον παρά να δώσει. Αυτού του είδους το κλειστό κύκλωμα φαίνεται πως μέρα με τη μέρα συνεδητοποιείται και θάρθει μέχρι μέρη που ο μικρός μας τόπος θά οργανωθεί και θά αξιοποιήσει αυτό το πλεονέκτημα. Έτσι το κλειστό κύκλωμα θ' ανοίξει σταδιακά ώστε όχι μόνο να δέχεται αλλά να προσφέρει.

Σ' αυτόν τον μικρό σχετικά γεωγραφικό χώρο, αλλά αρκετά μεγάλο ώστε να ενοπάρχουν και να συνυπάρχουν, ή Διοικητική, Οικονομική και Γεωγραφική περιφέρεια, μπορούν να δοκιμαστούν: ή αρχή της αυτόταρκεας, της αυτόδυναμης ανάπτυξης, της αξιοποίησης των Έγχώριων πόρων, της μόνωσης από τις «μολύνσεις» της εποχής μας αλλά όχι της απομόνωσης από την αναπτυξιακή διαδικασία του υπόλοιπου κόσμου. Έκεί βρίσκονται ορισμένα

βασικά πλεονεκτήματα ή οι πυρήνες για δημιουργία μικρομονάδων, κάτι που αποτελεί τό προστάδιον για την δημιουργία μιας «μίνι» βιοτεχνικής ζώνης στον Κυθηραϊκό χώρο. Σ' αυτό τό μικρό χώρο θά μπορούσε νά γίνει ένας δοκιμαστικός αναπτυξιακός προγραμματισμός.

Σέ συνδυασμό μέ τό Χωροταξικό, τό Πολεοδομικό, τό Οικιστικό, τίς χρήσεις γής, θά ταυτίσουμε πιθανότατα, πολύ σύντομα στό σύνολο τής έπαρχίας μας μία Γεωγραφική μέ μία Διοικητική και συνάμα Οικονομική Περιφέρεια, σέ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ. Έτσι, ό χώρος τών Κυθήρων θά είναι άρκετός σάν ένα γεωγραφικό ολοκληρωμένο σύνολο νά ταυτίσει αυτότέλεια Διοικητική (άφ' ου οι τοπικές αποφάσεις θά είναι «άφ' έαυτών» έκτελεστές) και Οικονομικές διαδικασίες και διεργασίες και δραστηριότητες μέ την δημιουργία μικρομονάδων. Αυτές πρέπει νά στηρίζονται ΟΧΙ σέ μεμονωμένες ιδέες μέ την τοποθέτηση άυστηρά ιδιωτικού Κεφαλαίου σέ επίπεδο Μεγαλοεπιχειρηματία ΛΛΑΑ άφ' ου θά έχει σάν βάση ένα συγκριτικό πλεονέκτημα τής περιοχής στηριζόμενο σέ καθαρά κοινωνική και κοινοτική βάση.

Έτσι, σιγά - σιγά κάθε κοινότητα έκμεταλλεύμενη τό συγκριτικό της πλεονέκτημα, σέ συνδυασμό μέ τό ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ Σωματείο της, τήν ΕΙΧΜ-ΡΙΟ Περιουσία και τούς ΑΠΟΔΗΜΟΥΣ της, νά άποτελέσει μία οικονομικά βιώσιμη όντότητα και μόδα άποδοτική και έξελισσόμενη για τό καλό όλων τών κατοίκων της. Αυτοί δε πρόθυμα θά συμμετέχουν, όλου στήν παραγωγική διαδικασία, άφ' ου τό άποτέλεσμα και θά μοιράζεται σέ όλους και σάν Κοινότητα θά προσδεύει.

Πάνω άπ' όλα όμως, πιστεύουμε, πώς σπουδαίο πλεονέκτημα άποτελεί ή Κοινοτική όντότητα και αυτότέλεια, γιατί σύμφωνα μέ πληροφορίες μας, αυτή κινδυνεύει μέ κατάργηση. Αυτή ή κατάργηση — κατά τή γνώμη μας — θά δημιουργήσει τεράστια οικονομικά προβλήματα άλλα και θά επιδράσει ψυχολογικά δυσμενέστατα στον Τοπικό Παράγοντα που οι κάτοικοι βλέποντας συνένωση τής Κοινότητάς τους μέ άλλη τό βλέπουν σάν «καπέλωμα» σάν σβύσιμο τής πολιτιστικής ταυτότητας του χωριού τους, σάν έξαφάνιση τής ιδιαιτερότητάς τους, τής τυπικής τους ύπόστασης, τών συγκριτικών πλεονεκτημάτων τους.

Ύ Π Ν Ο Σ

Τά χεράκια, που μου κλείνουν

Τά ματάκια τρυφερά,

Κάθε πόνο μ' άπαλύνουν

Κάθε μαύρη συμφορά.

Και καθώς στή σιγαλιά

Κύμα, κύμα ό πόνος σβύνει

Κι' ό στερνός παλμός μ' έφήςνει,

Μου γεμίζεις τήν καρδιά.

THEODOR STORM

Μετάφραση από τά Γερμανικά: Γ. Λεονταράκη

«ΤΟ ΧΟΥΝΕΡΙ»

Μιά αληθινή ιστορία του χωριού μου

Είναι πολλές οι ιστορίες και τὰ ανέκδοτα (άστεια) για τὸ Τσιρίγο και τοὺς ἀνθρώπους του. Καί καλύπτουν ἐποχές και καταστάσεις που ἀποτελοῦν σχεδόν μοναδικότητα για τοὺς Τσιριγώτες. Καί οἱ λόγοι εἶναι οἱ ἑξῆς:

Μέχρι τὰ τελευταῖα 60—70 χρόνια (ἐκτός ἀπὸ ὀρισμένες ἐξαιρέσεις) οἱ Τσιριγώτες ἦσαν προσκολημένοι στὸ στενὸ περιβάλλον τους (νησί) και ἄλλο ἀπὸ τίς ἐνέργειες για τὸν ἐπιούσιον, θά νόμιζε κανεὶς ὅτι κοινωνικῶς τουλάχιστον, θά ἔπρεπε νὰ ἦσαν ὑπανάπτυκτοι.

Αὐτὸ φυσικὰ δὲν συνέβη, γιατί τὸ Τσιρίγο, λόγω τῆς γεωγραφικῆς του θέσεως και τῆς ιστορίας του, στενά συνδεδεμένης με τὴν ἀρχαία ἱστορία και μυθολογία, εἶχε πάντοτε ξένους ἐπισκέπτες.

Οἱ ἐπισκέπτες αὐτοὶ θά μπορούσαν νὰ χωρισθοῦν σὲ δύο κατηγορίες. Τοὺς γνήσιους ἐπισκέπτες— πλοῦσιους ταξιδιωτές, ἱστορικούς, ἀκόμα και σοφοὺς ἀνδρες— αὐτοὺς που θά λέγαμε σήμερα τουρίστες, και τοὺς ἐπιδρομείς ἢ κατακτητές. Καί στίς δύο περιπτώσεις οἱ Τσιριγώτες ἐπέτυχαν τὸ ἕξις παράξενο, ἀλλά και ὠραῖο και μεγάλο: Ἀφ' ἑνὸς μὲν διατήρησαν τὴν ὁμοιογένειά τους και τὸ χαρακτῆρα τους, δηλ. δὲν ἐπέτρεψαν στὸν ἑαυτὸν τους νὰ ἐπηρρασθῆ ἀπὸ τὰ ἦθη, ἔθιμα και γενικῶς τὸν πολιτισμὸν τῶν ξένων, ἀφ' ἑτέρου κατόρθωσαν με εὐθυκρισίαν ν' ἀποτάξουν τὰ «καλά» ἀπ' αὐτοὺς ἰσχυρὰ τῆς πρώτης κατηγορίας και ἐν μέρει τῆς δευτέρας — Ἀγγλοὶ Ἐνετοὶ — ἐξυψώνοντας ἔτσι τὸ κοινωνικὸ και βιοτικὸ τους ἐπίπεδο. Καί ὅχι μόνον δὲν ἀφομοιώθηκαν με τοὺς ξένους ἀλλά δὲν ἀφῆσαν εὐκαιρία νὰ μὴν τοὺς τα-

πεινώσουν, χρησιμοποιώντας τὴν ἐξυπνάδα και τὴν πονηριά τους. Καί εἶναι γνωστὰ τὰ τῆς σαρδέλας στὸ κλουδί και τοῦ καυτοῦ χουμᾶ στὰ πρόσωπα τῶν Ἀγαρηνῶν.

Τὰ παραπάνω δὲν εἶναι δοκίμιο ἀλλά μιὰ μακροσκελὴς ἴσως εἰσαγωγὴ σὲ μιὰ ἀκόμη ἱστορία παγίδας — γκάφας που ἂν και μικρὸς 9—10 χρονῶν, ἤμουν αὐτότης μάρτυς.

Ἦταν τὸν καιρὸ τῆς Γερμανικῆς κατεχῆς. Ἡ Διοίκηση τῶν Γερμανῶν στὴ Χώρα, ἔμαθε — οἱ ρουφιάνοι ὑπῆρχαν — ὅτι διάφοροι Τσιριγῶτες κατεῖχαν ὅπλα. Διετάχθησαν λοιπὸν ὅλοι ὅσοι εἶχαν πάσης φύσεως ὅπλα, νὰ τὰ παραδώσουν. Ἡ ἐνέργειά τους αὐτὴ δὲν ἔφερε τὰ ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα γιατί ὑπῆρχαν οἱ φανατικοὶ κυνηγοὶ οἱ ὅποιοι θά προτιμοῦσαν νὰ παραδώσουν τὴ γυναίκα τους παρά τὸ ντουφέκι τους. Ὑπῆρχαν ἐπίσης και οἱ ἄλλοι ἂν και λιγστοὶ που εἶχαν πολεμικὰ ὅπλα, κατάλοιπα ἄλλων ἐποχῶν, και τώρα κειμήλια, που για εὐνοήτους λόγους δὲν θά τὰ ἀποχωρίζοντο ποτέ.

Ἐνας τέτοιος ἦταν και ὁ παπποῦ μου Χαράλαμπος Κατσούλης εἰς τὰ Κατσουλιάνικα. Εἶχε μιὰ πιστόλα και μιὰ ξιφολόγχη κατάλοιπα κι αὐτὰ μαζί κι ἐνθῆμα τοῦ πολέμου τοῦ 1896 και ἰσχυρὰ τῆς αἰματηρῆς μάχης τοῦ Δομοκοῦ που πήρε κι ὁ ἴδιος μέρος.

Τῷ μαθῆσαν οἱ Γερμανοὶ — πάλι ὁ ρουφιάνος — και ἤρθαν τρεῖς στὸ σπίτι ἕνα πρωινὸ, με τὸ Σοφοκλῆ Καλούτση για διερωτημένα. Ὑστερα ἀπὸ τίς ἐρωτήσεις και τὴ σθεναρὴ ἀρνηση τοῦ παπποῦ μου, ἀρχσαν τὴν ἐρευνα. Ξεστήλωσαν κρεβάτια, ἀδειασαν πυθάρια, ἀνακόλλησαν κασέλες, φτιάρισαν τὴν

κοπρὰ στὸ σταυλὸ και τελευταία, πήγαν στὸ φούρνο.

Οἱ φούρνοι τῆς ἐποχῆς, ἀποτελοῦντο ἀπὸ τὸν κυρίως φούρνο χτιμένο με τοῦβλα ἢ πέτρες, που ἢ βάση του ἦταν στὸ ὕψος τῆς μέσης 80—90 ἐκ. ἀπὸ τὸ πάτωμα, με θολωτὴ ὀροφή, ἀφίνοντας ἕνα κενὸ μεταξὺ ὀροφῆς τοῦ φούρνου και τῆς σκεπῆς τοῦ δωματίου, ἐνῶ ἀπὸ τὴν βάση τοῦ φούρνου μέχρι τὸ πάτωμα ὑπῆρχε ἄλλος κενὸς χώρος που ἔριχναν τὰ κάρβουνα και τίς στάχτες ἀφου «ἔκαιγαν» τὸ φούρνο.

Ὑπῆρχαν λοιπὸν τρία μέρη στὸ ὅλο συγκρότημα τοῦ φούρνου που θά μπορούσαν τὰ δύο τουλάχιστον — πάνω και κάτω — νὰ χρησιμποιηθοῦν ὡς ἀριστοὶ κρυψώνες.

Στὴν πρόσοψη και συνήθως ψηλά ἀριστερά, ὑπῆρχε ἕνα μικρὸ πρτάκι, για τυχὸν ἐπισκευὴς τοῦ θόλου.

Τόσο τὸ πορτάκι αὐτὸ ὅσο και τὸ ἀνοιγμα τοῦ κυρίως φούρνου και ἢ πόρτα τοῦ ἀποκάτω διαμερίσματος — κοῦμου — ἦταν ἀρκετὰ για νὰ χωρέσει ἕνας μικρὸς ἀνθρώπος. Στὸ φούρνο λοιπὸν και στὴν ἀποθηκοῦλα ἀπὸ κάτω, μπόρεσαν οἱ Γερμανοὶ νὰ φάξουν με τὴ βοήθεια ἑνὸς ἡλεκτρικοῦ φαναριῶ — φακοῦ — ἀλλά ὁ φακὸς ἀπεδείχθη ἀχρηστος για τὸ ἐπάνω διαμέρισμα. Ἐμπόδιζε δλέπετε τὴ θέα τὸ θολωτὸ σχῆμα τῆς ὀροφῆς τοῦ φούρνου που στὸ κέντρο του ἤγγιζε σχεδόν τὴ σκεπή.

Ἀπεφασίσθη λοιπὸν νὰ ἀνεβῆ ἕνας, κι ἐγὼ ἤμουν ἢ φανερὴ και αὐτόματη ἐκλογή, ἀλλά φαίνεται δὲν με ἐπιτελοῦντο. Ὁ πῶ μικρὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἦταν ὁ Γερμανὸς ἐπικεφαλῆς που ἂν θυ-

μᾶμαι καλά ήταν τουλάχιστον λο-
χίας.

Δισταχτικά, αλλά και με κά-
ποιο αίσθημα αὐταρέσκειας, πού ο
μικρός του ὄγκος ἀπεδείχθη ἀδαν-
τάζ για τήν περίπτωση, ο Γερμα-
νός λοχίας, σκαρφαλώνει στο πορ-
τάκι: και ἔξαφανίζεται εἰς τά ἐν-
δότερα τοῦ ἐπάνω.

Πέντε λεπτά ἀργότερα, βγήκε
ἄπρακτος μὲν ἀλλά και... ἀγνώ-
ριστος, τόσο, πού και ἐμεῖς δυσκο-
λευτήκαμε νά τόν γνωρίσουμε. Τά
μαλλιά του, ἀπό μαῦρα εἶχαν γί-
νει ἄσπρα, γιατί τό κεφάλι του ἔ-
πιασε ὅλες τίς ἀράχνες ἐνῶ τό ὑ-
πόλοιπο σῶμα και ἡ καινούργια
του στολή ἔγιναν κατόμαυρα ἀπό
τήν καπνιά πού ἀπό τήν πολυκαι-

ρία εἶχε σχηματισθῆ σέ παχὺ
στρώμα.

Ἔμοιαζε λοιπόν ο Γερμανός
λοχίας μὲ τέρας τῆς κολάσεως και
ἀντιλαμβάνομενος τό πάθημά του
ἄρχισε νά βλαστημᾷ στή γλώσσα
του, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι εἶχαμε
κατ... στά γέλοια.

Σάν ἐπίλογος:

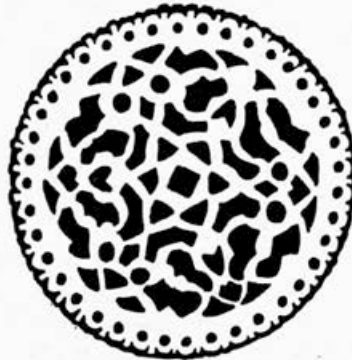
Οἱ Γερμανοί ἔφυγαν ὀργισμένοι
και ντροπιασμένοι, ο ρουφιάνος—
ὅποιος ἦταν — ἔφαγε τή γλώσσα
του, ο δὲ παππούς μου — μακαρί-
της τώρα — ἀκόμα θά γελά ἀπό
ψηλά τό πάθημά τους και τήν πα-
γίδα πού τους ἔστησε. Γιατί —
ἐγώ δὲν τό εἶχα ἀντιληφθῆ τότε—
τήν ὥρα πού οἱ Γερμανοί ἔψαχναν
παντοῦ, ἐκεῖνος εἶχε κολήσει τήν
πλάτη του στόν τοῖχο τοῦ φούρνου

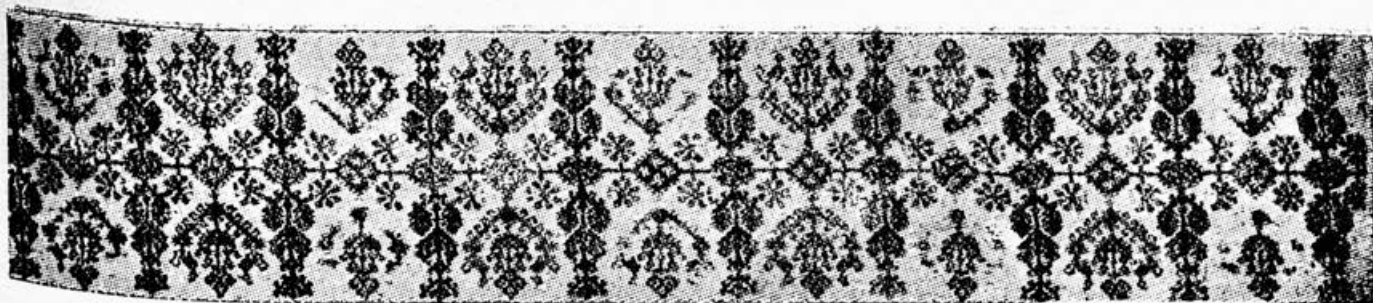
δίνοντας τήν ἐντύπωση ὅτι τά ὄ-
πλα ἦταν ἐκεῖ και ὅτι ἤθελε τάχα
νά τά διαφεντέψῃ. Εἶχε βλέπετε
προΐδει τό πάθημα τῆς μουντζού-
ρας και ἔκανε ὅτι μπορούσε για
νά τό πρκαλέσῃ, ἐνῶ τά ὄπλα ἀ-
νεπαύοντο στήν κορυφή τοῦ τοί-
χου, πάνω ἀπό τήν πόρτα τοῦ πε-
ριβάλλου στήν «ἄξιώπορτα» και λα-
μπύριζαν καθὼς ο ἥλιος τά χαι-
δευε μὲ τίς ἀχτίνες του, και πού
ἦταν ἀδύνατο νά τά δῆς ἀπό χα-
μηλά.

Τέτοια «χουνέρια» οἱ Τσιριγῶ-
τες ἔχουν νά ἐπιδείξουν πολλά
και ὅλα δείχνουν πὼς ποτέ δὲ λο-
γάριασαν τό ζυγὸ και τό Δεσπο-
τισμὸ τοῦ κατακτητή.

ΧΑΡΗΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ
GILGANDRA — N.S.W.

Αὐγούστος 1983

ΠΡΟΣΠΕΡ ΜΕΡΙΜΕ

Τό μαργαριτάρι του Τολέδου

Ποιός θά μου πῆ, ἐάν ὁ ἥλιος εἶναι πιό ὠραῖος στήν ἀνατολή ἢ τήν δύση του; Ποιός θά μου πῆ γιά τήν ἐληγά ἢ τήν ἀμυγδαλιά ποιό εἶναι τό ὠραιότερο ἀπό τά δένδρα; Ποιός θά μου πῆ ἂν ὁ Βαλεσιανός ἢ ὁ Ἀνδαλουσιάνος εἶν' ὁ γενναιότερος; Ποιός θά μου πῆ ποιά εἶν' ἡ ὁμορφότερη τῶν γυναικῶν; «θά σᾶς πῶ ποιά εἶν' ἡ ὁμορφότερη τῶν γυναικῶν: Εἶναι ἡ Αὐγή τοῦ Βάργκα, τό μαργαριτάρι τοῦ Τολέδου».

Ὁ μαύρος Τουζανί ζήτησε τ' ἀκόντι του, ζήτησε τήν ἀσπίδα του. Τό ἀκόντι του τό κρατεῖ στό δεξί του χέρι, τήν ἀσπίδα του τήν κρεμά στο λαιμό του. Κατεβαίνει στό σταύλο καί παρατηρεῖ τίς σαράντα φοράδες του, τήν μιά μετά τήν ἄλλη καί λέει: «ἡ Μπέρτζα εἶν' ἡ πιό ἀνδρεία, ἐπάνω στήν πλατειά ράχη της θά φέρω τό μαργαριτάρι τοῦ Τολέδου, ἢ μά τόν Ἀλλάχ, ἡ Κορδοῦη δέν θά μέ ξαναδῆ ποτέ».

Φεύγει, καλπάζει, φθάνει στό Τολέδο, καί συναντᾷ ἕνα γέρο κοντά στό Ζακατίν. «Γέρο μέ τ' ἄσπρα γένια, δός' τό γράμμα αὐτό στό Δόν Γκυτιέρο, στόν Γκυτιέρο Δέ Σαλντάνα. Ἄν εἶν' ἄνδρας, θά ἔλθῃ νά κτυπηθῇ μαζί μου στήν πηγὴ τοῦ Ἀλμαμί. Τό μαργαριτάρι τοῦ Τολέδου πρέπει ν' ἀνήκει σ' ἕναν ἀπ' τοὺς δύο μας».

Κι' ὁ γέρος πῆρε τό γράμμα. Τό πῆρε καί τό πῆγε στόν κόμη Σαλντάνα, π' ἐπαιξε σκάκι μέ τό μαργαριτάρι τοῦ Τολέδου. Ὁ κόμης διάβασε τό γράμμα, διάβασε τήν πρόσκληση γιά μονομαχία καί μέ τό χέρι κτύπησε τό τραπέζι τόσο δυνατά, πού τὰ κομμάτια πέσαν χάμω. Καί σηκώνεται, καί ζητᾷ τ' ἀκόντι του καί τό καλὸ ἄλογό του, καί τό μαργαριτάρι σηκώνεται κι' αὐτό τρέμοντας ὅλο-

κληρο, γιατί κατάλαβε πῶς πῆγαινε νά μονομαχήσῃ.

«Αὐθέντη Γκυτιέρο, δόν Γκυτιέρο ντὲ Σαλντάνα, μείνε σέ παρακαλῶ, καί παίξε ἀκόμη μαζί μου. — Δέν θά παίξω περισσότερο στό σκάκι, θέλω νά παίξω τό παιχνίδι τῶν ἀκόντιων στήν πηγὴ τοῦ Ἀλμαμί. Καί τὰ δάκρυα τῆς Αὐγῆς δέν μποροῦν νά τόν σταματήσουν, γιατί τίποτε δέν σταματᾷ ἕναν ἵππότη πού διάζεται νά μονομαχήσῃ. Τότε τό μαργαριτάρι τοῦ Τολέδου πῆρε τόν μαντύα του καί ἀνεβασμένο στήν μούλα του ἐπῆγε στήν πηγὴ τοῦ Ἀλμαμί.

Γύρω ἀπ' τήν πηγὴ ἡ χλόη εἶναι κόκκινη, κόκκινο ἐπίσης εἶναι τό νερό τῆς πηγῆς. Μά τοῦτο δέν εἶναι αἷμα ἑνός χριστιανοῦ πού κοκκίνισε τῆ χλόη, πού κοκκίνισε τό νερό τῆς πηγῆς. Ὁ μαύρος Τουζανί, εἶναι πλავισμένος μέ τήν πλάτη. Τό ἀκόντι τοῦ Δόν Γκυτιέρο θραύθηκε στό στήθος του. Ὅλο τό αἷμα του χάνεται λίγο - λίγο. Ἡ φοράδα του ἡ Μπέρτζα τόν παρατηρεῖ κλαμένη, γιατί δέν μπορεῖ νά γιαιτρέψῃ τήν πληγὴ τοῦ κυρίου της.

Τό μαργαριτάρι κατεβαίνει ἀπ' τῆ μούλα του. «Ἴππότη, ἔχε θάρρος, θά ζήσης ἀκόμα γιά νά παντρευτῆς μιά ὠραία ἡσυχασμένη. Τό χέρι μου ξέρει νά γιαιτρέψῃ τίς πληγές πού κάμει ὁ ἐκλεκτός μου. Ὁ Μαργαριτάρι τόσο ἄσπρο, ὡ μαργαριτάρι τόσ' ὠραῖο, βγάλε ἀπ' τό στήθος μου τό κομμάτι τ' ἀκοντιοῦ πού τὸ ξεσχίζει. Τό κρῦο τοῦ σίδηρου μέ παγώνει καί μέ διαπερᾷ». Ἀνύποπτη τόν πλησιάζει, ἀλλ' ἔχει ξανάθρει τίς δυνάμεις του καί ἐλευθερώνοντας τό σπαθί του κτυπᾷ μ' αὐτό τό τόσο ὠραῖο πρόσωπό της.

Μετάφραση: ΜΙΧ. Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ

Τσιριγώτικο διήγημα

• Η βροχή

Στό Τσιρίγο υπάρχουνε χωριά με δυο κατοίκους έπως και σχολεία με οκτώ μαθητές. Από έφτά μαθητές και κάτω ή Πολιτεία τό καταργεί. Για τά χωριά όμως ή Πολιτεία παραμένει βουθή. Τά προβλήματα τούς τ' αντιμετώπιζει χωρίς δραστικά μέτρα. Με ήμίμετρα.

Στό χωριό τής ιστορίας μας — άλλοτε θά σάς πώ τ' όνομά του — ζούσανε ο Μανώλης κι ή Μαριώ. Ό ένας — γεροντοπαλήκαρο — στή θώθε του άκρη, ή άλλη — γεροντοκόρη — στήν πέρα. Στά χρόνια τής Κατοχής, τότε στό Β' Παγκόσμιο, ο τόπος έβούτζε από ζωή. Παιδιά κάθε ηλικίας τρέγανε, παίζανε, μαλλώνανε... Τό σχολειό γεμάτο. Η εκκλησιά νά λειτουργιέται κάθε Κυριακή, όχι σάν τώρα μιά φορά τόν μήνα ή και καμμιά!

Τά δυο του πάλι Καφενεία συγκεντρώνανε τά γεροντάκια για μιά κλασσική πρέφα ή ένα ανάλαφρο ταβλάκι. "Όσο για τό έπαθλο του νικητή; Ένα λουκούμι, δυο καραμέλλες ή λίγα φυστίκια ταλαιπωρημένα...

Βέβαια τούς χωριανούς δέν άνοζε ή γή στά ξαφνικά νά τούς καταπιεί. Τούς τράδηξε με τά μάγια τής μιά άλλη γή πές την Αυστραλία. Αφρική, Αμέρικα... τό ίδιο κάνει. Με τή γοητεία του πλούτου, των πολλών ευκαιριών, με τά τραγούδια των σειρήνων τούς πού φτάσανε μέχρι τό... Τσιρίγο!

Δυο στητά ακόμη κυπαρίσσια ο Μανώλης κι ή Μαριώ παραμένανε διγλάτορες στα πατρογονικά τους. Καλλιεργώντας τά κοντινά χωράφια, μαζεύοντας τίς έληές, φροντίζοντας για τίς δυο - τρεις «μπαμπακίες» πού είχε ο καθένας τους.

Τά βράδυα μαζεώντουσαν νωρίς στα σπίτια τους. Και σάν κάπου άνταμώνανε, στους κάμπους ή στο δρόμο, ή καλησπέρα τους δέν ξεπερνούσε τούς τυπικούς των άθρώπων χαιρετισμούς.

Μέχρι πού κάποτε ήλθε ο... πολιτισμός! Ό πολιτισμός λεγότανε «Τηλεόραση» και ή Μαριώ είχε παραγγείλει μιά συσκευή στο Λιβάδι. Τής είχανε από καιρό πιπιλίσει τό μυαλό κάτι κουμπάρπουλα από τό διπλανό χωριό, πού τελικά τ' άποφάσισε. Τήν έγκαταστήσανε στο καθιστικό τής, δίπλα στο τζάκι. ένώ τήν κεραία ύψώσανε κοντά στην καπνο-

δόχο, σπάζοντας και μερικά κεραμίδια μέχρι νά στερεωθεί.

Στά έγκαίνια καλεστός κι ο Μανώλης. Πλακώσανε φυσικά και τά κουμπάρπουλα, κάπου χοντρίκά οκτώ νομάτοι. Εύτυχώς τό τσίπουρο και τά ξερά σόκα τή βγάλανε άσπροπρόσωπη.

Μπαίνοντας ο Γενάρης καμινόντανε τό ζόρικο. Τώρα όμως ή Μαριώ θάχε συντροφιά. Κι άσ' τονε νά χαλά τόν κόσμο! Κλεισμένη στο καλυθάκι τής θά «ζούσε» μέσα από τά «σήριαλες» όλες τίς δημοφιές τής πολιτείας. Τής γουστάρανε ακόμη και τά ξένα. Κι άς διάβαζε όσα προλάβαινε (ούτε τά μισά) στους υπότιτλους. Μονάχα οι ταινίες φρίκης τή σκόρανε. "Όντας κι αυτή «άλαφροσκιωτη» τί περισσότερο νά δει από τά όσα είχε τραδηγημένα από τίς νεράιδες και τά φουστάτα σ'ίς έξοχές; Τότε πατούσε τό κουμπι άφίνοντας γι' άλλους τό σαρμαστικό χαμόγελο του... κόμη Δράκουλα!

Έκείνο τό βράδυ τό σημαδιακό, ο ούρανός είχε ντυθή χιλιάδες γκριζες πατατούκες. Σίγουρα θάφερνε βροχή. Μπορεί μαζί και χαλάζι, κεραυνούς κι άνεμοθύελλα. Τό σπίτι τής Μαριώς, για χάρη του κουτιού, γέμιζε κάθε βράδυ σχεδόν, ακόμη και με μακροχωριανούς. Ό Μανώλης τακτικός κι άπαραίτητος.

Άλλά εκείνο τό βράδυ ή Μαριώ δέν έλιπζε για «βεγγέρα». Έτσι ή Τηλεόραση θάπαιζε μόνο για τήν άφεντιά τής. Ποιός τρελός θάβγαίνε στο δρόμο γά τίς ειδήσεις, άς πούμε, των έννέα ή τά κասμπόουκα με τούς Ινδιάνους;

Κι όμως, ο Μανώλης τό τόλμησε. Και σε κάποια στιγμή τής χτύπησε τήν πόρτα.

— Καλώς τονε, έλα μέσα! Η Μαριώ τόν κάθησε πλάι στην Τηλεόραση και μπήκε στην κουζίνα.

— Κάνε τή δουλειά σου! μουμούρισε ο άλλος.

Θά τής χυνότανε τό φαγητό! Ματαγύρισε όμως σύντομα κοντά του. Τό χαζοκούτι άνοιγμένο διαφήμιζε κάτι για δροσερές άναπνοές.

— Δέν θάχεις κόσμο άπόψε! συμπέρανε ο Μανώλης.

— Σκατίλα μου! Όποιος θέλει έρχεται! Φταίει κι ό καιρός... Σκατόκαιρος!

Καθώς του μιλούσε τόν κοίταζε έτσι κουρασμένο, άξυριστο, χωμένο μέσα στή σαραβαλιασμένη πολυθρόνα... Ήταν για λύπηση.

— Θέλεις λίγη σούπα; του πρότεινε. Δέν είναι μήτε κόπος, μήτε στέργηση. Μου περισσεύει. Θα φέρω και τό δικό μου πιάτο έξω. Γιατί νά χάσω τό... Διακογιάννη;

— Όστε παρακολουθείς και τό ποδόσφαιρο;

Έλασε για τή γκάφα της. Του εξήγησε. Τής άρεσε μόνο σά φωνή. ΜΟΝΟ. Από μπάλλα δέν είχε ιδέα ή καυμένη.

Καθώς κουβαλούσε τά πιάτα, ή βροχή είχε κιόλας ξεκινήσει. Όλάνοιχτοι οι καταράχτες τ' ουρανού πάνω από τό Τσιρίγο Νά τό καταποντίσουνε.

— Νά τελειώσουνε τά νέα και φεύγω! Άγνοψιθύρισε.

Δέν του άντιμίλησε. Ούτε «φύγε», ούτε «κάτσε». Μπήκε μόνο πάλι στή κουζίνα και ξέμεινε νά «ξαμώνει» τά ποτάμια από τό δορεινό παραθυράκι. Έτσι θολά, κατάμπλαβα, μοιάζανε του θανάτου και τής κόλασης.

— Έλα νά δεις! τόν κάλεσε.

Μπήκε μέσα αφήνοντας τήν τηλεόραση νά ψάλλει τά δικά της. Σίμωσε τό πρόσωπό του στο τζάμι. Τά μαλλιά της σάν τόν κρυφαγγίξανε άναρωτήθηκε: ράπισμα ή χάδι; Μπορεί και τά δύο.

— Πρέπει νά φύγω! Έρριξε τό καλτό του πρόχειρα στο κεφάλι και τής πέταξε μιá κουρασμένη καληνύχτα. Τό σκοτάδι άνοιξε τό στόμα του πανέτομο νά τόν καταπιεί.

Ή Μαριώ τόν παρατηρούσε περίτρομη νά χυμά μέσα του στρίβοντας κατά τή γωνία. Περπατούσε ή κολυμπούσε; «Θεέ μου, θά πν'γει» ψιθύρισε μονάχη. Μά παράμεινε άβουλη κι άνήμπορη με τήν πόρτα άνοιχτή. Καρτερώντας τί; Ναι, κάτι. Δέν γελάστηκε. Σέ πέντε κι ούτε λεπτά τόν είδε νά ξαναγυρίζει. Άγρίμι σωστό. Βρεγμένος μέχρι τό κόκκαλο. Έτοιμος νά σωριαστεί στά πόδια της και νά σήσει.

— Στέπα! Έκανε νά τόν μαλώσει. Έκείνος κάθισε σι όντιβάνι και χούφτωσε τό κεφάλι μέσα στά χέρια του.

— Θ' άρρωστήσεις, καυμένη! Είσαι και μονάχος σάν κι έμένα... Δευτέρωσε ξέροντας διτ δέν θά της άποκριθεί. Όστερα άνοιξε σβέλτα τήν κασέλλα και

του βρήκε άσπριδερές μάλλινες κάλτσες, πουκάμισο και παντελόνι.

— Του πατέρα μου, μά καθαρά!

Άνήμπορος πιά άφέθηκε στις προσταγές της.

✱

Πρώτα του τράβηξε τά χοντροπάπουτσα και του πέρασε τίς κάλτσες. Μετά τούδωσε τά ρούχα και του ζήτησε κάπου μέσα ν' αλλάξει. Δέν δεχόταν άρνηση.

Ξαναπαίνοντας ό Μανώλης έρριξε τό μάτι στο ρολόι πάνω στο τζάκι.

Μεσάνυχτα. Έκείνη, θωρώντας τον έτσι με «τά ρούχα της» σχεδόν τόν καμάρωσε. Καθήσανε πάλι σι ότραπέζι. Έξω ό Θεός... τό χαβά του!

— Θυμάσαι τό χωριό μας, Μαριώ! Τότε παλιά! Τόν κόσμο του, τή ζεστασιά του. Τώρα...

Καθώς τά ιστορούσε, εκείνη συλλογιότανε. Μιά θλιμμένη, γερασμένη Παναγιά πού περνούσε άγκαλιά με τήν μοναξιά της. Ξαφνικά όμως σηκώθηκε.

— Πάμε στο παραθύρι; Κάτι μου λέει πως ή μπόρα περνά. Πάμε νά δούμε;

Μιλούσε από μέσα της τό παιδί. Τήν άκολούθησε. Κολλήσανε πάλι τά μάτια στο γυαλί νά δούνε ταυτόχρονα τό θέαμα. Όχι, ή βροχή συνεχιζότανε. Μά καθώς τήν είχε μπροστά του, τό χέρι του άθέλητα ακούμπησε στόν ώμο της. Και τότε, πές από θαύμα, τό δικό της άπλώθηκε πάνω στο δικό του σέ άπαλοσιμίζιμο θεϊκό.

— Λέω, Μαριώ, μήπως είναι θέλημα της Μοίρας. Γιατί ό ένας στή μιάν άκρη του χωριού κι ό άλλος στήν άλλη; Άν τ' αποφάσιζες νά μέναμε μαζί... Μαζί και σις δουλειές και στή βροχή και στήν Τηλεόραση... Είναι άργά, τό ξέρω, για μιá καινούργια ζωή αλλά έστω... Τι λές;

Ό Γάμος έγινε χωρίς πολλά ξεφαντώματα. Άντίς για πέπλο ή Μαριώ φόρεσε τό «σαλλέτο» της μάνας της. Κι ό Μανώλης ξυρίστηκε με μπλέ ζιλέτ από τίς άκριβές. Όμως, καθώς στεκόντουσαν στήν εκκλησιά πλάι - πλάι, τά στήθη της είχανε πετρώσει και φουσκώσει και τά μάτια του Μανώλη λαμπυρίζανε σάν μάτια είκοσάχρονου παλικαριού.

Βέβαια, δέν ήγ γεμίζανε τό χωριό τους με παιδιά. Άλλά, ένώνοντας τίς περιουσίες τους, θά φέργανε έργάτες κι από τ' άλλα τά χωριά μαζί με τίς φαμελιές τους. Και κάποτε — ποιός ξέρει; — μπορεί τό νεκρωμένο χωριό τους νά ξαναζωντάνευσ...

— Εύλογημένη Τσιριγιώτικη βροχή!

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΣ

Τό μάζεμα τῆς ἐλίας

Ἄργοκυλοῦν τὰ σύννεφα,
περνοῦ ἀβαίνουν χρόνοι,
στή μοναξιά καί στή σιωπή,
μελαγχολία ἀπλώνει·
καί μέσ' τὰ μάτια τῆς ψυχῆς
ἀλλάζουνε οἱ τοιοί!...

Ἡ φύση ὄλη χαίρεται,
στό διάβα τοῦ καιροῦ τῆς,
τῆ γέννηση, τ' ἀνάθρεμμα,
τῆ λεβεντιά, τῆ νιότη,
κι' ἔρχονται 'κεῖνα τὰ μουντὰ
καί δηλοπονεμένα
τὰ δε λινά, τ' ἀξέχαστα
καί τὰ 'νειροπαρμένα!

Καί νά, δακρῦζ' ὁ οὐρανός
κι' ἀναλαμπές γεμίζει
καί τ' ἀεράκι τ' ἀπαλό
πιό γρήγορα ἀνεμίζει,
τὸ χάρι γίνεται σκληρό
κι' ἡ θάλασσα ἀσπρίζει,
πότε ἀργά, πότε γοργά
τῆ πλάση νανουρίζει...

Μές στά γλυκοχαράματα
τοῦ ὕπν' ἀνατριχίλα
σηκώνονται καί τρέχουνε.

καλή καρδιά κι' ἐλπίδα
καί πέφτουνε στό θρόισμα
τ' ἀνέμου, λίγα φύλλα..

Ἔτο' ἡ δουλειά, δέν σταματᾶ
κι' οἱ ἐρημιές γεμίζουν,
τραγουῖδια, γέλια, πρόσχαρα
ν' ἀντιλαλοῦν ἀρχίζουν,
καί τὰ πουλάκια κελαηδοῦν
καί τῆ χαρὰ σκορπίζουν.

Κι' ὅταν τ' ἀστέρι τὸ λαμπρό
ψηλά μεσουραníσει,
λίγο ψῶμί, λίγο κρασί
καί πάλι θέ ν' ἀρχίσει
τό μάζεμα τῆς ἁμορφῆς
ἐλίας νά μᾶς τ'μῆσει.

Καί σάν καί πάλι κρῦβονται,
μές στίς ψηλές βουνοκορφές,
τοῦ ἡλίου οἱ χρυσές ἀκτίνες,
τά γαῖδουράκια ἀρχίζουνε
νά ξεκινοῦνε στίς πλαγιές
μέσ' στίς στερνές ἐκεῖνες,
πού τό σκοτάδι ἀργοκυλᾶ
τοῦ ἡλίου ἀντιφεγγιές.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΑΡΔΟΥΛΗΣ

ΙΑΤΡΟΣ

Σπύρος Ξανθάκης

(Ὁ Τροβαδοῦρος)

Γράφει — Παρουσιάζει — Σχολιάζει ὁ ΑΝΤΩΝΗΣ Ν. ΣΥΜΙΓΔΑΛΑΣ

Φιλοδοξία μου εἶναι νά μπορέσω νά συγκεντρώσω στοιχεία λογοτεχνῶν, συγγραφέων, καλλιτεχνῶν τῆς ζωγραφικῆς, ἠθοποιούς καί νά σᾶς τά δώσω μέσω τοῦ περιοδικοῦ μας γιατί ζοῦν ἀνάμεσά μας καί δέν γνωρίζουμε ὅτι μέσα τους κυκλοφορεῖ κάποια Τσιριγώτικη φλέβα αἱματος. Εἰς τὸ ἐπόμενο τεῦχος τοῦ ἀγαπητοῦ μας καί τόσο πνευματώδικοι περιοδικοῦ σᾶς ἔχω μιάν ἐκπλήξη. Ἀναμεινάτε παρακαλῶ, κάτι πού θά σᾶς ξαφνιασεί, κάτι πού λίγοι, σχεδόν ἐλάχιστα γνωρίζουν γιά τὸ άτομο πού θά φιλοξενησοῦμε καί δέν τό γράφω γιά νά μή μᾶς προλάβουν ἄλλοι.

- Καλημέρα σας κ. Ξανθάκη.
- Καλημέρα παιδί μου, τί θέλεις;
- Εἶμαι δημοσιογράφος καί θά ἤθελα...
- Κανένα βιβλίο μου;
- Ὁχι, ἀκριβῶς, ἀλλά μιὰ συνέντευξη.
- Τάχω βαρεθεῖ αὐτά τὰ πράγματα καί δέν εἶμαι «φώνιο» τῆς λογοτεχνίας, κατάλαβες; Νάχουμε καλὸ ἐρώτημα, ποιὰ εἶναι ἡ ἐφημερίδα σου;
- Δέν εἶναι ἐφημερίδα κύριε Ξανθάκη, εἶναι ἕνα μηνιαῖο περιοδικό.
- Ἀφήσαμε τίς ἐφημερίδες καί ἄρχισαν νά μᾶς βομβαρδίζουν τώρα τὰ περιοδικά;
- Ὁχι, εἶναι ἕνα Τσιριγώτικο περιοδικό «ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ» πού βγάζει ὁ ΑΡΗΣ ΤΣΙΤΣΙΛΙΑΣ.
- Καί δὲ μοῦ λές ἀπὸ τὸ Τσιρίγο εἶσαι καί σύ;
- Ὁχι ἀκριβῶς, ἀλλά ἡ μητέρα μου τὸ γένος Κασσιμάτη ἀπὸ τὰ Φράτσια καί ἔχω μιάν ἀπέραντη ἀγάπη εἰς τὸ Τσιρίγο καί γι' αὐτὸ ἀγαπῶ καθετὶ Τσιριγώτικο, μακάρι νάμουν Τσιριγώτης 100ο) ο καί 50ο) ο.
- Πού λές ἀγαπητέ φίλε γεννήθηκα στὸ Τσιρίγο τὸ 1917 καί ἀπὸ τὸ 1933 εἶμαι στὴν Ἀθήνα

δηλαδή ἀκριβῶς μισὸ αἰῶνα.

— Τ! σπουδάσατε κ. Ξανθάκη;

— Γιά τὴν ἀκρίβεια τελείωσα τὴν Πάντειο καί σπούδασα Νομικὰ στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν καί ἀργότερα ἀσχολήθηκα μὲ τὸ ἐμπόριο, ὅπως βλέπετε ἔχω τὸ γνωστὸ μαγαζὶ ὕφασμάτων στὸν Πειραιᾶ «ΑΘΗΝΑΙΑ».

— Συγχαρητήρια, στὰ Γράμματα πότε κάνατε τὸ ντεμποῦτο σας, τὴ πρώτη σας ἐμφάνιση;

— Στὰ 1939 ὅταν κυκλοφόρησα ἀπὸ τίς ἐκδόσεις «ΚΥΚΛΟΣ» τὸ πρῶτο μου ποιητικὸ ἔργο «ΑΠΟΚΑΘΛΩΣΗ».

Ὁ ποιητὴς ΣΠΥΡΟΣ ΞΑΝΘΑΚΗΣ ἡ ὁ τροβαδοῦρος ὅπως τὸν ἀποκαλοῦν ἐκφράζει μὲ τὸν ὁμορφοπλεγμένο στίχο του τὴ νεανικὴ ἐντύπωση ἀπὸ τὸν κόσμο καί εἶναι αἰσιόδοξος. Ὁλο ὄρμη καί μ' ἀπρωτόφαντη ζωντάνια διαποτίζει τὸ ἔργο του. ἔχει ἕναν πηγαῖο λυρισμὸ ἀν καί λευθεροστυχιολέχτης εἶναι πειθαρχημένος μὲ μιάν ἐσωτερικὴ ἄρμονία καί χάρη.

— Κύριε Ξανθάκη, ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ πικροδάφνη, πού ἔλος ὁ λογοτεχνικὸς κόσμος μιλάει, γιά πέστε μας.

— Κύριε Συμιγδαλά, ἡ «πικροδάφνη» μου, θά τολμοῦσα νάλεγα ὅτι εἶναι ἕνα συμβολικὸ ποίημα καί πού φέρνει μπορῶ νά σοῦ πῶ, μέσα της ἔλη τὴν πικρὴ ἐμπειρία ἀπὸ τὴν κατοχὴ καί τὴν προδομένη Ἀντίσταση, ἔλη τὴν ἀπογοήτευση μιᾶς γενιάς πού ὠρίμασε μέσα στὴ φρίκη τοῦ πολέμου.

— Κύριε Ξανθάκη, θάθελα ἕνα μ' ἄρβ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν «πικροδάφνη» σας, γιά τοὺς ἀναγνώστες μας.

— Ἐνα βιβλίο τῶχω ρε παιδάκι μου, θά στὸ ἔδωκα, ἀλλὰ τώρα πού θά τὰ βγάλω ἔλα μαζί νάρθεις νά στὸ δώσω, μή τό ξεχάσεις.

— Εὐχαριστῶ καί σᾶς ἀκούω.

— Λοιπόν, πάρε χαρτί καί μολύβι καί γράψε, ἀπὸ τὴν σελίδα 25. «Ἡ ΕΠΟΠΟΙΕΙΑ ΤΩΝ ΟΚΤΩ ΧΡΟΝΩΝ» ἀπὸ τὸ βιβλίο «Ἡ ΠΙΚΡΟΔΑΦΝΗ» σ' ἐκδόση τοῦ ΜΑΥΡΙΑΔΗ, κατὰ τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1951.

«Στίς γκρεμισμένες συνοικίες μᾶς ἔριξαν
 Πού χάσκει τὸ δρώμιο τους χνώτο
 Ἐκταξεύοντας δλωστήμιες
 Στον ἀφογο τῆς μεγάλης ἀρκτου ἀστερισμό
 Γότες εἶδαμε τίς νύχτες νά φωτίζονται μὲ πλήθος
 πένθιμα κεριά
 Τὸν ἰλιγγο νά γυρνᾶ κύκλους πάνω ἀπ' τὸ καφάλι μας
 Τῆ φουσκοθαλασσιά νά μοιράζει στούς ταξιδιώτες
 ναυτία
 Τούς προβολείς νά γλύφουν μ' ἀναίδεια τὰ σκέλη τ'
 οὐρανοῦ.
 Καί τὸν Ἀρχάγγελο νά κρύβη μὲ τὰ δρώμικα χέρια του
 Τὸ πρόσωπό του καί νά κλαίει ἀπὸ ντροπή πάνω
 ἀπ' τὰ πτώματα τῶν κρεμασμένων» κλπ.

— Κύριε Ξανθάκη, βλέπω ὅτι στή ποιήσή σας, ἡ ψυχική περιπέτεια θά ζυμωθεί μὲ τὴν κοινωνική καί ἀθρώπινη περιπέτεια καί ἡ ποιητική ἔκφραση θά πάρει τὸ πλατὺ ἐπικό της δρασκελισμό, γὰ νά μπεῖ μέσα στὰ τραγικά γεγονότα τοῦ καιροῦ μας καί νά γίνῃ ἔτσι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο μιὰ εὐγλωττη καί πάρα πολὺ βαθιὰ σπαραχτικὰ μαρτυρία. Ὁ λόγος της εἶναι ζεστός καί χειμαρρῶδικος πού συχνά - πυχνά ἀναδίδει συγχοινωνιστικούς τόνους.

— Αὐτὰ μοῦχε γράφει καί ὁ Τάκης Παπατζώνης πάνω - κάτω καί ἂν θέλεις γράφτην, τὴ γνώμη του: «Γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες, ἡ «Πικροδάφνη» καταντᾶ τὸ σωστὸ μαρτυρικὸ μας σύμβολο. Καί τὸ ἐκφράζετε τόσο ζωντανὰ καί παραστατικὰ, ὅλη τὴ βιωτικὰ ἀπαραίτητη ἐνσωμάτωσή μας στὸν ἀναποδογυρισμένο κόσμο, πού τὸ ἔργο σας μαζί μὲ προπαίδια ἀνακατάταξης πού προβάλλει γίνεται μαζί καί μιὰ αἰσιόδοξη προσπάθεια νά ζήσουμε μὲ κάθε τρόπο, νά μὴ βουλιάξουμε».

Ἄλλα ἔργα τοῦ τροβαδούρου μας ΣΠΥΡΟΥ ΞΑΝΘΑΚΗ εἶναι κατὰ σειρά χρονιάς ἔκδοσης «**Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ** — 1940, **ΟΙ ΚΥΚΛΩΝΕΣ** — 1944, **Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΜΕ ΤΟ ΑΛΛΟ ΠΡΟΣΩΠΟ** — 1962», ὅπου σὲ τοῦτο τὸ τελευταῖο ἔργο του μᾶς λέγει σὲ στίχο ν' ἀντιμετωπίσουμε μὲ κάποιο στοχασμὸ καί αἰσθημα, τὴν τραγικὴ ἀνθρώπινη μοῖρα. Ἡ σκληροτράχηλη καί ἀπάνθρωπη ἐποχὴ μας περνᾷ διὰ μέσου τῶν λιτῶν καί οὐσιαστικῶν ποιημάτων τῆς συλλογῆς, σάν ἓνα καταστάλαγμα μιᾶς πικρόγευστης ἐμπειρίας.

ΑΚΟΜΑ ΜΙΑ ΜΕΡΑ

Ἄκόμα μιὰ μέρα καρδιθήκε
 δίχως δάκρυα.
 Νά βιασοῦμε!
 Εἶναι τὸ τίμημα πολὺ μικρότερο παρὰ τὸ κέρδος.
 Ἡδὴ
 τὰ τύμπανα ἀκούγονται πολὺ κοντὰ.
 Ἄκόμα μιὰ μέρα πού νικῆσαμε
 τὸ θάνατο.

Ὁ μακρυνὸς ἀπόηχος τῆς «Πικροδάφνης» ἀκούγεται τώρα ἀρκετὰ παραλλαγμένος καί αὐτὸ τὸ πέτυχε μὲ τὴν συμπύκνωση τοῦ λόγου πού πέτυχε ὁ δημιουργὸς — ποιητῆς — τροβαδούρος μας, ἡ ἀλ-

λοτινὴ λυρικὰ παραφορὰ, μὲ τίς λογικὲς ἐπεμβάσεις, ἀλλὰ καί τίς καθομολογούμενες εὐφρόσυνες στιγμές της τιθασεύεται (μπαίνει σὲ καλύπτια) τώρα καί μᾶς προσφέρει ἔτσι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ποιήματα πού παίρνουν διαστάσεις μεγάλες, πανανθρώπινες. Ὁ ἀείμνηστος φίλος καί τεχνοκρτικός Ἀντρέας Καραντώνης σημαδεύει: «Ὁ Σπύρος Ξανθάκης εὐγλωττος καί πιὸ πλούσιος σὲ φρασεολογία, μοιρολογεῖ κι αὐτὸς γιὰ τὰ σύγχρονα δεῖνά, διψώντας μιὰ καλύτερη ζωή», ἐνῶ ὁ ἄλλος ποιητῆς μας Νικηφόρος Βρεττάκος λέει μεταξὺ τῶν ἄλλων: «Μᾶς συναρπάζει συχνά, μᾶς καθηλώνει, μᾶς κάνει

νά ξανασκεφτοῦμε τὴ μοῖρα μας καί τὸ χρέος μας», ὁ Πέτρος Σπανδωνίδης τονίζει: «Τόνος ὑψηλὸς κυριαρχεῖ. Τόνος ὄχι κενὸς ἀλλὰ πλήρης ἀπὸ μιᾶ ἀληθινῆς ψυχικῆς τρικυμίας», ὁ φίλος Βελισσάριος Μουστάκας γνωστός γιὰ τίς ἁμορφογραμμμένες κριτικὲς του γράφει μεταξὺ τῶν πολλῶν: «Τὸ τραγοῦδ' τοῦ ποιητῆ ἔκινε ἀπ' τὴν καρδιά του πού εἶναι ζεστὴ καί πάλλεται ἀπ' τοὺς πανανθρώπινους πόθους καί συγκινήσεις τοῦ γένους. Ἀπλή καί πηγαία ἡ ἐμπνευσή του εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἐθνικοὺς δραματισμοὺς νοσταλγικὲς ἀναπολήσεις, ἀνθρωπιστικὰ ἰδεώδη...» κλπ..».

«**Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΜΕ ΤΟ ΑΛΛΟ ΠΡΟΣΩΠΟ**» πού δὲν εἶναι παρὰ ὁ θάνατος τῆς ἀνθρώπινης συνείδησης, δίνεται μὲ λιτὰ ἐκφραστικὰ μέσα καί ἀποκαλύπτουμε κατὰ αὐτὸν τὸν τρόπο, τὸ πυκνὸ δραματι-

κό της υπόστρωμα· ή ζοφερή ατμόσφαιρα του κό-
σμου ξεπερνιέται συχνά και έτσι ο ποιητής μας ά-
νοίγει ένα παράθυρο στο φώς, γά να δούμε τή ζωή
μ' ένα καινούργιο ζευγάρι μάτια.

ΑΠΟ ΤΗΝ «ΠΙΚΡΟΔΑΦΝΗ»

Λοιπόν καυμένη πικροδάφνη πάρε και πάλι τὸ ταξίδι
τῆς ἐπιστροφῆς!

Τὸ φεγγαρίσιο σου πρόσωπο σκοτεινίασε μέσα στήν
ὀλικὴν ἐκλειψή.

Γιατί στή μέση μπήκε ἀέριο τὸ σῶμα μιᾶς ἄλλης μέ
τῆ συνθετικῆ του διάσπαση

Και τὰ παιγνιδίσματα τῆς φαντασίας και τὰ σκερτή-
ματα τῆς καρδιάς

Δὲν εἶναι πράγματα σοδαροῦ ταξιδευτῆ! Πρέπει νά
λείψουν!

Γύρισε πάλι στήν ἀφάνεια!

Πάρε στὸν ὦμο τὸ δισάκι μὲ τὶς σκουριασμένες δεκά-
ρες τῶν διαταγῶν σου

Και μετρώντας τὰ γυμνά δῆματά σου στή φλεγόμενη
γῆ τῶν προγόνων σου

Γύρισε στήν καλύβα σου μὲ τὸ ξεφτισμένο μεγαλειο
τῆς σάρκινης ὑπόστασῆς σου προτοῦ νυχτώσει.

Σκοτεινίασε! οἱ σαλταδόροι κρύψαν στὸ σακὶ τὸ καρ-
βέλι τοῦ ἡλιου....

Ἐδῶ ὁ ἀείμνηστος ποιητῆς και κριτικὸς και κοι-
νὸς φίλος μας ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ γράφει χαρακτηριστι-
στικά: «Στὴν «Πικροδάφνη» βρίσκεις ἀφθονή ποιή-
ση πὸ ἕξεν νά ἀπό μιᾶ βαθύτερη ἀνάγκη και ἀρκε-
τὸ στοχαστικὸ ἀποφθεγματισμὸ, πὸ χωρὶς τίς π'ὸ
πολλὲς φορές νά μεγαληγορεῖ δίνει σ' ἔντονα χρώ-
ματα τὴν πικρὴ γεύση τοῦ ποιητῆ. Ἐφιαλτικὸς
πολλὲς φορές ὁ ποιητῆς ἀπαισιόδοξος, προ παντὸς
ἠπολογητῆς, ἕνας φιλόσοφος νά ποῦμε τοῦ πόνου,
προσπαθεῖ μὲ ἑλλειπτικὲς συνήθως εἰκόνες νά δώ-
σει παραστατικὰ ὀρισμένες ψυχικὲς του καταστά-
σεις» και συμπληρώνει ὁ Μῆτσος Λυγίζος:

«Ἡ «Πικροδάφνη» τοῦ Σ.Ε. εἶναι ἀπ' τὰ ὀθλία
ἐκεῖνα τοῦ λυρισμοῦ πὸ θά μείνουν σάν μιᾶ σπα-
ρακτικὴ μαρτυρία τῶν καιρῶν μας».

Ἐχουνε και ἄλλοι γράψει γιὰ τὸ ἔργο τοῦ τρο-

δαδούρου μας ἔπως ὁ γνωστὸς σὲ ὅλους μας ΜΙΧ.
Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ, ὁ ΔΗΜ. ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ,
ὁ ΜΠΑΜΠΗΣ ΚΛΑΡΑΣ, ὁ ἑλληνοκύπριος ΓΛΑΥ-
ΚΟΣ ΑΛΙΘΕΡΣΗΣ, ὁ ἑλληνογάλλης ἑλληνιστῆς
GASTON HENRY AUFRERE, ἡ ΣΟΦΙΑ ΜΑΥ-
ΡΟΕΙΔΗ - ΠΑΠΑΔΑΚΗ, ὁ ἑλληνιστῆς Γερμανὸς
Καθηγητῆς ALEXANDER STEINMETZ, ὁ Ἴτα-
λὸς ποιητῆς PAOLO STOMEΟ και ἄλλοι ἀξ ὀλο-
γοὶ ἄνθρωποι τῶν Γραμμάτων και δημοσιογράφοι
ἔπως οἱ: ΓΙΑΝ. ΑΝΑΠΛΩΤΗΣ, ΦΩΤ. ΓΙΟΦΥΛ-
ΛΗΣ, ΛΕΥΤ. ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. ΠΑΛΑΙΟ-
ΠΟΥΛΟΣ, ΓΙΑΝ. ΚΑΡΑΛΗΣ, ΣΤΕΛ. ΑΡΤΕΜΑ-
ΚΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ Π. ΚΟΚΙΟΥΣΗΣ, ΕΛ. ΤΡΟΥ-
VERE, LOUIS ROUSSEL και ὁ ΣΤΕΛΙΟΣ ΓΕ-
ΡΑΝΗΣ.

ΑΠΟ ΤΗΝ «ΑΠΟΚΑΘΛΩΣΗ» 1939

ΗΡΕΜΟ ΠΡΕΛΟΥΝΤΙΟ

Ἄχ γελαστό παιδί σὲ πίκρανα
δίχως νά νιώσω τὸ γιατί
Κ' εἶδα στὰ μάτια σου τὸ θόλωμα
και τὴ καρδιά σου εἶδα κλειστή.

Και λέω και λέω, τάχα πὸς ἔρχεσαι
παιδί τοῦ γέλιου ἐσύ, σ' ἐμέ;
Σ' ἐμέ, π' ὠχρὸς πάντα προσεύχομαι:
Πάρε με, σβύσε με, καυμέ!

Θά σὲ πικράνω. Ἴσως και σήμερα
Ἄχ, ναί, τὸ ξέρω αὐτὸ καλά
Ἄμωμς μὴ φύγεις, στήν ὀδὸν σου,
μὲ τὰ φτερά σου τὰ δειλά.

Ἄπ' τὰ πικρά, κερένια χεῖλη μου
δὲ θάναθάλει ἀδρό φιλί
Δικὸς μου ὁ τρόπος τῆς ἀγάπης μου
νά σὲ πικραίνω ἔτσι πολὺ.

Αὐτὸς εἶναι ὁ ΣΠΥΡΟΣ ΞΑΝΘΑΚΗΣ και τὸ
ἔργο του, πὸ εἶχα τὴν εὖνοια τῆς τύχης νά γράψω
δυὸ λόγια, γιὰ νά τὸν γνωρίσετε.

Επίκαιρα θέματα

Ο ΜΟΥΣΤΟΣ

Ο μούστος όπως όλοι ξέρετε (πιθανόν να υπάρχουν νέοι ιδίως των πόλεων που να μην τό ξέρουν) είναι: ο χυμός του σταφυλιού, όχι του οίδου ή ποτε σταφυλιού αλλά του λεγόμενου κρασοστάφυλου δηλ. του σταφυλιού που ο χυμός του είναι μόνον και μόνον για κρασί. Βέβαια και ως σταφύλι επιτραπέζιο τρώγεται και ιδίως ο άρκαρās ή Σμυρνιό όπως τό ονομάζει ή αρμόδια ύπηρεσία του Υπουργείου Γεωργίας, επειδή, κατά τή ταπεινή μας γνώμη καλλιεργείται στη Σμύρνη και διοχετεύθη στην κυρίως Ελλάδα από μετανάστες Έλληνες, όπως στά Κύθηρα που έστειλαν φυτά - βέργες οι πολυπληθείς Τσιριγώτες μετανάστες στη Σμύρνη πολλοί των οποίων ήσυχλούντο μέ τήν άμπελοργία.

Πολλοί Κασιμάτηδες, Τσαμουρδήδες και Τσερέβελι: από τό Κάτω Λιβάδι, είχαν μεταναστεύσει στη Σμύρνη — τότε δεν είχε ακόμα άρχισει ή μετανάστευση προς Αμερική άρχ κώς και κατόπιν προς Αυστραλία — και μερικοί άπ' αυτούς, όπως οι Τσαμουρδήδες διέπρεψαν επιτυχώς ως άμπελοργοί, οι όποιοι κι' έστειλαν φυτά άρκαρā στο Τσιρίγο ως τό καταλληλότερο κρασοστάφυλο όπως και πράγματι είναι και υπάρχουν ακόμα άμπέλια, όπως τό πατρικό μου μέ φυτά Σμυρνιά.

Μετά τή Μ κρασιατική καταστροφή όσοι μπόρεσαν ήρθαν στο Λιβάδι και έδίδαξαν τή καλλιέργεια του άρκαρā, που έλαβε τεράστιες διαστάσεις ιδίως στη Παληόπολη που προσφέρεται τό κλίμα και τό έδαφος και ή παραγωγή ήταν τόσο μεγάλη που τό πλοίο τής γραμμής προσήγγιζε στη παραλία Παλαιόπολεως να παραλάβει σταφύλια για τήν αγορά του Πειραιά. Και ένθυμομαι τούς μανθήδες του Πειραιά να φωνάζουν «Τσιριγώτικα σταφύλια» αλλά έτυχε να βρεθώ στη Παληόπολη τήν ήμέρα που θά 'ρχότανε τό παπύρι και είδα τους παραγωγούς να κουβαλούν μέ τά μουλάρια τά σταφύλια στη παραλία για να τά πάρει τό παπύρι τραγουδώντας, χορεύοντας και άλλαλάζοντας από χαρά ιδίως οι κοπελιές.

Αυτοί λοιπόν οι Τσιριγώτες άμπελοργοί τής Σμύρνης έδίδαξαν τους συγχωριανούς και συγγενείς τους να στρίβουν ελαφρώς τήν άμπελόδεργα πριν τά φυτέψουν στην άκρη που θά μπει στο χώμα, διότι όπως έλεγαν, ή βέργα γκαστρώνεται και ριζοβολεί εκ του άσφαλους. Έγώ τό εφαρμόζω και πράγματι ριζοβολεί, πιάνει 90ο).

Από τίς 15 Αυγούστου κι' ύστερα άρχίζει ο τρύ-

γος και άκολουθως τό πάτημα των σταφυλιών στο λιγνό ή λανό. Ο χυμός του άρκαρā είναι παχύς και για να διαπιστωθει, άφου τά χρόνια εκείνα τά εύλογημένα δεν είχε έφευρεθει τό γράντο (μουστόμετρο), έριχναν μέσα στο μούστο ένα αυγό μέ τό φλοΐδι, όπως τό γέννησε ή κότα, κι' αν φαινότανε πάνω από τήν επιφάνεια του μούστου όσο μιά μπακιρένια πεντάρα ή δεκάρα τότε ο μούστος ήταν παχύς κι' έπρεπε να ρίξουν στις 100 δκάδες μούστου 5 δκάδες νερό ή και περισσότερο.

Άκολουθως έριχναν τό μούστο στα βαρέλια άφου τά απολύμαιναν μέ άπυρόκορδα δηλ. 50 πόντους σπάγγο άλειμένο μέ θειάφι υγρό και άφου τον άναναν έφηναν να καεί μέσα στο βαρέλι κλεισμένο περίπου άεροστεγώς. Τό μούστο μετρούσαν μέ λαίνες στάμνες πήλινες ή από τσίγγο χωρητικότητας 6,5 δκάδων. Έξι λαίνες κάνανε 1 μέτρο κρασί ήτοι 40 περίπου δκάδες.

Πριν ρίξει τήν πρώτη στάμνα στο βαρέλι ο νοικοκύρης έκανε τό σταυρό του και έλεγε: «Άγιο Μύρο» δηλ. να γίνη τό κρασί καλό και να μοσχοβολά σαν τό Άγιο Μύρο. Και πρόσθεταν «κάτσικα κι' από τό πύρο» δηλ. από τή κάνουλα ως ψημένο κρασί και έτοιμο προς πόσιν.

Μετά από μία έως δυο μέρες ή και άργότερα άρχιζε ή ζύμωση του μούστου δηλ. τό θράσιμο στο βαρέλι που σε 10 περίπου μέρες τελείωνε κι' άφου έριχναν λίγο λάδι στο βαρέλι για να προστατευεται τό κρασί από μικρόβια τό σφραγίζανε άεροστεγώς. Μέ τό μούστο φτιάχνουν οι νοικοκυρές μούστοκούλουρα και μούσταλευριά.

Η ίδια διαδικασία γίνεται και σήμερα μέ μόνη διαφορά ότι δεν άφίνουμε τό μούστο στη τύχη αλλά ρίχνουμε στο βαρέλι τά υπό τη... νόμου προβλεπόμενα οινολογικά φάρμακα και έτσι κάνουμε πάντα καλόπιστο κι' άγνό κρασί, τό όποιο θά διαπιστωθει όταν τό άνοιξουμε.

Τό άνοιγμα γίνεται σε 40 μέρες ή του Άγίου Δημητρίου ή του Άγίου Μηνά και χαρά μεγάλη άκολουθεί όταν τό κρασί είναι άρωμα. Καλούμε τους γειτόνους να τό δοκιμάσουν να εύχηθούν να ναι καλοξόδευτο μέ υγεία και σε χαρά δηλ. γάμο.

Έγώ θά τό άνοιξω του Άγίου Δημητρίου και καλώ τους πολυπληθείς φίλους μου ναρθουν να τό δοκιμάσουμε.

ΠΑΝΟΣ ΒΡ. ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ

Πώς γίνεται τό κυνήγι του λαγού στα Κύθηρα

Ὁ ἰατρός Βαλέριος Στάης (1851—1933) ποῦ ἐπὶ πενήντα καὶ πλέον χρόνια ἐθεράπευε τὸν Πειραιά, ἦταν γνωστός ὡς μανιώδης κυνηγός.

Φίλος τοῦ περιοδικοῦ καὶ ἀπόγονος τοῦ ἀειμνήστου ἰατρο-κυνηγοῦ μᾶς στέλλει ἀντίγραφον ἑνὸς χειρογράφου σημειώματός του μὲ τὸν τίτλον «Πώς γίνεται τό κυνήγι τοῦ λαγού στα Κύθηρα». Ὁ τίτλος τοῦ σημειώματος θά κινήσῃ τὴν προσοχὴν κάθε κυνηγοῦ καὶ ἰδιαίτερώς κάθε Κυθηρίου κυνηγοῦ, τὸ περιεχόμενον ὁμῶς εἶναι περιγραφικόν τοῦ κυνηγίου, ὅπως ἐγένετο ὅταν ἐγράφετο, γύρω στό ἐτος 1900. Ἐχει διὰ τοῦτο ἀξίαν ἱστορικὴν διὰ τό κυνήγι, ἐάν δέν ἔχει πλέον διδακτικὴν.

Μόνον εἰς τὴν γείτονα τῆς Λακωνικῆς νῆσον τῶν Κυθῆρων διατηρεῖται μέχρι σήμερον, διὰ μέσου εἴκοσι πέντε αἰώνων, ἡ γενεὰ τῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα περιφῆμων λακωνικῶν κυνῶν. Ἡ θανάτωση ἐκαλοῦντο λαγωνικαὶ ἀντικατασταθέντος σὺν τῷ χρόνῳ τοῦ γ διὰ τοῦ κ ἔνεκα ἴσως τῆς ἐπιδόσεως τῶν Λακωνίων εἰς τό κυνήγι τοῦ λαγοῦ.

Τό Κυθηραϊκόν λαγωνικόν εἶναι συνήθως μαῦρον μὲ λεπτάς καὶ ὑψηλάς κνήμας. Ἰχνηλατεῖ θαυμασίως καὶ τρέχει ὡς ἐάν ἔχη πτερά, δι' ἃ καὶ συλλαμβάνει πολλάκις μετὰ τὴν ἰχνηλασίαν τὸν λαγόν — τρέχοντα τὸν «περὶ κρεῶν δρόμον». Ἐάν ὁ κυνηγός δέν προφθάσῃ, τό λαγωνικόν ἀνευ ἀναβολῆς τὸν τρώγει: τὸν λαγόν ἀρχόμενον ἀπὸ τοὺς πνεύμονας καὶ τὰ ἔντερα. Ὅλιγα πάντοτε κατὰ καιροὺς εὐρίσκονται καλὰ λαγωνικά ἱκανὰ νὰ ἰχνηλατήσουν καὶ νὰ συλλάβουν δρόμῳ τὸν λαγόν. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν στα Κύθηρα τὰ καλλίτερα λαγωνικά εἶχαν δύο παπᾶδες, ἡδὴ εἰς Κύριον ἀποδημήσαντες. Ὁ παπᾶ - Καλλίνικος τῶν Φρατσίων καὶ ὁ παπᾶ - Μανώλης ἀπὸ τὴν Καρβουνάδα. Ὁ τελευταῖος διηγούνται ὅτι ἐδιώχθη τὴν παπαδιά του ἀπὸ τό κρεβάτι διὰ νὰ κοιμηθῇ κοντὰ του ἡ σκύλα. Ὁ Καλλίνικος διέκοψε ποτὲ εἰς ἐξωκκλήσιον τὴν λειτουργίαν διὰ νὰ οδηγή-

σῃ καὶ ἐνθαρρύνῃ διὰ τῆς συνηθισμένης κραυγῆς τὴν σκύλαν του, ἣτις εἶχε θγάλη καὶ ἐδίωκε τὸν λαγόν εἰς τὴν γειτονίαν τοῦ ἐξωκκλησίου. Ὁ παπᾶ Μανώλης ἐκλήθη εἰς ἀπολογία ἀπὸ δεσπότην νεοελθόντα εἰς Κύθηρα καὶ δηλώσαντα ὅτι τό κυνήγι δέν ἤρμοζε πρὸς τό ἱερὸν σχῆμα. Ἐκάλεσε λοιπὸν τὸν κυνηγὸν ἱερέα καὶ ἀπήτησε παρ' αὐτοῦ νὰ ἐγκαταλείψῃ τό κυνήγιον. Ὁ κυνηγός παπᾶς ἐζήτησε δήμερον προθεσίαν νὰ σκεφθῇ καὶ νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸν Δεσπότην. Ὅταν ἔληξε ἡ προθεσμία ἔθαλε στό τάϊστρο τὴν ψαλλίδα ποῦ ἐκούρευε τοὺς χοίρους καὶ τὰ πρόβατα, ἐπαρουσιάσθη στόν Δεσπότην τοῦ εἶπε ὅτι ἐάν μπορεῖ νὰ παύσῃ τό κυνήγι, καὶ τοῦ παρέδωσε τὴν ψαλλίδα διὰ νὰ τοῦ κόψῃ τὰ γένηα ἐάν ἐπέμενεν εἰς τὴν ἀπαγόρευσίν του. Ἡ συνέχεια δέν εἶναι γνωστὴ.

Ἄλλ' ἄς ἀφίσωμε τοὺς παπᾶδες καὶ ἄς ἐπανέλθωμε εἰς τοὺς λαγούς. Ὅποιος θέλει νὰ ἰδῇ τὴν ἀξίαν τῶν λαγωνικῶν πρέπει νὰ πάρῃ τό ἀπένευμα τῆς προηγουμένης ἡμέρας τοῦ κυνηγίου τό ραβδί του καὶ νὰ ὑπάγῃ νὰ ἰδῇ ποῦ ἔχει τριβάλα ὁ λαγός, δηλ. ποῦ τρώγει, ποῦ οὐρεῖ καὶ ποῦ ἀποπατεῖ. Ἄμα τὰ εὔρη ἀσφαλῶς αὐτὰ λύνει τὴν σκύλα — ἣτις ἔως τότε ἦτο πάντοτε δεμένη. Αὐτὴ τότε ἀμέσως ἀνευρίσκει τὸν ντορόν, τὰ ἰχνη καὶ ἐσπευσμένως τὰ ἀκολουθεῖ. Ἐάν εἶναι ξηρασία ἡ σκύλα ἀκολουθεῖ τὰ ἰχνη ἀπὸ πέτρα σὲ πέτρα, εἰς τό χῶμα, παντοῦ ὅπου ἐπάτησε ὁ λαγός καὶ ἄμα φθάσῃ κοντὰ παύει τὴν ἰχνηλασίαν καὶ κλαδολογεῖ δηλ. ψάχνει μὲ τὴν ρίνα ὑψηλά καὶ ἄμα τὸν ἀντιληφθῆ τὸν φερμάρει δηλ. στέκει τρέμει δλόκληρη μέχρι ποῦ ἡ δόλω τὸν ἀρπάξῃ εἰς τό λότζι (τὴν κομητέα του ὡς λέγουν οἱ Κυθηραῖοι) ἢ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν καὶ νὰ τρέξῃ τὸν «περὶ κρεῶν δρόμον».

Ἐάν ὁ λαγός ἔχει πλησίον του τό λότζι του (κομητέα) φθάνει ταχέως ἐκεῖ ἢ σκύλα ἀλλὰ δύναται νὰ τὸ ἔχη καὶ 500 ἢ πλέον μέτρα μακράν. Ἡ καλὴ σκύλα δέν θά χάσῃ τὰ ἰχνη, ἀλλὰ πάντως θά φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ μετὰ ἀγῶνα, φυσικὰ μεγαλύτερον.

Ἐάν τύχῃ ἡμέρα μὲ ἥλιον καὶ ξηρασίαν βλέπει

κάνει εἰς τίς πέτρας πού δσφραίνεται· ἡ καλή σκύ-
λα ὕγρασιαν ἐκ τῆς κοιλότητος τῆς ριγὸς τῆς ἐξερ-
μένης καὶ ὕγραίνουσιν τοὺς λίθους καὶ τὰ χώματτα

Δ.
Ε. **Β.** **Γ.**
Α.

πού ἐπάτησεν ὁ λαγός.

Ὁ λαγός, φθάνει κανεὶς παρατηρῶν νά πιστεῦνῃ
ὅτι συλλογίζεται καὶ λαμβάνει μέτρα προφυλάξεως
ὅταν πρόκειται νά παραδοθῆ εἰς τόν ὕπνον.

Ἐάν λόγου χάριν φθάσῃ στό σημεῖον Α καὶ πρό-
κειται νά κοιμηθῆ, πηδᾷ εἰς τό Γ, ὥστε μεταξὺ Α
καὶ Γ νά μὴν ὑπάρχουν ἴχνη του. ἀπὸ δὲ τοῦ Γ εἰς
τό Δ εἰς τό Ε, ἀπὸ ὅπου πηδᾷ εἰς τό Β. Ἡ καλή
σκύλα κατ' ἐπιανάληψιν ἐρευνᾷ κύκλῳ καὶ ἀφοῦ θε-
βαιωθῆ ὅτι ὑπάρχουν ἴχνη εἰς Α, Γ, Δ, Ε, ἀρχίζει
τό κλαδολόγημα τῆς περιφερείας καὶ ἐπὶ τέλους πέ-
φτει εἰς τὴν φέρμα ὅπου εὐρίσκει τό θήραμα.

ΠΑΥΛΟΣ ΣΤΑΗΣ

Στὸν Τσιριγώτικο λοφίσκο

Μ' ἀργό τό βῆμα περπατῶ,
Μὲ τοῦ Νοέμβρη τό ἡλιοφῶς πλημμυρισμένος,
Στὸν Τσιριγώτικο λοφίσκο ξεχασμένος,
Σὲ μιὰ Νιρβάνα κολυμπῶ.
Καὶ ἡ σκέψη ὄνειροπλέκεται
Κι' ἀπαλοσθῆγει,
Σάν τ' ἀνοιξιάτικο τό κύμα, πού φιλεῖ
Ἑλληνικό, γαληνεμένο περιγιάλι.

Γ. ΛΕΟΝΤΑΡΑΚΗΣ

• Ενθυμήματα

• Από τόν Βίκτωρα Πανάρετο

Θυμάμαι, μετά τή Μικρασιατική καταστροφή τό 1922, πού ήλθαν στό Νησί τρείς πρόσφυγες μέ τίς οικόγενειές τους, πού έφεραν καί τρία άλογα μέ τούς άραμπάδες τους γιά μεταφορές καί γιά ζευγάρια στό χωράφια. Ήσαν τά πρώτα σιδερένια σύνεργα πού ήλθαν στό Νησί. Έδόθη τότε μεγάλη ώθηση στίς καλλιέργειες τών χωραφιών καί στίς μεταφορές. Ύπήρχε τότε στό Νησί πολύ μικρή κίνηση στό κάρα, πού τά έσερναν μουλάρια ή γαϊδούρια: ήταν τό κάρο του Χαράλ Μελιτά (Νηρίζου) μέ τό μουλάρι του τήν «Άγγελα» του Νοτομηνά μέ γαϊδαρο πού έκανε δρομολόγια στή Χώρα γιά ταχυδρομείο καί έφερνε πετρέλαιο του Μονοπωλίου καί σπύρτα καί συχνάζε στή Χώρα στό μαγαζί του Μιχάλη του Ζουδέρη, έφερνε ο Νοτομηνάς καί τίς συντάξεις τών συνταξιούχων.

Έπίσης κάρο μέ μουλάρι είχε καί ο Άνάργυρος Πανάρετος (Άναργυράκι) πού έκανε κι εκείνος παρόμοια δρομολόγια στή Χώρα. Όταν ήλθαν από τή Σμύρνη λοιπόν οί πρόσφυγες μέ τά κάρα καί άλογα, ο Μηνάς καί Κώστας Πεντόπουλος πού τά άλογά τους τά έλεγαν Μπιομπάνη καί Γισγκούλα καί ο Ίωσήφ Κάϊδας γαμβρός τους μέ τών Άράπη πού έμενε στό σημερινό σπίτι του κ. Άρη Τσιτσιλία. Τά άλογα ήσαν όντως καμαρωτά. Άργότερα έφθασαν στό Νησί καί αυτοκίνητα πού έκαναν μεταφορές σέ έπιβάτες καί φορτία. Από τά πρώτα αυτοκίνητα του Ποταμού ήταν ο «Άτράμητας» του Μιχ. Μεγαλοοικονόμου καί ο «Λέων» του Μπότη του Άτζάτου, τό όποιον άντικατέστησε τό κάρο μέ τό μουλάρι του παππού του Άτζατόγιαννη. Ο γέρο Άτζάτος έφερνε καί τά έμπορεύματα από τήν Άγία Πελαγία, του γιου του Θόδωρου Κασιμάτη (Άτζάτου) στό μαγαζί του, πού είχε μιά πελώ-

ρια ταμπέλα καί έγραφε: «Μέγας Κυθηραϊκός Έμπορικός Οίκος». Τά άλογα εκείνα είχαν άναπτύξει τίς καλλιέργειες τών χωραφιών καί έκαναν σχεδόν μονοπωλιακάς τίς μεταφορές τών αγαθών από τήν Άγία Πελαγία σπόν Ποταμό. Τότε σταμάτησε καί ή «Καλλιόπαρα» τά άγώγια καί τά σπαρταριστά ψάρια του Διακοφτιού.

... Θυμάμαι τό 1928 πού «έσπασε» ή Άγγλοαμερικάνα Τράπεζα, φοβήθη ο κόσμος καί έτρεχε στήν Τράπεζα Άθηνών του Ποταμού νά σηκώσει τά χρήματά του. Τότε Διευθυντής ήταν ο μακαρίτης καί ευγενέσπατος Νικόλαος Χαρισιάδης πού έφαλε ώραία καί σπή Λαριώτισσα.

Μεταξύ τών άλλων πήγε καί ο Γιώργης ο Κοκκινέας από τά Ζαγλανικιάνα πού είχε γερή κατάθεση στήν Τράπεζα. Έκεινη τήν ώρα στήν Τράπεζα βρισκόταν καί ο ψωμόγιωργης τότε πρόεδρος Ποταμού. Τόν είχε φωνάξει ο Χαρισιάδης γιati φοβήθηκε τόν πανικό. Πλησιάζει λοιπόν ο Ψωμόγιωργης τόν Κοκκινέα καί του λέει: Κυρ - Γιώργη, αν ήλθες καί σύ νά σηκώσεις τά λεφτά σου, σου δίνω έγγύηση εγώ ότι αυτή ή Τράπεζα δέν έχει κανένα φόδο. Άλλά καί αν συμβή τίποτε, εγώ είμαι ύπόλογος αντί γιά τήν Τράπεζα. Μέ καθησύχασες κυρ - Γιώργη, του λέει ο Κοκκινέας καί έφυγε. Όταν ο κόσμος είδε τόν Ψωμόγιωργη μέσα στήν Τράπεζα έφευγε ήσυχασμένος καί άνακουφισθη ο Χαρισιάδης. Νομίζω ότι είχαν κουμπαρία.

Θυμάμαι.... τούς παλαιούς καί νεώτερους έμπόρους του Ποταμού, τό Τζών Πανάρετο (Τζάστε), τόν Άνάγγυρο Πανάρετο (Μπλιαμπλιά) τόν πνευματώδη καί ιδιόρρυθμο Μπότη Χλαμπέα (Όρφανό), τούς Σταυρή, Γιάννη καί Παναγιώτη Χλαμπέαν τόν Νίκο τόν Παχουντάκη, τό Θό-

δωρο τόν Καλοκαιρινό, τό γέρο Ψάλη του Παναγιώτη, τό Θόδωρο Κασιμάτη (Άντζάτο), τό Μιμικό τό Βουτσά, τό Μηνά τό Μουλό, τόν Άγγελή Ταμβάκη τό Μιχ. Ι. Μεγαλοοικονόμο (γέρο Δήμαρχο), τό Γιώργη τόν Τσιτσιλία, τόν Κώστα Ζαγλανίκη, τόν Κώστα τόν Άνδρόνικο, τό Στέλιο Μεγαλοοικονόμο (Διακώκη), τό Χαράλαμπο Μιχαλακώκη (γέρο Στικαλοχαράλαμπο), τό Στέλιο Θεοδωρακάκη, τό γέρο Σταυριανό Στέλιο, τό Νικολάκη τό Σουρή καί άργότερα τούς Βίκτωρα Πανάρετον, Σπύρον Μιχαλακάκη, Άνάγγυρον Φιρόπουλον Θόδωρον Ποτήρη καί τούς Μιμικό Άλφιέρη (Τζιλιθή) καί άλλους πού δέν τούς συγκρατεί αυτή τή στιγμή ή μνήμη μου. Έπίσης τό Μηνά τόν Άρχοντούλη καί τό Νίκο τό Μότη.

... Θυμάμαι τή χαρά πού δοκίμασε ο άγροτικός κόσμος όταν στίς 16)8)1962 πήραν τίς πρώτες Άγροτικές συντάξεις.

Είχα γράψει άλλοτε γιά τούς καλύτερους μπυλιαρδόρους του Νησιού πού παίζαμε στό Καφενεία Λειβαδίτη του Ποταμού, καί στής Φρατζέσκενας από Λιβάδι. Θυμάμαι λοιπόν καί τούς καλύτερους ταβλαδόρους του Ποταμού τόν Πολυχρόνη Φρατζεσκάκη καί τόν Στρατή τό Ζαγλανίκη πού όταν παίζανε αυτοί, έμεις καθόμαστε γύρω - γύρω καί τούς παρακολουθούσαμε. Θυμάμαι τούς πρεφιδόρους Μήτσο Μεγαλοοικονόμο, Μανόλη Μεγαλοοικονόμο (Μπατέλο) Νίκο Π. Τριφύλλη, Μιμικό Άλφιέρη (Τζιλιθή), Τάσο Καβεζό, καί στό καφεκείο του Γαβρίλη τούς μακαρίτες Γιώργη Κορωναίο (Ψωμόγιωργη) τόν Τζάκ Πανάρετο καί τό «σκαμπίλι» μέ τούς μακαρίτες Νικόλα Κορωναίο (Ψωμά) τόν Μανόλη Χλέντζο (παππού) καί τόν Άνάγγυρο Πανάρετο (Άναργυράκι) τό «Κιάμο» μέ τούς Ψωμονικόλα,

Ἄναργυράκι καί ἄλλους.

Θυμάμαι τούς Γρηγόρη Τσιγγούνη καί Παναγιώτη Πετρόχειλο πού παίζανε τάβλι, τούς Κώστα Χιώτη καί Κοσμά Ζαγλανίκη (Βικόκαλο) στήν πρέφα, καί μερικούς ἄλλους πού παίζανε «νιτέρεσο» τίς νύχτες στά διάφορα σπίτια πού περίμεναν «κοτόπουλα νά μαδησοῦν» καί εἶχαν γίνει ἐφιάλτες στίς γυναῖκες τους.

Θυμάμαι στίς ἐκλογές τοῦ 1951 πού ἡ γνωστή παρέα τοῦ Ποταμοῦ εἶχαν σκαρῶσει ἕνα ψεύτικο τηλεγράφημα πού δόθηκε στόν Μήτσο Ἄλφιερη (Τσιλιβή) ὅτι δῆθεν ὁ Πολιτικός τοῦ Γυθείου Κάντζιας τόν εἶχε ὀρίσει ἀντιπρόσωπό του στό Νησί, καί ὅταν τὸ ἔμαθε ἡ Εὐθυμία σταυροκοπιόταν καί ἔλεγε στόν κόσμο πού τήν ρωτοῦσαν: «Δέν πιστεύω ὁ ἀντρας μου νά δεχθῆ αὐτή τήν ὑποψηφιότητα, πρὸς Θεοῦ, ἐμεῖς ἔχομε τὴ δουλειά μας καί δέν θέλω νά ἀνακατεῦται στήν πολιτική...»

... Θυμάμαι τὸ 1924 πού μᾶς ἐσκαδαν τὸ ἀμπέλι στοὺς κάμπους, (1200 κλήματα) καθὼς καί τοῦ Βρετοῦ Πανάρετου, ὁ Ἄτζολόσταυρος καί οἱ κόρες του. Ἀρχίζαν μὲ τὴν Ἄνατολή καί σταματοῦσαν μὲ τὴ δύση τοῦ ἡλίου. Ἐρχόντουσαν στό σπίτι τρώγανε καί μὲ τὰ πόδια γυρίζανε στό σπίτι τους στήν Ἄγία Ἀναστασία. Ἐπίσης θυμάμαι τὸν Παναγιώτη τὸν Κασπρίσο, τῆς Μηλιάς τὸν ἀντρα, πού μᾶς ἔκανε «ἀνάχωμα» στοὺς κάμπους. Τοῦ πηγαινα κάθε μεσημέρι φαγητό καί μιά πεντακοσάρα γεμάτη Ἀρωδιάνικο κρασί ἀπὸ ἀρικαρά. Μαζί καί ἕνα ὀχτάγωνο χοντρό ποτήρι τοῦ νεροῦ. Κάθε φορά πού ἔπινε, γέμιζε μέχρι πάνω τὸ ποτήρι καί τὸ ἔπινε μοναρούφι. Αὐτὸ γινόταν μέχρις ὅτου ἀδειάζε ἡ μπουκάλια. Ξεκουραζόταν μισή ὥρα καί ξανάρχιζε τὴ δουλειά, χωρὶς ἐπίβλεψη, γιατί ἦταν τίμιος σπὴ δουλειά του.

Θυμάμαι...

Τὸν ἀείμνηστο Μητροπολίτη Κυθήρων Μελέτιο, ἕναν ἀσκητικό, ἀναδιωκτὴ τελείως, ἀλλὰ πείσμονα ἱερωμένο πού μού ἔλεγε ὅτι ὁ ἄλλος ἀείμνηστος Σοφοκλῆς Καλούτσης

πού τοῦ κρατοῦσε τὴν ἀτομικὴ του οἰκονομικὴ διαχείριση ὅτι ποτέ δέν εἶχε περίσσευμα στό Δούναι - Λαβεῖν.

Ἦταν μιά ἐορτὴ στὴ Λαριώτισσα πού ἦλθε καί ἱερούργησε — στό λόγο του θυμάμαι πὼς μᾶς εἶχε πεί: Μπορῶ νά κάμω τὴ Μυρτιδιώτισσα νά δοξασθῆ ἐξ ἴσου τουλάχιστον ἀνὸς ἰσχυρότερο ἀπὸ τὴ Μεγαλόχαρη τῆς Τήνου. Ἄρκει νά μὲ ἀκούσουν οἱ Κυθήριοι Ἀθηνῶν καί Πειραιῶς καί νά ἐκτελέσουν αὐτὸ πού θά τοὺς πῶ. Κάθε 24 Σεπτεμβρίου ἡμέραν ἐορτῆς τῆς Μυρτιδιώτισσας, νά κατεβαίνουν ὅσο μποροῦν περισσότερο νά πανηγυρίζωμε καί νά ἐορτάζωμε στά Μυρτιδία. Ἄν δέν συμφωνήσουν ἢ δέν εἶναι εὐκόλο στίς 24 Σεπτεμβρίου, τουλάχιστον νά γίνῃ αὐτὸ στίς 15 Αὐγούστου.

Αὐτὸ εἶχε γίνει περίπου τὸ 1960.

Θυμάμαι, τὸν Αὐγούστο τοῦ 1978 πού κάθισα λίγο στὴ θρῦση τῆς Γκάλανης νά ξεκουραστῶ, στήν Ἄγ. Πελαγία, πάνω στό τοιμένο τῆς παλιῆς σωλήνας, πού ἔρχεται τὸ νερὸ καί πέφτει σπὴ βοσκίνα πού ἔκαμε ὁ μακαρίτης Πρόεδρος τοῦ Ποταμοῦ — Ψωμογιώργης — κατὰ τὸ 1930, εἶδα γραμμένα Ρ.Τ.Γ. Ἐνας πλάτανος κάτω ἀπὸ τὸ δρόμο καί δύο καταπράσινα πεύκα, δίνουν τὴ δροσερὴ σκιά τους στό ὠραῖο αὐτὸ τοπίο.

Ἐνα ἄλλο ὠραῖο ἔργο πού εἶδα τὸ 1978 εἶναι ὁ ἀμαξιτὸς δρόμος ἀπὸ Φυρὴ Ἄμμο μέχρι τὸν Ἅγιο Νικόλαο. Κάτω σπὴ παραλία, στό Καλαμίτσι, διέκρινα ἀπὸ τὸν ἀμαξιτὸ δρόμο μιά ὁμάδα καμμιὰ δεκαριά ξένους τουρίστες, γυμνιστές. Γιά τὸν ἀνω ἀμαξιτὸ δρόμο ἀνέπτυξε πρωτοβουλία ὁ Γιαννακούλης Θεοδ. Φαρδούλης κάτοικος τῆς Φυρῆς Ἄμμου πού ἔφερε στήν Ἄγ. Πελαγία τὸ μεγαλύτερο ψαροκάϊκο. Ἰσχυρὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ τὸ πούλησε γιατί δέν ὑπῆρχε λιμάνι νά τὸ προστατέψῃ.

Θυμάμαι, πού τὸν Αὐγούστο τοῦ 1978 μού ἀφηγεῖτο ὁ Ἡρακλῆς Τσιτσιλίας στήν Ἄγία Πελαγία, ὅτι ὁ νόμος του πού τὸν δάφτισε, ὁ Γρη-

γόρης Τσιτσιλίας, τότε Δήμαρχος Ποταμοῦ, φύτεψε τὰ πρῶτα δένδρα στόν Ποταμὸ καί εἶχε χαράξει τὸ δρόμο πρὸς Ἄγία Πελαγία μέσω Βύθουλα, πρὶν γίνει ὁ νέος δρόμος ἀπὸ τὴν «Κερατεῖα» πρὸς «Μακρὺ Κορδόνι» καί «Μεγάλη Βόλτα». Αὐτὰ, περίπου τὸ 1890.

Θυμάμαι, στίς 24.8.1976 τὴν Τασία Γεωργίου Χλέντζου — Γουζουνιά — πού μού ἀφηγήθη ὅτι ἕνας πρόγονός της ἀπὸ τὰ «Κληματοριάνικα» τοῦ Ποταμοῦ, ἔπεσε ἀπὸ τὸ Γεφύρι τοῦ Ποταμοῦ καί σκοτώθηκε ὅταν τὸ 1820 — 1825 τοῦ ἔκοψαν τὸ χωράφι του καί ἔγινε τὸ γεφύρι. Αὐτὸ ἔγινε ἐπὶ «Ἀγγλικῆς Προστασίας» τῆς Νήσου.

Θυμάμαι, τὸ βράδυ πού ἐκλείνα τὸ μαγαζὶ μου στόν Ποταμὸ τὸ 1950 καί πηγαινα στά Λιανιάνικα, στῆς πεθερᾶς μου, περνοῦσα ἀπὸ τὸ «πηγασάκι» στό λαγκάδι καί συναντοῦσα τούς Λογοθετιάνους ἀντρες ἢ γυναῖκες πού εἶχαν γυρίσει ἀπὸ τὴν «κατοῦνα» καί πηγαιναν στό «πηγασάκι» νά φέρουν νερὸ γιά πιόσιμο καί μαγέρεμα. Αὐτὸ τὸ δῶμα εἶχε κρατήσῃ πάρα πολλὰ χρόνια, ὡς πού ἀργότερα ἦλθε ἡ ὑδρευση τοῦ χωριοῦ καί μπήκε τὸ νερὸ στό σπίτι τους.

Πέντε χρόνια πρωτύτερα, θυμάμαι πού ἀνάδαμε τὴ φουβὸ με κάρβουνα ὅταν θέλαμε νά ψήσωμε κανένα ζεστό ἢ νά ζεστανομε τὸ φαγητό. Κανένα χρόνο ἀργότερα, μεταχειριζόμεστε τὴν γκαζιέρα καί πολὺ ἀργότερα, τὸ Πετρογκάζ.

Θυμάμαι, πού ἀκουγα ἱστορίες ἀπὸ τούς γεροντότερους στόν Ποταμὸ γιά τὸ Φῶς τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου πού ἔβγαине τὴ νύχτα καί ξεκινούσε ἀπὸ τὸν Ἅγιο Γιάννη, κοντὰ στοῦ «Κουμέσου τὴν ἀχλάδα» καί ἔφθανε μέχρι τὸν Ἅγιο Χαράλαμμο στόν Ποταμὸ. Δύο ἀπ' αὐτοὺς πού τὸ εἶδαν καί μού τὸ ἀφηγήθηκαν οἱ ἴδιοι ἦταν οἱ μακαρίτες Παναγιώτης Κορωνάιος — Πουλάκης — ἀπὸ τὸν Καραβᾶ καί ὁ Ἀντώνης ὁ Μεγαλοκονόμος ἀπὸ τὸν Ποταμὸ, ἀδελφός τοῦ Ἀναστάση.

Θυμάμαι, τὸ 1930 πού τὰ μεγά-

λα πειραχτήρια γυναίκες, συμφωνούσαν και περνούσαν από την «καμάρα» του Χαρίλαου στον Ποταμό, που έμενε στο ισόγειο ο Παναγιώτης Κασσιμάτης — Κανέλα —.

Πλησίαζαν νύχτα, θεοσκότεινα στην πόρτα που καιμόταν ο άνθρωπος μέσα και του έλεγον: «Κανέλα, Κανελόριζα, νά σ' είχα και νά σ' όριζα. Άνοιξέ μου την πόρτα νά μπώ, νά 'ρθώ νά σε δρώ στο κρεβάτι». Αυτό γινόταν τακτικώτατα. Έκείνος όργιζόταν και τις έβριζε από μέσα: «Νά βγώ έξω, νά σάς ρίξω τ' άγγιό στά μούτρα σας νά σάς μάθω έγώ».

Τά μεγαλύτερα πειραχτήρια ήταν: οί μακαρίτισσες Σμ... και Εύ... ή Κατίνα που ζεί στο έξωτερικό και ένα δυό άλλες.

Πολλές φορές θυμάμαι πόσες συναικίες του Ποταμού μείνανε έρημες χωρίς νά υπάρχει εκεί κανένας από τά σόγια αυτά. Στά Ψαλλιδιάνικα δέν έμεινε κανείς Ψαλλιδιάς. Στά Καφανάδικα στην Άγία Τριάδα κανείς Κάφάνης. Στά Άλαγιάνικα κανείς. Στά Γκικιάνικα κανείς. Στά Φρατζεσκαιάνικα, τά Στουμπιάδικα, στά Μπεναρδιάνικα, στά Μπελιάνικα, στά Τσιτσιλιάνικα ένας. Στά Παναρετιάνικα

ένας. Στά Κλημαπαριάνικα κανείς. Στά Μεγαλοκονομιάνικα ένας. Στά Κολυριάνικα κανείς.

Στή μέση στά Λιανιάνικα και άκριβώς στή μέση του δρόμου προς Περλεγκιάνικα υπάρχει ένα μεγάλο δένδρο — νιντρί —. Τό δένδρο αυτό φυτεύθηκε τό 1835. Τό ύπόστεγο στή στρεφή του δρόμου προς τά Λιανιάνικα και άκριβώς στην άκρη του δρόμου Ποταμού — Χώρας χτισθηκε περί τό 1960 όταν επίτροποι στην έκκλησία Εύαγγελίστρια στά Λιανιάνικα ήταν οί: Βικτωρ Πανάρετος και Νίκος Μότης.

Την ίδια περίπου εποχή με ενέργειες του επίτροπου Βικτωρα Πανάρετου έγινε η διάνοιξη του δρόμου για νά περνάει αυτοκίνητο προς Περλεγκιάνικα από τό κτήμα του Λουρεντζου. Ή άνω ενέργεια έγινε κατόπιν παρακλήσεως προς τόν Βικτωρα Πανάρετον από τόν Γεώργ. Κομινόν — Παναγιωτέλην — από τά Περλεγκιάνικα. Πολύ συντέλεσε και η προθυμία του Δημήτρη Κομινού — Σκορδίλη — από την Άθήνα που παρεχώρησε μέρος από τό χωράφι του. Κατά την ίδια εποχή τών άνω επιτρόπων έγινε και ό άμαξιτός δρόμος από τόν κεντρικό μέχρι τά Λιανιάνικα και τό μεγαλύτερο της έκκλησίας «Εύαγγελί-

στριας» που ήταν μικρή και στην έορτή της την παραμονή του Εύαγγελισμού δέν χωρούσε άρκετό κόσμο που γινόταν μεγάλο πανηγύρι ιδίως όταν ζούσε στά Λιανιάνικα η Μαρούλη Κομινού που ήταν πολύ φιλόξενος τύπος και περνούσαν πολλοί από τό σπίτι της.

Θυμάμαι, όταν ήμουν μαθητής στο Γυμνάσιο στή Χώρα, 1924 — 1928 και έβγαίνα τό άπόγευμα όταν δέν είχα διάβασμα περίπατο, η πήγαινα στο Λιδάδι στο Καφεείο της Φρατζεσκνας, που με περίμενε ό μακαρίτης γιατρός Ρατζάκης για καραμπόλες ,παρ' ότι είχαμε μεγάλη διαφορά ηλικίας, στο δρόμο μου συναντούσα τρεις Χωραίτες που βγαίνανε περίπατο προς τό Λιδάδι, ένας - ένας όμως χωριστά, ποτέ δυό μαζί. Τους Νίκο Λεβέντη συμβολαιογράφο, τό γιατρό και τραπεζικό Διονίση Καλούτση και τόν επίσης συμβολαιογράφο Μπομπο Νικηφοράκη.

Τότε και ίσως άργότερα, είχα άκούσει μία και μοναδική ιστορία για την Παναγιωτίτσα σύζυγο Δημ. Βενάρδου που έμενε στο σπίτι του Παναγιώτη και Εύανθίας Καρατζά. Ή γυναίκα αυτή καταγόταν από τά Άντικύθηρα και είχε δώδεκα άδελφές και όλες έν ζωή.

‘Από τις έμπειρίες του ταξιδευτή Οι Κοκορομαχίες της Βέρα Κρούζ

VERA CRUZ 'Ιούλιος 1983.

Βρισκόμαστε στην EXPO '83 της VERA CRUZ, μιά γεωγραφική έκθεση που γίνεται σ' αυτό τό Μεξικάνικο λιμάνι κάθε χρόνο.

Κάτω στην άρένα είναι όλα έτοιμα για τή μεγάλη στιγμή. Δυό άνδρες κρατούν στην άγκαλιά τους μέ πολύ άγάπη από ένα χαριτωμένο κόκορα.

Τόν χαϊδεύουν τόν καλοπιάνουν, δοκιμάζουν τήν επιθετικότητα του φέρνοντάς τον αντίμέτωπο μέ τόν άπέναντι μελλοθάνατο αντίπαλό του. Θέλουν νά είναι σίγουροι ότι θα χυθεί βίαια αίμα, που μέ τόση άδημονία περιμένουν τά διψασμένα πλήθη στις κερκίδες.

Τά μεγάλα άφεντικά — οι ιδιοκτήτες τών κοκόρων — είναι καθισμένοι άπέναντι ό ένας στον άλλον, κάτω στη κυκλική άρένα. Μπροστά τους είναι σερβιρισμένα άναψυκτικά ενώ δίπλα τους κάθονται πανέμορφες κοπέλες.

‘Ακόμη μπροστά τους έχουν ό καθένας από μιά ξύλινη πολυτελή θήκη μέ γυαλιστερά μικρά ξυράφια.

‘Επειδή οι όπαδοι τής κοκορομαχίας θέλουν γρήγορο καί αίματηρό άποτέλεσμα οι όργανωτές δέν άρκοούνται μόνο στην έχθρα καί τό ράμφος τών δυό κοκόρων. Τους δένουν καί από ένα κοφτερό ξυράφι στό άριστερό τους πόδι.

‘Ο Διαιτητής του άγώνα έξετάζει μέ πολύ σοβαρότητα τό κάθε ξυράφι.

‘Αν είναι δεμένο κανονικά στό πόδι, αν είναι άκριδώς τό ίδιο όπως του άλλου κόκορα, μέ άλλα λόγια αν υπάρχει άκριδώς ή ίδια άναλογία δυνάμεων, όπως λένε οι άνθρωποι,

‘Αφού λοιπόν τηρηθούν όλοι οι όροι τής μονομαχίας, χα:δεύουν οι άνθρωποι μας τά κοκόρια τους για στερνή φορά, τά ραντίζουν μέ λίγο νερό στό στόμα για νά δροσίσουν τήν έχθρα τους κάνουν μερικά Ιεροτελεστικά βήματα προς τά πίσω, σηκώνουν ψηλά τους μελλοθανάτους νά τους καμαρώσει ό κόσμος κι ύστερα τους αφήνουν μαλακά κάτω στό έδαφος.

Λεύτερα τώρα τά κοκόρια όρμουν μέ θανατερό μίσος τό ένα ενάντια στό άλλο. Τό φρικτό πάλεμα τής μόρας τους έχει άρχίσει. Νικητής θα είναι αυτός που θα σκοτώσει πρώτος τόν άλλον. Τά πλήθη τώρα έχουν σωπάσει. Τά έρημα κοκόρια μέ φουσκωμένο τό φτέρωμά τους επιτίθενται άκατάπαυστα τό ένα ενάντια στό άλλο.

Κτυπούν βίαια μέ τίς μύτες τά κεφάλια τους, ενώ τά γυαλιστερά κοφτερά ξυράφια τών ποδιών τους χαράζουν

άγρια τίς σάρκες τους. ‘Υστερα από λίγα τέτοια θανατερά άγκαλιάσματα πέφτουν καί τά δυό έρημα πουλιά άποκαμωμένα αίμόφурτα στό χώμα.

Οι θεατές όμως δέ μένουν ικανοποιημένοι. Τό παιχνίδι δέν έχει τελειώσει. Μέ φωνές ζητούν οι άνθρωποι τό κεφάλι του ενός κοκόρου επί τάπητος.

Τ' άφεντικά ξαναπαίρνουν μέ πολύ σεβασμό καί συμπόνοια στά χέρια τους τά έρημα καί καταματωμένα κοκόρια τους.

Μέ προσοχή ό διαιτητής έξετάζει τά ξυράφια. ‘Αν έχουν στραβώσει, δίνει έντολή ν' άλλαχτούν. Μάλιστα πρόσεξα ότι τώρα ό ίδιος δίνει ξυράφια, από τή δική του συλλογή.

‘Ετσι άφού τηρηθούν οι όροι του δευτέρου γύρου καί φρεσκαριστεί τό μίσος τών κοκόρων — όσο μίσος μπορεί νά έχει άπομείνει ύστερα από τόσο χυμένο αίμα — τους αφήνουν ξανά κάτω στό χώμα.

‘Εξαντλημένα, σακατεμένα τά κοκόρια ξαναρχίζουν τή σιχαμένη μάχη για τό τελικό ξεκάμωμά τους.

Σέ λίγο τό λεμπίδι του ποδιού του ενός κόδει πέρα για πέρα τό λαϊμό του άλλου. Καί σαν νά μην έφτανε αυτό, ό νικητής κόκορας — από δική του πιά πρωτοβουλία — κτυπά ακόμη μέ μανία μέ τό ράμφος του τό κεφάλι του σκοτωμένου συντρόφου του. ‘Ηθελε κι αυτός νά είναι σίγουρος ότι είχε κάνει τό χρέος του, ότι ό αντίπαλός του κόκορας, σίγουρα άλλο δέ θα μπορούσε πιά νά κουκουρίσει.

Τά πλήθη ήδονισμένα αλάλλαζαν, πληρώναν τά στοιχήματα.

Κάτω στην άρένα τά άφεντικά έτοιμάζαν τό πάλεμα τών επάμενων μελλοθανάτων.

Καί πάντα οι Μαριάτσι (οι μουσικοί) ψηλά από τήν έξέδρα έπαιάνιζαν τή νίκη...

Μερικές εκατοντάδες μίλια προς τό νοτιά, στις γειτονικές χώρες τής Κεντρικής ‘Αμερικής δυό άλλα κοκόρια συνεχίζουν τή κοκορομαχία μέ τή μικρή διαφορά ότι αντί για κοκόρια, εκεί σφάζονται άνθρωποι.

Είναι τό ίδιο άρρωστημένο βρωμερό παιχνίδι. Τ' άφεντικά τους δίνουν καί εκεί γυαλιστερά λεπίδια. ‘Εκεί δυστυχώς δέν υπάρχει διαιτητής νά έλέγξει τά ξυράφια.

Τά κοκόρια τά διαλέγουν μόνο τους... Κοιτάζοντας τό

δαιτητή των κοκόρων καθώς εξέταζε την αναλογία των ξυραφιών, άθελα τό μυαλό μου πήγε σε κάτι άλλες χώρες όπου τὰ κοκόρια εκεί αγωνίζονται νὰ πετύχουν ίσοροπία δυνάμεων.

Πρέπει λέει όλοι νὰ έχουν τὰ ίδια άκριβώς μαχαίρια, έτσι νὰ μπορούν νὰ σφαχτούν πιό δίκαια...

Άκόμη σκέφτομαι ότι οι άνθρωποι σάν λογικά όντα πού είναι — και όχι κοκόρια — δένουν τὰ ξυράφια μόνοι τους στά πόδια, δέν περιμένουν νὰ τους τὰ δέσουν άλλοι...

Σά κόπασαν για λίγο οι θανατερές μονομαχίες και ό σκουπιδιάρης καθάρισε με μιὰ μακριά σκούπα τήν άρένα από τὰ φτερά και τὰ αίματα, οι σάλπιγγες από ψηλά άνήγγειλαν τόν έρχομό τής μεγάλης τραγουδίστριας του Μεξικού τής LOLA BELTRAN. Σηκώθηκαν πάλι τὰ πλήθη άφηνισμένα.

Ξύπνησε ή διπλανή μητέρα τό μικρό παιδί της πού κοιμότανε στά γόνατά της. — Τά κοκόρια τό παιδί τὰ φοβόταν, δέν ήθελε νὰ τὰ δει, αλλά τὰ έβλεπαν —

«Σήκω νὰ δεις ήλθε ή LOLA BELTRAN»...

Μπροστά οι κιθάρες, στη μέση ή Λόλα, στις δύο πλευρές της τὰ βιολιά πιό πίσω άκολουθούσαν οι σάλπιγγες. Όλέ! φώναζαν όλοι μαζί άπ' τις κερκίδες.

Όλέ, φώναξε κι αυτή χαιρετώντας με τό χέρι της τους παθιασμένους σκλάβους της, άρχίζοντας χωρίς πολλά — πολλά ένα από τὰ πιό γνωστά της Μεξικάνικα τραγούδια. Η μαγεία τής φωνής της άφήνιζε τὰ πλήθη, τραγουδούσαν όλοι μαζί της με μιὰ θαυμαστή άρμονία έκλαιγαν, γελούσαν πέταγαν τὰ καπέλα τους, παντού φλογισμένος έθουσιασμός. Και όσο προχωρούσε τό τραγούδι ή φωνή της γινόταν όλο και πιό συρτή, όλο και πιό βίαιη, όλο πιό δυνατή, κλάμα και γέλιο μαζί, ένω οι κιθάρες, τὰ βιολιά και οι σάλπιγγες άγωνίζονταν νὰ τήν φτάσουν.

Η φωνή αυτή κοφτερή σάν τό ξυράφι του κόκορα χάραιζε ήδονισμένα τή καρδιά των παραδομένων στά χείλη της θεατών. Η γλυκιά δαισιότητα τής φωνής της βυθισμένη μέσα στό μεθυσμένο περιβάλλον είναι άδύνατο νὰ περιγραφεί, είναι κάτι τό διάφορο για μās, είναι κάτι τό συνταρακτικό.

Έκεί στην ίδια άρένα πού πριν λίγα λεπτά έβλεπες τήν ανθρώπινη φύση νὰ ήδονίζεται με τό πιό ποταπό τόπο τής ζούγκλας — κι ακόμα χειρότερα — έβλεπες τώρα τους ίδιους αυτούς ανθρώπους νὰ ξεφαντώνουν με τό μεθύσι του τραγουδιού της τίς πιό έξευγενισμένες έκφράσεις του ανθρώπου. Θεέ μου πώς γίνεται αυτό;

Πρέπει νὰ είσαι Μεξικάνος για νὰ μπορέσεις νὰ τό νοιώσεις. Έξω στους δρόμους τής πολιτείας βλέπεις τή φτώχεια και τό πλούτο νὰ ζούν μεθυσμένοι και οι δυο κάτω από τήν ίδια πλημμυρίδα του τροπικού ήλιου και του έρωτα.

Βλέπεις πανάκριβα αυτοκίνητα και τήν ίδια ώρα ξεπóλητα παιδιά νὰ τριγυρνούν στους δρόμους χωρίς πατέρα. Τά παιδιά αυτά γεννημένα από τις κερκίδες (φιλενάδες), πάνω στό ήφαιστείο τής έρωτικής έξαρσης, τ' άφήνουν έρημα μετά νὰ τὰ φροντίζει ό ήλιος.

Σε άλλες χώρες τής Κεντρικής και Νότιας Άμερικής τό φαινόμενο αυτό είναι πιό χειρότερο. Κάποτε ένας πι-

λότος ενός ποταμού μās άπ' αυτές τίς χώρες μου έλεγε, πώς είχε τή σύζυγό του, τέσσερις κερκίδες και είκοσιένα παιδιά. Άρχιζε από τό νηπιαγωγείο και τελείωνε στό Πανεπιστήμιο...

Γύρω στό 40% των Μεξικανών είναι φτωχοί. Αυτό τό κομμάτι τής στερημένης κοινωνίας εύκολα μπορεί αύριο νὰ γίνει ένα κοκόρι με ένα λεπίδι στό πόδι, έτοιμο νὰ πάρε μέρος στη κοκορομαχία.

Στην ίδια έκθεση IEXPO '83 μιὰ άλλη μέρα είδα πάνω σ' άλλόγá τους τόν ANTONIO AGUILAR και τή φαμίλια του ντυμένοι όλοι τους με τίς παραδοσιακές φορεσιές των Μεξικάνων και τὰ μπιστόλια στη μέση νὰ τραγουδούν στά πλήθη του σταδίου τής έκθεσης.

Πουθενά στον κόσμο δέν είδα στους θεατές τέτοια έξαρση, τέτοιο ξεσήκωμα και στά πρόσωπα των καλλιτεχνών τόση συγκίνηση. Μόνο στους χορευτές τής Άνδαλουσίας μπορείς νὰ δεις αυτή τήν ίδια δραματική έκφραση τής τέχνης νὰ είναι τόσο έντονα ζωγραφισμένη στά πρόσωπά τους.

Η «μούσικα ρανσιέρα» του ANTONIO AGUILAR ήταν τόσο συναρπαστική, τόσο θεελλώδης πού έννοιωθες νὰ φεύγει μαζί με τό καυτό άγέσα, νὰ χάνεται μακριά στους άτέλειωτους κάμπους, νὰ μπαίνει μέσα στις φτωχές καλύβες τής παλιάς Άσπανικής άποικίας. Οι θεατές ήσαν τέλεια ξεπαρμένοι άπ' τή φωνή του τραγουδιστή.

Και σάν αυτός ξεπέζεψε για νὰ ύποκληθεί στά πλήθη γονάτισε μαζί μ' αυτόν και τ' άλλόγá του.

Ίρώτσα πολλές φορές για τό πόλεμο πού γίνεται πιό κάτω. Για τήν οικονομική κατάσταση του Μεξικού. Δέν ήξεραν πολλά πράγματα, δέ τους ένδιέφερε.

Τό τηλεοπτικό μας κουτί στην Έλλάδα είναι πιό καλά κατατοπισμένο. Μόνο κάποιος πού ένδιαφερόταν φαίνεται πιό πολύ, μου είπε χαρακτηριστικά.

— Νά σās πώ σινιόρ, όλα έξαρτώνται από τους «νορθαμερικάνους» από τό πού θέλουν νὰ έχουν τήν κόκκινη γραμμή. Νότια ή βόρεια του Μεξικού. Η έκλογή δέν είναι δύσκολη... Άς άποφασίσουν. Και για αυτό πιστεύω ότι τελικά τό Μέξικο θά τὰ καταφέρει... όλοκλήρωσε ό Μεξικάνος.

Οι άνθρωποι δώθε έχουν ξεχωριστή αντίληψη για τή ζωή. Με τή δουλειά δέν τὰ έχουν και τόσο καλά, όπως όλοι οι άνθρωποι του τροπικού ήλιου.

Τή θεωρούν «χαμένο» χρόνο.

Οι άρες του τραγουδιού, του πιοτού του έρωτα έχουν τή μεγάλη τή πρωταρχική άξία στη ζωή. Τά βράδυα στις πλατείες τής πόλης όπου κάθεται ό κόσμος έξω για νὰ δροσιστεί από τήν άυπόφορη τροπική ζέστη, πλαυόδιοι κελαρηδοί, βιολιστές, τραγουδιστές, με λίγες πεντάρες είναι πάντα έτοιμοι νὰ διασκεδάσουν τό καθέναν.

Οι μεγάλοι τραγουδιστές του Μεξικού είναι πρόσωπα ήρα, περίπου ό τι οι ποδοσφαιριστές στη Βραζιλία.

Και αυτοί πάλι με τή σειρά τους τό θεωρούν χρέος τους νὰ προσφέρουν ένα κομμάτι τής ζωής τους στό λαό. — Με τό άζημίωτο θέβαια. — Τό τραγούδι σ' αυτόν τόν τόπο

είναι μιὰ μυσταγωγία, καί οἱ κοκορομαχίες ἕνα εἶδος θυ-
σίας στό ἀνθρώπινο πάθος γιά τό λυτρωμό τοῦ ἀνθρώπι-
νου ταξιδιοῦ πάνω στά καμένα χρώματα τοῦ ἡλίου.

Αὐτό τὸ πάθος, τὸν ξένο παρατηρητὴ τὸν ξαφνιάζει.
Εἶναι μιὰ ἐλπίδα γιά τὸ λαό, ἀλλὰ καί ἕνας φόβος.

Εἶναι κάπως παράδοξο νὰ βλέπεις στὸν ἴδιο χώρο, τὴν
ἴδια σχεδόν ὥρα, τὸ ἴδιο ἀνθρώπινο πάθος, πότε νὰ ἴδο-

νίζεται μὲ τὸ τραγούδι καί πότε μὲ τὸ αἷμα.

Ἴσως οἱ σκλάβοι τοῦ ἡλίου δὲ μποροῦν νὰ κάνουνε κι
ἀλλιῶς. Τὸν ἡλιο καί τὸν ἔρωτα δὲ μπόρεσε ποτὲ κανεὶς
νὰ τοὺς νικήσει. Εἶναι ἡ ἴδια ἡ ζωὴ μας!

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΕΥΘΕΡΗΣ
Πλοίαρχος Ε.Ν.

Τοῦ Ἡλίου

Τοῦ βασιλιά τοῦ ἡλίου
τελάλης τό φεγγάρι
καί χτές τό βράδυ μοῦ ἔπε
πῶς σήμερα θά ἔρθῃ.

Ἔλουσα τὰ μαλλιά μου
σὲ κρυσταλένια θρύση
καί φόρεσα φουστάνι
τὴν πάχνη ἀπ' τὴν αὐγή.

Καί νάτος πού προβαίνει
ἀπὸ τὰ κορφοβούνια
καί γώ σιμά του τρέχω
νά τὸν ὑποδεχθῶ.

Κι' αὐτὸς μ' ἀπλώνει ἀχτίδες
μοῦ φτιάχνει σκαλοπάτια
στό πλάι του γ' ἀνέβω
κοντά του νὰ βρεθῶ.

Πέρασα ὄλη μέρα
μὲ τὰ καυτὰ φλιά του
κι ὅταν τὰ βλέφαρά μου
χαμήλωσαν στὴ γῆ,

σὲ μιὰ μικρὴ κορφοῦλα
γέρνει καί μ' ἀκουμπάει
περίμενε μοῦ λέει
θά ἔρθῶ τ' ἄλλο πρωτ.

ΝΙΤΣΑ ΦΡΙΛΙΓΚΟΥ

Αίνιγματικά παραμύθια

Κυθηραϊκά αίνιγματα

Συνεχίζοντας την καταγραφή των Κυθηραϊκών αινιγμάτων (από το Β' Τόμο του ΔΕΛΤΙΟΥ της Έλλην. Λογογραφικής Έταιρείας, του Σπ. Έμ. Στάθη), στο σημερινό σημείωμα θ' ασχοληθούμε με παραμύθια που λέγονταν στα Κύθηρα κατά αίνιγματικό τρόπο, έτσι ώστε να δημιουργείται κάποια πνευματική ενασχόληση, ν' ακονίζεται το μυαλό εκείνων που λάβαιναν μέρος στη λύση τους και περνούσαν ευχάριστα σέ ώρες ψυχαγωγίας ή σέ ώρες ελεύθερες, μετά τόν κάματο τής ημέρας στίς επαγγελματικές τους ασχολίες.

1. «Γεια σου,
μ' αυτά που 'χετε μπροστά σου.
— Χαίρετε,
μ' αυτό που σάς κρέμεται.
— Κάνει νά φέρω τό μαλλιαρό μου στό κουρεμένο σου;
— Μπράβο! Δυό-τρεις μέρες είναι που τό 'χουμε κουρέψει.»

Η λύση του αίνιγματικού αυτού παραμυθιού είναι η εξής: Σ' ένα χωράφι θέριζαν οί θηριστάδες και πέρσισε ένας άξιωματικός καβάλα στ' άλογό του. Τους χαιρέτησε με τή φράση: «Γεια σου, μ' αυτά που 'χετε μπροστά σου» κι έννοούσε τά στάχια. Οί θηριστές άνταχαιρέτησαν με τόν ίδιο αίνιγματικό τρόπο: «Χαίρετε, μ' αυτό που σάς κρέμεται», δηλ. τό σπαθί. Ο άξιωματικός τούς ρώτησε: «Κάνει νά φέρω τό μαλλιαρό μου σπό κουρεμένο σου;» κι έννοούσε τ' άλογό του (μαλλιαρό) στό θηρισμένο χωράφι (κουρεμένο), για νά δασκίσει. Καί τού άπάντησαν πάλι οί χωρικοί: «Μπράβο! Δυό - τρεις μέρες είναι που τό 'χουμε κουρέψει», δηλ. τό έχουμε θηρίσει.

2. «Αδερφέ 'πό 'ναν πατέρα
καί υιέ τής γυναικός μου,
σύρε πές το τού πατρός σου,
ότι ήρθεν ό υιός του,
ό άνήρ τής γυναικός του.»

Ήταν κάποιος που έφυγε άπ' τόν τόπο του για μακρινό ταξίδι. Έμεινε χρόνια στα ξένα, χωρίς καμιά επικοινωνία με τήν γυναίκα του και τό γιό του. Στο μεταξύ, άφού «χάθηκε» ό ξενιτεμένος, ό χήρος πατέρας του παντρεύτηκε τή νύφη του και άπόχτησε γιό μ' αυτή. Μετά άπό χρόνια ό ξένος γύρισε στόν τόπο του και, πριν φτάσει στό σπίτι του, έμαθε τά καθέ-

κάστα. Στο μεταξύ είχε μεγαλώσει τό παιδί, που είχε κόμει ή γυναίκα του με τόν πατέρα του και που τό είχε αυτός άδελφό. Όταν συνάντησε τόν άδελφό του, τού μίλησε αίνιγματικά, για νά βρει μόνος του τή λύση, λέγοντάς του τά παραπάνω λόγια, δηλ. ότι ήταν άδέλφια άπό τόν ίδιο πατέρα, ήταν γιός τής γυναίκας του. Καί τόν έσπειλε νά πεί στόν πατέρα τους, ότι ήρθε ό γιός του (ό ξένος), που είναι και άντρας τής γυναίκας τού πατέρα τους (τής νύφης του).

3. «Τί 'σαι σύ και τί 'μαι γώ;
Τί 'ν' αυτά και που τά πάς;
Κάτσο' αυτού και μη μιλάς.»

Μιά φορά ήταν ένας άπλοϊκός άνθρωπος, που άγαπούσε τρεις γυναίκες. Μιάν άρχοντοπούλα, μιάν πλούσια και μιάν πολύ όμορφη. Ήθελε νά παντρευτεί μιάν άπ' αυτές και δέν ήξερε ποιά νά διαλέξει. Γι' αυτό πήγε σπό σοφό Σολομώντα, νά τού πεί τή γνώμη του. Φτάνοντας στό σπίτι του, έρθηκε τό Δαβίδ, πατέρα τού Σολομώντα και τόν ρώτησε για τό γιό του. Τού είπε πώς είναι στό πάνω πάτωμα κι άνέδθηκε. Βρήκε τό σοφό νά παίξει μ' ένα μήλο. Άφού τού είπε τί τόν ήθελε, ό Σολομώντας δέν άπάντησε, άλλ' έξακολουθούσε νά παίξει και νά λέει: «Τί 'σαι σύ και τί 'μαι γώ; Τί 'ν' αυτά και που τά πάς; Κάτσο' αυτού και μη μιλάς». Άπ' όλ' αυτά, που μονολογούσε ό Σολομώντας τίποτα δέν καταλάβαινε και περίμενε άρκετή ώρα, για νά πάρει άπάντηση. Δέν κατάλαβε, ότι αυτή ήταν ή «αίνιγματική» άπάντηση, που τού έδινε. Φεύγοντας άπελπισμένος, βλέπει τό Δαβίδ στή σκάλα και τού λέει πώς, ό γιός του δέν είναι σοφός, αλλά τρελός.

— Δέν μ' άποκρίθηκε σ' ό,τι τόν ρώτησα, παρά είχε ένα μήλο κι έπαυσε συνέχεια και μονολογούσε: Τί 'σαι και τί 'μαι γώ;...

— Καημένο, δέν κατάλαβες ότι αυτά, που έλεγε μοναχός του, ήταν ή άπάντησή του; Νά, τί σημαίνουν όλα αυτά; Άν πάρεις τήν άρχοντοπούλα, θά σου λέει όλη τήν ώρα «τί 'σαι σύ και τί 'μαι γώ;» και δέ θά μπορείς ούτε νά μιλήσεις, ούτε νά κάμεις κάτι, γιατί «έγώ είμαι άρχοντοπούλα άπό σόι, ενώ έσύ είσαι ένας πιποτενιός και άσημος». Άν πάρεις τήν πλούσια, δέ θά τολμάς ούτε λεπτό νά τής πάρεις και θά σου λέει κάθε στιγμή: «Τί 'ν' αυτά και που τά πάς;» Αυτά που

παίρνεις είναι δικά μου, δέν τά όρίζεις, γιατί είμαι πλούσια καί σύ φτωχός. Άν πάρεις τήν όμορφη, πά- λι δέ θά τολμάς τίποτα νά κάμεις, ούτε νά μιλάς, γιατί θά σου λέει: «Κάτω' αυτού καί μη μιλάς», έγώ εί- μαι όμορφη καί ό,τι θέλω κάνω, γιατί άκούγεται ό λόγος μου.

Μετά τό παραπάνω παροιμίθι, ταιριάζει ή παροιμία «τσαρούχι από τόν τόπο σου κι άς είν' καί μπαλωμέ- νο», δηλ. πάρε άνθρωπο τής σειράς σου, γιά νά ται- ριάζετε.

4. «Έπί άγεννήτου, ώ βασιλεύ, κάθεσαι
καί επί τή μητρί αυτού καθέζεσαι·
ή λύσε μου τόν λόγον
ή δώσε μου τόν υιόν μου,
τόν άντρα τής μητρός μου·
καί άν μου τόν δώσεις πατήρ μου,
άν δέν μου τόν δώσεις υιός μου.

ή

Έπί τούς άγεννήτους πόδας κάθεσαι, βασιλεύ,
καί επί τό δέρμα τής μητρός ούτου καθέζεσαι κλπ.

ή

Έπί άγεννήτορος ό βασιλεύς κάθεσαι
καί επάνω επί τή μητρί αυτού καθεύδεται,
ή διέλυσον τό ρήμα, ή όός μου τόν υιόν μου κλπ.

Μιά φορά κάποιος είχε κάμει μεγάλο κακό καί τόν κλείσανε στη φυλακή νά πεθάνει από τήν πείνα. Τούς επισκέπτες του έρευνούσαν εξονυχιστικά, μήπως καί του πήγαιναν τροφή νά φάει. Αύτός είχε μιá κόρη παντρεμένη, πού είχε γεννήσει κείνες τίς μέρες. Τόν επισκεπτόταν ή κόρη του καί τόν βύζαινε όση ώρα έ-

μενε κοντά του καί άντί τούτος ν' άδυνατίζαι, πάχαινε. Οί φρουροί κατάλαβαν πώς κάποια καπεργαριά (γε- λατζία) γινόταν καί γιά νά τό άνακαλύψουν, δέν ά- φηναν κανένα μοναχό του νά πάει νά τόν βρει, παρά πήγαιναν κι αυτοί μαζί του. Τό ίδιο έκαμαν καί στην κόρη του, πού τώρα δέν μπορούσε νά τόν βυζάξει, για- τί θά τήν έβλεπαν. Άπελπισμένη καθώς ήταν, βλέπει μιá μέρα τόν βασιλιά καθάλα στ' άλόγο του. Πιάνει τό χαλινάρι τ' άλόγου του, τόν σταιματά καί του λέει: «Έπί άγεννήτου, ώ βασιλεύ, κάθεσαι κλπ.». Ό «βασι- λέας» σκέφτηκε πολύ, μά δέ μπόρεσε νά λύσει τό αί- νιγμα. Τής ζήτησε νά τό εξηγήσει καί θά τής έδινε έ- λούθερο τόν πατέρα της. Έτσι, του είπε τή λύση:

— Τ' άλογο πού κάθεσαι, δέ γεννήθηκε, γιατί ή γκαστρωμένη φοράδα, πού κόντευε νά γεννήσει, ψόφησε ξαφνικά καί άφού σκίσανε τήν κοιλιά της, βγάλανε ζωντανό τ' άλογο, πού τώρα κάθεσαι πάνω του (επί άγεννήτου...). Άλλά καί στη μητέρα του επάνω κάθε- σαι (επί τή μητρί αυτού καθέζεσαι...), γιατί μέ τό δέρμα τής φοράδας έκαμαν τή σέλα, πού κάθεσαι πά- νω. «Η λύσε μου τόν λόγον ή όός μου τόν υιόν μου, τόν άντρα τής μητρός μου». Κάθε μέρα δίνω γάλα στόν πατέρα μου (τόν βυζαίνω), γιά νά μην πεθάνει κι έτσι είναι «γιός» μου, πού είναι καί άντρας τής μητέρας μου. Άν μου τόνε δώσεις, δέ θά τόν ξαναβυ- ζάξω κι έτσι θά 'ναι πατέρας μου. Άν δέν μου τόν δώσεις, θά τόνε βυζαίνω καί θά 'ναι «γιός» μου.

Ό «Βασιλέας» θαύμασε τήν εξυπνάδα της καί τής χάρισε τόν πατέρα της κι έζησαν αυτοί καλά κι έμεις καλύτερα!

ΤΑΣΙΑ ΜΑΥΡΟΓΕΩΡΓΗ — ΧΑΣΙΑΚΟΥ

«Ἡ σφαγή τῶν Τούρκων»

Δύο χρόνια μετά τήν κήρυξη τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, κατὰ τὸ 1823, συνέβη στὰ Κύθηρα τὸ σημαντικώτερο γεγονός στὰ χρόνια τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, γιὰ τὸ Ἀγγλοκρατούμενο Τσιρίγο.

Ἀπὸ τὸ 1809 οἱ Ἄγγλοι κατέλαβαν τὰ Ἐπτάνησα, τὸ 1815 μὲ τὴν συνθήκη τῶν Παρισίων, ἀκαταργήθησαν ὡς «Ἡνωμένα κράτη τῶν Ἴονίων νήσων» ὑπὸ τὴν προστασία τῶν Ἀγγλων.

Τὸ 1816, σὲ ἡλικία 51 ἐτῶν, διορίσθη στὴν Κέρκυρα, ὡς πρῶτος ἀρμοστής τῶν Ἴονίων νήσων, ὁ στρατηγὸς Μαϊτλανδ Θωμάς, Εὐγενής, Σκωτικῆς καταγωγῆς, πεπειραμένος στρατιωτικὸς, δοκιμασμένος στὶς Ἰνδίες καὶ στοὺς πολέμους κατὰ τοῦ Ναπολέοντα. Ἄνθρωπος αὐταρχικὸς, σκληρὸς, ἐξάσκησε τὰ καθήκοντά του μὲ πάθος καὶ μὲ μίσος κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Χαρακτηρίσθηκε φιλότουρκος καὶ ἀπάνθρωπος ἀκόμη καὶ σὲ ζητήματα ποῦ ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ ἦταν ἀσχετῆ. Οἱ ἱστορικοὶ τὸν ἀναφέρουν ὡς «μισέλληνα» καὶ οἱ φιλέλληνες ὡς «μισήτῶν».

Τὰ Κύθηρα, ὑπαγόμενα στὴν Κέρκυρα ἐδιοικούντο τὸ 1820 καὶ μετὰ, ἀπὸ τὸν στρατιωτικὸ Ἰωάννη Μάκφευλ. Τὰ Κύθηρα ἀπὸ τὰ παλαιότερα χρόνια, λόγω τῆς κάπως ἀπομονωμένης γεωγραφικῆς θέσεώς του ἀπὸ τὰ ἄλλα νησιά τοῦ Ἴονίου, ἀλλὰ κυρίως λόγω τοῦ ὅτι βρισκόταν ἔξω ἀπὸ τοὺς χώρους τῆς Ὀθωμανικῆς κυριαρχίας, ἐνέπνευσαν σὲ πολλοὺς κυνηγημένους καὶ μὴ, σπουδαίους καὶ ἀσήμαντους, γνωστοὺς καὶ ἀγνωστούς, Ἕλληνας καὶ Τούρκους, ἕνα εἶδος σιγουρίας καὶ ἀσφάλειας. Ὅπως τὸ 1769 Σπετσιώτες, κατέφυγαν στὸ Ἐνετοκρατούμενο νησί, γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὰ Ἀλβανικὰ σκίφη. Τὸ 1788 ὁ Λάμπρος Κατσώνης προσωρμίσθηκε στὸν Αὐλέμινα γιὰ νὰ ὀργανώσῃ τὸν στόλο του. Τὸ 1806 ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Τὸ 1821 ὁ Διονύσιος Πύρρος, ὁ Θεταλὸς, ἰατροφιλόσοφος καὶ ἱεροκήρυκας, μὲ πολλὰ γυναικόπαιδα, ἀπὸ τὴν Μάνη. Τὸ 1821 ἐπίσης μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Μονεμβασίας, Τούρκοι μὲ τὶς οἰκογένειές τους πέρασαν κρυφά, στὸ ὑπὸ τὴν προστασία πλέον τῆς Μεγάλης Βρετανίας, Τσιρίγο. Κρυφά, διότι ἐπισήμως ἡ Βρεταννία ἦταν οὐδέτερη στὰ γεγονότα. Ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν Σμύρνη τὸ 1822, μετὰ τὴν ἀσφαγὴ τῆς πόλεως αὐτῆς ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Κυθῆριοι αὐτῆ τὴν φορὰ, κατέφυγαν στὰ ἐδάφη τῶν προγόνων τους. Ἀργότερα πάλι ὁ θρυλικὸς ναυάρχος Ἀνδρέας Μιαούλης στὰ Κυθηραϊκὰ λιμάνια, ὀργάνωνε τὶς ἐπιθέσεις του κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Γένους.

Τὸ 1823 λοιπόν, κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνες προ-

σωρμίσθησαν στὴν Πλατέα Ἀμμο, βορειοανατολικὰ τῶν Κυθῆρων, δύο μικρὰ ἱστιοφόρα καὶ ἀπὸ τέσσερα κουπιά στὴν κάθε πλευρά. Ἦταν γεμάτα ἀπὸ ἕνα πλῆθος ἀνθρώπων. Ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά, μὲ πολὺχρωμα κουρελιασμένα ρούχα. Ἐνδειξὴ κατατρεγμοῦ καὶ ταλαιπωρίας. Οἱ περισσότεροι ἦταν γυναῖκες μὲ τὶς μακριῆς μαντίλες τους, ποῦ σκέπαζαν τὸ μισὸ πρόσωπο, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Μουσουλμάνων. Ἄνθρωποι σκυθρωποὶ, θαλασσοβρεγμένοι, κατάκοποι, μὲ μιά φοβισμένη ἀγριὰδα στὰ μάτια τους, ξένοι, σὲ ἀγνωστο τόπο, μὲ σκοτεινὸ μέλλον καὶ φοβερὸ παρελθόν. Ὅλοι τους Ἴοῦρκοι, ἐρχόμενοι ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο.

Ἄνάμεσα στοὺς λίγους ἄνδρες ἕνας ψηλός, γκριζογένης, γυμνὸς ἀπὸ τὴν μέση καὶ πάνω, μὲ πλατὺ σαρίκι, εἶχε ἀέρα ἀρχηγοῦ καὶ ξεχώριζε ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Πιθανὸν ἤξερε τὴν περιχρῆ, διότι τοὺς ὀδήγησε σὲ παραπλήσια σπηλιά, ὅπου καὶ κατασκήνωσαν.

Οἱ Τούρκοι προσήραξαν σὲ ἐκείνη τὴν περιοχὴ ἐπειδὴ ἦταν ἔρημη, μακριὰ ἀπὸ κατοικημένες περιοχές καὶ ἐπικίνδυνα μάτια. Μὲ σκοπὸ νὰ ἀποπλεύσουν σύντομα γιὰ τὴν Κρήτη. Ἀμέλησαν ὅμως νὰ λάβουν τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴν περίπτωσή μετρα ἀσφαλείας, γιὰτὶ ἐπρόκειτο νὰ φύγουν καὶ γιὰτὶ ἔνοιωθαν ἀσφαλεῖς στὴν οὐδετερότητα τῶν Ἀγγλων. Ἐτσι τοὺς ἀντελήφθησαν οἱ Τσιριγῶτες τοῦ γειτονικοῦ Καραβά καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχηγία μερικῶν φυγάδων τῆς Πελοποννήσου ἀπεφάσισαν νὰ τοὺς σφάξουν. Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ ἦταν ὀπισθόροπος τολμηρὴ καὶ ἐντελῶς ξένη γιὰ τὸν τόπο. Μάλιστα δὲν θὰ ὑπῆρχε κανένα ἀπολύτως πρόβλημα, ἂν αὐτὰ τὰ κατατρεγμένα γυναικόπαιδα εἶχαν νὰ κάνουν μόνο μὲ τοὺς Τσιριγῶτες καὶ οὔτε αὐτοὶ οἱ τελευταῖοι, θὰ εἶχαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὶς συνέπειες ποῦ ἀκολουθοῦσαν.

Ἄν δὲν παρασυρόντουσαν ἀπὸ τοὺς Πελοποννησίους καὶ τοὺς Τσιριγωτοσυμριναίους, ποῦ εἶχαν καταφύγει στὰ Κύθηρα, μὲ τὴν ἐκρηξὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ μεγάλη εὐθύνη ὅμως πέφτει στὸς Πελοποννησίους, διότι αὐτοὶ ἦταν οἱ ἀρχηγοὶ. Βέβαια ἡ ἀγανάκτησή τους ἀπὸ τὴν Τουρκικὴ θηριωδία ἦταν δικαιολογημένη, ἀλλὰ θὰ μπορούσαν νὰ τὴν ἐξέφραζαν διαφορετικὰ καὶ σὲ διαφορετικὸν τρόπο. Χωρὶς νὰ ἐξέθεταν καὶ νὰ ἀναστάντων τὴν νησί, ποῦ τοὺς προστάτευσε καὶ τοὺς φιλοξένησε.

Ἡ ἐπιχείρηση ἦταν εὐκόλη, διότι οἱ ἄνδρες ἦταν λιγροστοί, ἀσήμαντα ὅπλασμένοι καὶ γενικῶς βλοιοὶ τους ἦταν ἀνυποψίαστοι. Αὐτὸ ἔδωσε στοὺς Ἕλληνας περισσότερον θάρρος καὶ ἐπισφράγισε τὴν ἀ-

πόφασή τους γιά ἐκδίκηση. Τέλος, ἀπεφάσισαν νά τούς ἐπιτεθοῦν νωρίς τά ξημερώματα, ὥστε νά τούς αἰφνιδιάσουν καί νά προλάβουν νά σήσουν τά ἴχνη τῆς σφαγῆς, προτοῦ παραπέσουν στήν ἀντίληψη τῶν Ἑγγλων.

Στήν ὄλη ὑπόθεση πολλά σημεῖα εἶναι ἄγνωστα, μόνο εἰκασίες καί συμπεράσματα μποροῦν νά γίνουν ἀπό ὅ,τι διέσωσε ἡ Ἱστορία καί ἡ Παράδοση, οἱ δύο αὐτές ἀδελφές, πού πολλές φορές ἡ μία συμπληρώνει τήν ἄλλη.

Πρέπει λοιπόν, νά ἐπετέθησαν λίγο μετά τό γλυκοχάραμα καί ἀφοῦ εἶχαν ἀφήσει νά ξυπνήσουν μερικοί, ὥστε νά τούς κτυπήσουν πῶς ἐλεύθερα. Ἐπετέθησαν μέ ταχύτητα καί μῖσος, καμιά δεκαριά τὸ πολὺ εἴκοσι ἄνδρες. Ἄλλους ἔσφαξαν μέσα στήν σπηλιά πάνω στόν ὕπνο, ἄλλους στήν ἀκτὴ, στά βράχια καί ἄλλους ἐπνίξαν μέσα στήν θάλασσα. Ἦταν τέτοια ἡ διασῶνη τους καί ἡ μανία τους νά τούς ἐξηφανίσουν, πού δὲν ἔκαναν καμιά διάκριση σέ γριές, νέες, παιδιά ἢ μωρά, τούς ἐσκότωναν ὅλους. Ἡ παράδοση ἀκόμη λέει, ὅτι τούς ἔθαψαν σέ κοντινὸ χωράφι, πού κατόπιν τὸ ἐξευγάρισαν γιά νά μὴν φαίνονται τὰ αἵματα.

Παρά τίς προφυλάξεις ὅμως οἱ Ἑγγλοι τούς ἀνακάλυψαν καί ἡ ἀντίδρασή τους ὑπῆρξε χαρακτηριστική.

Λόγω τῶν γεγονότων τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1821, στήν Ζάκυνθο, σ' ἓνα μικρὸ ἐπεισόδιο μεταξὺ Ζακυνθινῶν καί Ἀλγερινῶν, προστατευομένων ἀπὸ τοὺς Ἑγγλους, ἐφονεύθη ἓνας Ἑγγλος στρατιώτης καί τραυματίσθη ὁ ἐπικεφαλῆς ἀξιωματικός. Ὁ τυρανικός ἀρμοστής Μαϊτλανδ, βρῆκε ἀφορμὴ καί ἐκήρυξε τὸν στρατιωτικὸ νόμο στήν Ζάκυνθο, καί στήν Κεφαλληνιά. Στήν Λευκάδα, ἀκόμη καί στήν Κέρκυρα, πού ἦταν ἡ ἔδρα τῆς ἀρμοστίας. Ἰπ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα, ὁ Ἑγγλος διοικητὴς τοῦ Ἰσρί-

γου, Μάκφευλ, ἐκήρυξε τὸν στρατιωτικὸ νόμο.

Ὁ Μάκφευλ, πού ἦταν μηχανικός, ἦταν ἀνθρώπος δραστήριος καί ἐργατικός. Ἐφτιαξε πολλὰ κοινωφελῆ ἔργα, ἐνδιαφέρθηκε ἐνεργά γιά τὴν ἐκπαίδευση τῶν κατοίκων καί ἀποδείχθηκε γιά τὸ νησί, ὁ πῶς χρήσιμος Ἑγγλος διοικητής. Ἦταν βέβαια αὐστηρὸς καί τυπικός, σάν Βρετανὸς ἀξιωματικός, ἀλλὰ ὄχι ἀπάνθρωπος. Ἐτσι ἀρκέστηκε σὸ νά κρεμάσει δύο Κυθηρίους γιά παραδειγματισμὸ, τούς ὑπολοίπους τούς φυλάκισε, ἐνῶ οἱ πραγματικοὶ αἴτιοι διέφυγαν στήν Πελοπόννησο.

Ἄλλὰ τὸ «κρέμασμα γιά παραδειγματισμὸ», ἔχει ἱστορία, ἔχει βάθος, χρειάζεται μιὰ κάποια διαδικασία. Πρῶτα, πρῶτα δὲν εἶναι ἀπλῶς κρέμασμα ἀλλὰ καί κατράμιωμα. Ἀπὸ τὰ παλιά χρόνια, οἱ Ἑγγλοι συνήθιζαν νά κρεμοῦν καί στήν συνέχεια νά ἀλείφουν τὸν καταδικασμένο μέ κατράμι, ὕγρὸ πισσα. Στήνανε κρεμάλες ἀραιὰ καί πάνω σέ λόφους, κοντά σέ ἀκρογιαλιές ἢ σὸ ὑπαίθρο, πού δέσποζαν τῆς περιοχῆς. Ὅστε νά ἔχουν θεὰ καί νά φαίνονται. Κρεμάγανε λαθρέμπορους, ἐμπρηστές, κλέφτες, φονιάδες... Κατόπιν τούς πισσώνανε γιά νά διατηροῦνται καί τέλος γινόντουσαν ἀριστη τρῶφή στά κοράκια.

Ἡ κρεμάλα ὅμως καί τὸ κατράμιωμα εἶχαν ὀρισμένα πλεονεκτήματα, ἀφ' ἑνὸς τὰ θύματα ἦταν ἐλάχιστα, ἀφ' ἑτέρου ἀποτελοῦσαν ἄμεση προειδοποίηση καί ἀπειλὴ γιά τοὺς παρανόμους.

Ἀργότερα μέ τὴν βοήθεια τῶν συγγενῶν τους οἱ ὑπόλοιποι, οἱ φυλακισμένοι σὸ κάστρο τῆς χώρας, κατόρθωσαν νά δραπετεύσουν καί νά περάσουν ἀπέκταντι, στήν Πελοπόννησο.

Σήμερα στή θέση «Κρεμασιμένοι», πηγαίνοντας στήν Χώρα δεξιά, στόν λόφο, κοντά στίς ἀποθήκες τοῦ Βαλεντή, σῶζονται οἱ σωροὶ μέ τίς πέτρες, πού συγκρατοῦσαν τὰ μακάβρια ἱκρίωματα.

ΓΙΑΝΝΗΣ Δ. ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ

Τά χέρια σου

Τά ζεστά σου τά χέρια
Στό κορμί μου πλεγμένα,
Σάν κισσός τυλιγμένα
Με γεμίζουν ζωή.

Τά ζεστά σου τά χέρια,
Σάν χαιδεύουν αϊθήρια,
Λές και δίνουν σέ μέ
Καινούργια πνοή.

Τά ζεστά σου τά χέρια,
Σάν φτερά άπλωμένα
Λές προσμένουν έμένα,
Νά κλειστῶ μέσ σ' αυτά.

Τά ζεστά σου τά χέρια,
Καρτερῶ σάν πεθάνω,
Στό μνήμα μου έπάνω
Νά σκορπίσουν λουλούδια,

Τά ζεστά σου τά χέρια,
Νά σκορπίσουν στοργή.

ΩΡΙΩΝ

Σύντομες ειδήσεις από την Πνευματική ζωή των Κυθίων

— Ο Κυθηραϊκής καταγωγής έλληνοαμερικανός ζωγράφος «TZANNEΣ» ο οποίος διαπρέπει εις την Αμερική, παρουσίασε για πρώτη φορά στην Ελλάδα και εις την γνωστή αίθουσα του Πνευματικού Κέντρου «ΩΡΑ» στην Αθήνα, ένα μέρος της ζωγραφικής του δουλειάς. Σχετικά, γράφομε σέ άλλη στήλη του περιοδικού μας.

— Χωρίς νά μπορούμε βέβαια νά χαρακτηρίσουμε, σάν καθαρά πνευματικές, όλες αυτές τις πολιτιστικο-χορευτικές εκδηλώσεις που έγιναν τό καλοκαίρι στό Νησί μας, έν τούτοις δέν μπορούμε παρά νά αναγνωρίσουμε ότι κρύβουν κατά προέκτασιν μίσην πνευματικήν «άνησυχίαν» ή όποια και άποτελεί κάποιο έναυσμα για παραπέρα προσπάθεια διάσωσης των παραδοσιακών στοιχείων του τόπου μας. Πάντως, λιγότερο χοροπηδητό και περισσότερη πνευματικότητα δέν θά έβλαπταν.

— Για τίς 17 Οκτωβρίου άνηγγέλθησαν τά έγκαινία έκθεσεως της γνωστής Κυθίριας ζωγράφου ΜΙΤΣΗΛ ΜΑΡΣΕΛΛΟΥ — ΤΣΙΜΠΟΥΚΟΥ στην αίθουσα του ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ στην Αθήνα.

— Πληροφορούμεθα μέ χαρά ότι πρόκειται νά επανακυκλοφορήσει τό Έπτανησιακό Περιοδικό «ΙΟΝΙΟΣ ΗΧΩ» στις σελίδες του όποιου, παλαιότερα, ήταν τακτικός συνεργάτης μέ Κυθηραϊκά θέματα ο έκλεκτός Κυθίριος ΜΙΧΑΛΗΣ Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ.

Εύχης έργων θά ήταν, εάν και άλλοι Κυθίριοι, παισιώναν τίς σελίδες του αξιόλογου αύτου περιοδικού.

— Μέ μεγάλη έπιτυχία έλαβε χώρα στόν Ποταμό, τή Δευτέρα 22 Αύγουστου, ή μουσικοφιλολογική βραδυά της Φιλαρμονικής που διήυθνε μέ πολύ πάντοτε κέφι και μασστρία, ο Στρατής Θεοδωρακάκης.

Τό πρώτο μέρος καλύφθηκε από την όμιλία του κ. Διονύση Κουλεντιανού που μάς ξενάγησε στό ποιητικό έργο του. Θέμα της: Τά Μεγάλα Ίδανικά του Ανθρώ-

πο υ,δηλ. ή Ανθρωπιά, ή Συνεργασία, ή Ειρήνη...

Τίς ιδέες του διακοσμούσανε στοίχοι από τρία άδελφία του τούς όποιους άπάγγειλε ο ίδιος.

Τόν όμιλητή παρουσίασε μέ ιδιαίτερη εύαισθησία και γνώση ή Φιλόλογος - Αρχαιολόγος κ. Άννα Τζάννε.

Στό δεύτερο μέρος της βραδυάς άκούστηκε ή Φιλιά Ν. Στρατηγού σέ γνωστά μουσικά κομμάτια που άπέδωσε μέ τό άκοριτεόν της. Η έκτέλεση ήταν έντυπωσιακή.

Άκολούθησαν Τσιριγώτικοι σκοποί από τούς διολιστές: Δημ. Πρωτοφάλη και Γιάννη Γκιουζέλη. Στό λαγούτο ο Π. Κατσούλης. Στιγμές συγκίνησης και νοσταλγίας μάς χάρησαν οί γλυκόλαλες μελωδίες του νησιού μας.

Η βραδυά έκλεισε μέ γνωστή προσευχή, που την άκούσαμε από τίς μελωδίες μιάς όμάδας παιδιών του Ποταμού, δασκαλεμένων φυσικά από τόν μαέστρο κ. Στρατή Θεοδωρακάκη.

Μέ την έκδήλωση αύτή δόθηκε ή εύκαιρία νά γνωρίσουμε τό Πνευματικό Κέντρο του Ποταμού που άποτελεί ένα στολίδι που πολλά μπορεί νά προσφέρει στό χωριό και στό νησί μας.

— Τό πρώτον δεκαήμερον του Αύγουστου έπεσκέφθη τά Κύθηρα και παρέμεινε στή Χώρα ο κ. Γεωργ. Μαργήσαλης, διδάκτωρ της Παιδείας, διευθυντής της Έταιρείας Μελετών και Άναπτύξεως. Εις τά πλαίσια της πολιτιστικής άναπτύξεως της έπαρχίας, όργάνωσε σεμινάριο «Δημιουργικής». Σκοπός του σεμιναρίου ήτο νά άναπτύξη και νά προβάλλη τόν ρόλον που παίζει ή «Δημιουργική Φαντασία» στην επίλυση των διαφόρων προβλημάτων. Τό σεμινάριο που κράτησε τρεις έβδομάδες περίπου, παρηκολούθησαν άρκετά άτομα και των δύο φύλων.

